

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Mersinli Cemal Paşa'nın Yaveri
Yüzbaşı

Cevat Rifat Bey'in

Birinci Dünya Savaşı
ve
Mütareke Dönemi
Anıları

Dr. Celil BOZKURT

Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Celil BOZKURT
Mersinli Cemal Paşa'nın Yaveri
Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin
Birinci Dünya Savaşı ve Mütareke Dönemi Anıları

Dr. Celil BOZKURT

Bursa'nın Harmancık ilçesinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise tahsilini Harmancık'ta tamamladı. Yüksek tahsilini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde yaptı. Aynı bölümün Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim dalında *Türk Kamuoyunda Filistin Problemi (1929-1939)* adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümü Cumhuriyet Tarihi Bilim dalında *Eserleri ve Fikirleri ile Cevat Rifat Atilhan* adlı teziyle doktorasını bitirdi.

1998 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmenliğe başladı. 15 yıl değişik liselerde tarih öğretmenliği yaptı. 2014 yılında Düzce Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyeliğine başladı. Yazarın daha önce yayımlanmış *Türk Kamuoyunda Filistin Problemi İlk Arap-Yahudi Çatışmaları (1920-1939)*, *Cevat Rifat Atilhan*, *Bursa Türk Ocağı* ve *Bursa Türk Ocağı Nizamnamesi (1915)* adlı dört kitabı ile farklı dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi mevcuttur.

Hazırlayan:
Dr. Celil BOZKURT

Mersinli Cemal Paşa'nın Yaveri
Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin
Birinci Dünya Savaşı ve
Mütareke Dönemi Anıları

EK

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA FİLİSTİN-SURİYE
CEPHESİNDE YAHUDİ CASUSLAR
(NİLİ örgütü)

GÜNDOĞAN YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Haz: Dr. Celil BOZKURT

Mersinli Cemal Paşa'nın Yaveri

Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin

Birinci Dünya Savaşı ve Mütareke Dönemi Anıları

Gündoğan Yayınları: 15. 374

Siyaset/Sosyoloji/Tarih Dizisi: 05.104

Yayıncı: Eren Gündoğan

Yayın Danışmanı: Prof. Dr. Ertan Efegil

Yayına Hazırlayan: Tuğba Tuğçe Gündoğan

Dizgi, Sayfa Düzeni: Döndü Salman

Kapak Düzenleme: Mehmet Cemal Arpacı

Baskı, Cilt: Metin Copy Plus /

Artı Dijital & Baskı Merkezi Çağaloğlu/İST.

Birinci Baskı: Eylül 2016

Kültür Bakanlığı Sertifika No: 16847

ISBN: 978-975-520-321-8

© Gündoğan Yayınları Ltd. Şti.

Ticarethane Sok. 41/30

Çağaloğlu / İstanbul - (www.gundogan.com)

e mail: eren.gundogan@gmail.com

gundoganyayinlari@gmail.com

Tel: 0 212 519 94 83 - 535 542 27 07

Faks: 0 212 519 94 83

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilmeksizin kitabın tamamı veya bir kısmı hiçbir yöntemle kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9

Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in Askerlik Hayatı 11

Görünmeyen İnkılap / Birinci Dünya Savaşı

Birinci Bölüm / İnkılap Dedikleri 16

İkinci Bölüm / Garp Medeniyeti 19

Üçüncü Bölüm / Tanzimat'ın Anlamı 22

Dördüncü Bölüm / Farmasonlarla Mücadelem 25

Beşinci Bölüm / Ordunun Vaziyeti 28

Altıncı Bölüm /

Suriye ve Garbi Arabistan Umum Kumandanlığı Zat İşleri
Müdürlüğü 31

Yedinci Bölüm /

Mersinli Cemal Paşa'nın IV. Ordu Kumandanlığı 35

Sekizinci Bölüm / Amman Zaferi 38

Dokuzuncu Bölüm / IV. Ordu'nun Hazırlıkları 41

Onuncu Bölüm / Emir Faysal'la Pazarlık 44

Onbirinci Bölüm / Enver Paşa'ya Çekilen Telgraf 47

Onikinci Bölüm / İngiliz Taarruzu 51

Onüçüncü Bölüm / Filistin Hezimetini 55

Ondördüncü Bölüm / Paşaların Hesaplaşması 59

Onbeşinci Bölüm / Şam'da Vaziyet 63

Onaltıncı Bölüm / Liman Von Sanders'in Öfkesi 67

Mütareke Dönemi

Onyedinci Bölüm / Enver Paşa'nın İtirafı	72
Onsekizinci Bölüm / Müşir İzzet Paşa'yı Ziyaretimiz	76
Ondokuzuncu Bölüm / Mersini Cemal Paşa ile Konya'da	79
Yirminci Bölüm / Milli Mücadele Başlıyor	82
Yirmibirinci Bölüm / Yıldırım Ordularının Hazırlığı	86
Yirmiikinci Bölüm / Mustafa Kemal Paşa'nın Telgrafı	90
Yirmiüçüncü Bölüm / İstanbul Yolunda	95
Yirmidördüncü Bölüm / Padişah Vahdettin'le Görüşmem	99
Yirmibeşinci Bölüm / Mustafa Kemal Paşa'nın Tepkisi	103
Yirmialtıncı Bölüm / Anadolu Yolunda	107

EK

1. Dünya Savaşı'nda Filistin-Suriye Cephesinde Yahudi Casuslar	111
---	-----

Bu eser, Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin şahsında Birinci Dünya Savaşı'nda ve Milli Mücadele'de emeği geçen şehit ve gazilerimize adanmıştır.

ÖNSÖZ

Modern tarih yazımında resmi arşiv belgeleri birinci elden kaynaklar olarak rağbet görse de, tarih inşasının girift bir hal aldığı günümüzde sadece belgelere dayalı bir tarih yazımının yeterince sağlıklı olmadığı anlaşılmıştır. Devletlerin resmi tepkilerini yansıtan arşiv belgeleri, hadiselerin kühüne inmemize ve ayrıntıları fark etmemize çoğu zaman yetmemektedir. Bu durum tarih yazımında, hadiselerin siyasi, ekonomik, sosyal, dini, sosyolojik vs gibi çok yönlü açılardan ele alınmasını ve geri planda kalan aktörlerin söylediklerini dinlememizi zorunlu kılmaktadır. Söz konusu savaşların tarihi olduğunda, baş aktörlerin, yani savaşın korkunç ve soğuk yüzünü gören askerlerin hisleri ve söyledikleri vazgeçilmez olmaktadır.

Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, I. Dünya Savaşı ve Mütareke döneminde muvazzaf bir asker olarak görev almış ve bu dönemlerde Mersinli Cemal Paşa'nın yaverliğini yaparak önemli olaylara şahitlik etmiştir. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in hatıraları söz konusu dönemlerin aydınlatılmasında ve yeniden yorumlanmasında önemli veriler sunmaktadır. I. Dünya Savaşı ve Mütareke döneminde önemli roller üstlenmiş olan Mersinli Cemal Paşa'nın geride bir hatıra bırakmaması, Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in kendisinden yaptığı nakilleri daha da önemli kılmaktadır. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, hatıralarında Cemal Paşa'nın gizli arşivinden çok önemli vesikalar paylaşmaktadır. Örneğin, Mersinli Cemal Paşa'nın I. Dünya Savaşı'nda Filistin-Suriye Cephesi'nde yürüttüğü VIII. Kolordu ve IV. Ordu Komutanlığı, İngilizler istihbaratına çalışan Siyonist casuslar, Arapların Türklere karşı olan ayaklanması, Emir Faysal'la Arapları kazanmaya yönelik yapılan pazarlıklar, Filistin hezimet, Mustafa Kemal Paşa ile Mersinli Cemal Paşa arasındaki anlaşmazlık hatıralarda ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca, Mersinli Cemal Paşa'nın Mütareke Dönemi'nde Yıldırım Kışağı Müfettişliği'ne atandıktan sonra Konya'da

oluşturduğu milli direniş, Mustafa Kemal Paşa'yla olan yazışmaları ve sonrasında Ali Rıza Paşa Kabinesi'ndeki Harbiye Nazırlığı ve Kuvay-i Milliye'ye olan desteğine dair çarpıcı bilgiler verilmektedir.

Ancak yine de, hatırat türü eserlerin değerlendirilmesinde ihtiyatlı davranmak gerekir. Çünkü hatırat, doğası gereği yazarının şahsi duygu ve düşüncelerini yansıtan öznel kaynaklardır. Bu nedenle, hüküm vermeden önce hatıralarda verilen bilgi ve belgelerin nesnel kaynaklarca doğrulanması gerekmektedir. Aksi takdirde, salt hatıraları referans alan tarih araştırmalarının doğruluğu ve gerçekliği tartışmalı olacaktır.

Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Birinci Dünya Savaşı ve Mütareke Dönemi hatıraları daha önce *Büyük Doğu* dergisinde "Görünmeyen İnkılap" adıyla tefrika edilmiştir.¹ 26 bölümden oluşan hatıralar başlıksız olarak yayımlanmıştır. Konu bütünlüğünün sağlanması ve daha anlaşılır olması için bölüm içeriklerine uygun olmak kaydıyla tarafımızdan yeni başlıklar ilave edilmiştir. Ayrıca, bazı Osmanlıca kelimelerinin yanına günümüzdeki anlamları ilave edilmiştir.

Bu eserle birlikte, Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin yakın tarihimize ışık tutan savaş hatıraları tarihin tozlu raflarından azade edilmiş durumdadır. Tefrika metinlerinin bilgisayar ortamına aktarılmasında büyük emeği olan Bursa Sosyal Bilimler Lisesi'nin tarih aşığı öğrencilerine, eserin basımına gerekli yasal ortamı sağlayan Cevat Rifat Beyin oğlu Atilla Atılhan Beye ve eseri bilim dünyasına kazandıran Gündoğan Yayınları sahibi Eren Gündoğan'a teşekkür ederim.

Yrd. Doç Dr. Celil BOZKURT

26 Nisan 2015, Bursa.

¹ Bkz. Cevat Rifat Atilhan, "Görünmeyen İnkılap", *Büyük Doğu*, Yıl 6, Sayı 25, 1950-Yıl 7, Sayı 52, 1951 (26 bölüm)

YÜZBAŞI CEVAT RİFAT BEY'İN ASKERLİK HAYATI

Cevat Rifat Bey (Atılhan), 1892 yılında İstanbul'un Vefa semtinde dünyaya geldi. Babası, Manastır askeri kaymakamlarından Hasan Rifat Paşa, annesi Erzurum çşrafından Nuriye Hanım'dır. Dedesi, Avrupa'da patlak veren 1831 veya 1848 ihtilallerinde Osmanlı'ya sığınan bir Macar Türkü olan Hurşit Paşa'dır.

İlköğrenimini İstanbul'da Fatih İptidaisinde gören Cevat Rifat Bey, dedesi Hurşit Paşa'nın isteği üzcrinc Kuleli Askeri Lisesi'nde, ardından İstanbul Harbiye Okulunda öğrenim gördü. 1912'de ordu saflarına katıldı. Osmanlı ordusunun düzenlediği Arnavutluk harekâtı'na ardından I. Balkan Savaşı'nda Bulgar kuşatmasında kalan Edirne'nin müdafaasına katıldı. Müstahkem Mevki Komutanı Şükrü Paşa'nın şehri teslim kararına rağmen, kendine bağlı Söğütlü askerlerle mücadeleye devam etti. Sonradan, Türk askerinin "şeref ve haysiyetine hürmet" edilmesi şartıyla 12'nci Bulgar Alay Komutanı Albay Petrof'la bir ateşkes protokolü imzaladı. Bu savaşlarda iki süngü yarası aldı ve yaklaşık sekiz ay sürecek bir esaret için Sofya'ya götürüldü. Savaşdaki cesaret ve kahramanlığı Bulgarlarca takdir edilen Cevat Rifat Bey, esaret günlerinde ayrıcalıklı muamele gördü ve Bulgar Kralı tarafından "Bulgar İmtiyaz Madalyası" ile ödüllendirildi. Edirne kuşatmasında gösterdiği başarı, Türk Genelkurmayı tarafından da takdir edildi ve esaret sonrasında iki sene kıdem zammı ile taltif edildi.

Cevat Rifat Bey, I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordularıyla İngilizlerin savaşına sahne olan Filistin-Suriye Cephesi'nde görev yaptı. Burada, Sekizinci Kolordu Komutanı Mersinli Cemal Paşanın yaverliğini ve şifre subaylığını üstlendi. Birinci ve İkinci Gazze savaşlarına katıldı. İkinci Gazze Meydan Savaşı'nda üç yüz elli kişilik müstakil bir müfreze ile Ebu Hureyre tepelerinde İngiliz ordusunun sağ cenahına yaptığı taarruzla savaşın Türkler lehine gelişmesinde

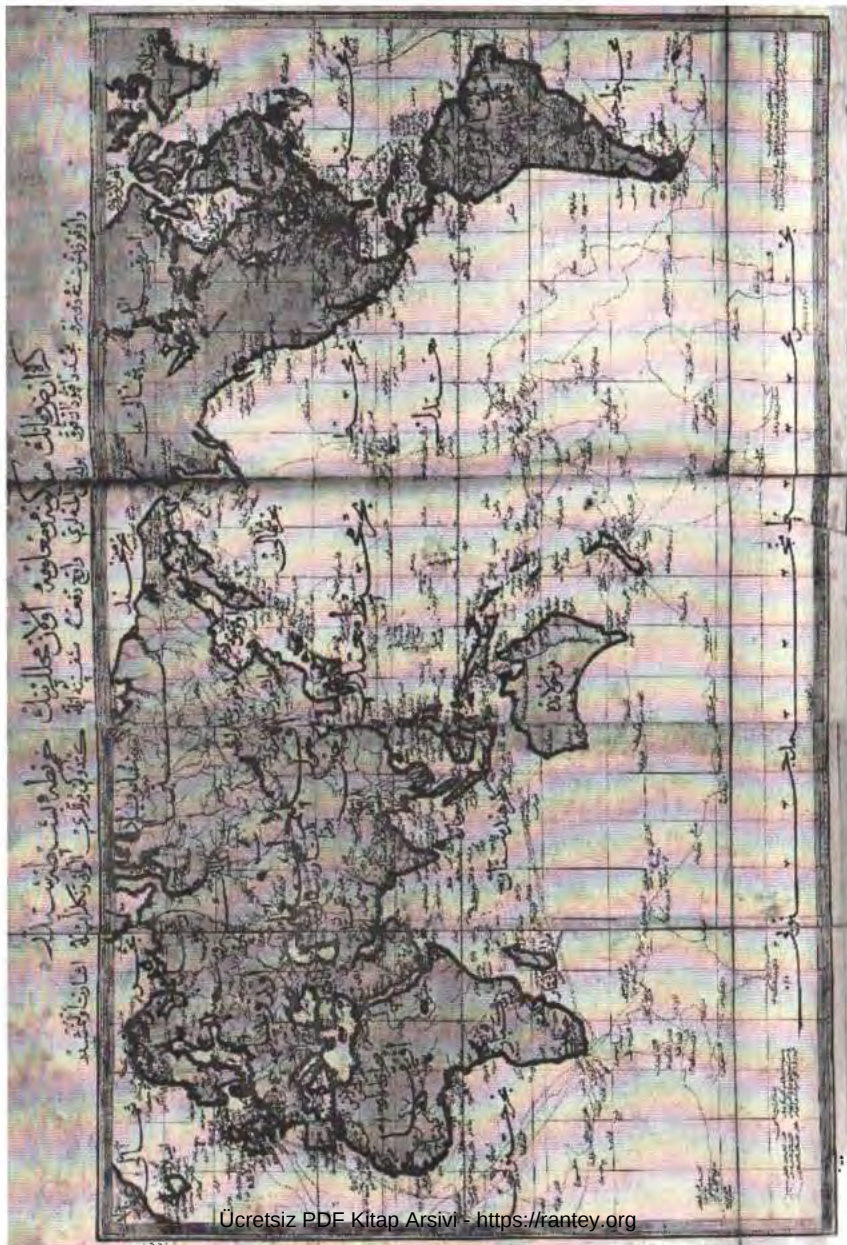
büyük rol oynadı. Savaş alanlarında gösterdiği kahramanlık ve saygın kişiliğinden dolayı 8. Kolordunun Harekât Şubesi Başkanlığına getirildi. Bu görevdeyken, 1916'da Yahudiler tarafından kurulan ve Filistin'de bağımsız bir İsrail Devleti kurmayı hedefleyen *NİLİ* adlı casusluk teşkilatını deşifre etti. Teşkilat, Filistin-Suriye Cephesi'nde konuşlanmış olan Osmanlı ordusu hakkında İngilizlere istihbarat sağlamaktaydı. Cevat Rifat Bey, *NİLİ*'nin elebaşlarını yakalattı ve teşkilatın çökertilmesini sağladı. Kolordu harekât şubesindeki başarılı icraatıyla dikkat çeken Cevat Rifat Bey, 4. Ordu Komutanı Cemal Paşa tarafından Suriye ve Garbi Arabistan Umum Kumandanlığı Erkan-ı Harbiye İkinci Şube Müdürlüğüne (Muamelet-ı Zatiye Dairesi) atandı.

Cevat Rifat Bey, 12 Mayıs 1918 tarihinde Yüzbaşılığa yükseltildi. Filistin Cephesi'nde gösterdiği cesaret ve kahramanlık neticesinde, 18 Haziran 1918 tarihinde "Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası", 5 Temmuz 1918 tarihinde de "2. Sınıf Demir Salip Nişanı" ile ödüllendirildi. Cevat Rifat Bey, Bir süre IV. Ordu'nun istihbarat işlerini de yürüttü.

Cevat Rifat Bey, Mondros Mütarekkesini müteakiben Mersinli Cemal Paşa ile birlikte İstanbul'a geldi. Cemal Paşa'nın merkezi Konya'da bulunan Yıldırım Kıtaaatı Müfettişliği'ne atanmasıyla birlikte bu komutanlığın yaverliğine getirildi. Cemal Paşa'nın burada yürüttüğü milli faaliyetlerde önemli hizmetlerde bulundu. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine Cemal Paşa tarafından özel bir görevle İstanbul'a gönderildi. Dolmabahçe Sarayı'nda Velihaht Abdülmecid Efendi ile Yıldız Sarayı'nda padişah Vahdettin'le baş başa görüştü. İstanbul'daki faaliyetleri dikkat çeken Cevat Rifat Bey, Damat Ferit Paşa hükümetinin talimatıyla tutuklandı ve Bekirağa Bölüğü'ne hapsedildi. İdam edilmek üzereyken, Mersinli Cemal Paşa'nın 2 Ekim 1919'da Ali Rıza Paşa Hükümeti'nde Harbiye Nazırı olması üzerine hapisten kurtuldu ve Harbiye Nezaretinin yaverliğine getirildi. Cemal Paşa'nın 22 Mart 1920 tarihinde Malta'ya sürülmesine kadar bu görevini devam ettirdi.

Cevat Rifat Bey, İtilaf güçlerinin 16 Mart 1920 tarihinde başkent İstanbul'u işgal etmesi ve Cemal Paşa'yı tutuklayarak Malta'ya sürmesi üzerine Anadolu'ya geçti ve Milli Mücadele saflarına katıldı. Mustafa Kemal ve Ali Fuat Paşaların tensibiyle, merkezi Çaycuma'da bulunan Bartın ve Havalisi Komutanlığı'na getirildi. Stratejik ve ekonomik önemi son derece kritik olan Zonguldak ve havzasını koruyan Cevat Rifat Bey, bölgeyi işgal eden Fransız kuvvetlerinin Bartın-Ereğli bölgesinden Ankara istikametine yaptıkları iki büyük sızma harekâtını 15 Ekim 1920 ve 12 Ocak 1921 tarihli çarpışmalarda durdurdu ve Fransızları Sapça geçidinden Karadeniz'e doğru sürmeyi başardı. Bu başarısının ardından, 10 Ağustos 1336 tarihinde 4. Fırka vasıtasıyla gelen bir emirle kendisine "Milis Gencralığı" tevcih edildi ve "Milis Generali" olarak ünlendi. Cevat Rifat Bey, Düzce ayaklanmasının bastırılmasını sağladı ve düşmanın Zonguldak ve Bolu üzerinden Ankara'ya tazyik yapmasını önledi. Askeri faaliyetlerinin yanı sıra sorumluluk sahasında etkin olan çetelerle de mücadele etti ve bölgede hüküm süren eşkıyalık ve hırsızlık olaylarını sona erdirdi. Cevat Rifat Bey'in Bartın ve Havalisi Komutanı olarak Zonguldak Cephesi'nde gösterdiği yararlılıklar ve yöre halkına yaptığı hizmetler yetkililerce takdir edildi. Büyük Millet Meclisi'nin 5 Nisan 1341 tarihli 1. celsesinde alınan kararla kendisine 1510 Numaralı takdimname ile 11.03.1928 tarihli ve S17142 numaralı İstiklal Madalyası verildi. Cevat Rifat Bey, geride oldukça parlak bir sicil bıraktığı askerlik mesleğini henüz yüzbaşı rütbesindeyken 17 Ekim 1341 tarihli emeklilik dilekçesiyle sonlandırdı.²

² Cevat Rifat Bey'in (Atilhan) hayat hikayesi için bkz: Celil Bozkurt, *Eserleri ve Fikirleri İle Cevat Rifat Atilhan*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ali Satın), İstanbul 2011, 351s.

GÖRÜNMEYEN İNKILAP

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

BİRİNCİ BÖLÜM

İnkılap Dedikleri

Yüz on küsur ve belki daha fazla seneden beri büyük Türk milletine inkılâp adıyla sunulan zehirli bir şerbet vardır ki, bütün misalleri, vakaları ve neticeleriyle milletimizi mazisinin bütün azamet ve şaşaasına veda ettirerek, derin bir uçurumun dibine yuvarlamış ve orada perişan halde bırakmıştır.

İçimizde hâlâ bazı kimseler, hakikatin bütün acılığı ve çıplaklığına rağmen, bu çıkmazın bizi asırlardan beri hasretini çektiğimiz güneşli ve mesut bir selâmet yoluna götüreceğini iddia ederler. Cahilliklerinden ziyade menfaatleri yüzünden...

Bütün bu inkılâplar, ne sadece tesadüflerin eseridir, ne de bizim gafletimizin neticesi... Bunlar, uzun senelerden beri en ince teferruatına kadar hesaplanmış plânlı ve sistemli bir çalışmanın neticesidir. İstihdaf ettiği [hedeflediği] iki mühim gayeden biri büyük Türk devletini parçalayarak zengin mirasına konmak ve bu vatandan koparılmış parçalar üzerinde çoktan tarihe gömülmüş Salomon saltanatını yeniden diriltmek...

Daha mühim olan ikinci gaye de, Türk milletini, İslam tarihine ve İslam dinine yaptığı muazzam hizmetler ve fedakârlıklar pahasına elde ettiği itibar ve şereften mahrum ederek onu İslam'ın bağrından söküp atmak ve böylece beş yüz milyonluk zengin ve geniş İslam dünyasında, Kitabımızın [Kur'an-ı Kerim] emrettiği bir birleşme kardeşlik ve ittihat vücuda gelmesine mâni olmak ve bu zengin âlemi manada ve maddede müstemlekeleştirmek...

Birçok mütefekkirler bu mel'un [lanetli] ve sinsî hareketin Tanzimat devrinde başlamış olduğunu söylerler. Bir miktar doğrudur; fakat daha doğru olan tarafı şudur ki, Garba adalet ve medeniyet

götürmüş ve öğretmiş olan büyük Türk milletini, kör bir taassupla yıkmak ve Müslüman Türkü Asya'nın ücra bir köşesine sıkıştırıp tarihten saklamak arzusu, Tanzimat hareketinden çok daha kıdemlidir.

Tanzimat, olsa olsa, uzun seneler içten içe hazırlanmış bir zemin üzerinde âni olarak satha çıkışın başlangıcıdır.

Yine bazı mütefekkirler, Tanzimat devrinin Garphlaşmak, asrî bir devlet idaresi kurmak ve mülkü imar, milleti zengin etmek için atılmış büyük bir adım olduğunu iddia ederler. Bu iddialarla realiteler ve hâdiselerle ve hele bilhassa milletimizin büyük zararları ve kayıpları göz önüne getirilecek olursa, bizi bu uçurum yoluna sokan, teşvik eden Garbın oynadığı mürâî [ikiyüzlü] oyunlar ve istihdaf ettiği [hedeflediği] hain gayeler kolayca meydana çıkar.

Bütün hıncı ve ağırlığıyla milletimizin sırtına çullanmış olan görünmez bir kuvvet, olanca sinsiliği ve maharetiyle gayesine doğru ilerliyor! Ne kadar sanatkârane bir şekilde maskelenmiş olursa olsun, biz bu hakikatleri tarihin ve hâdiselerin açık ifadesinden ve bizzat emr-i vâkillerin belâgatinden pek iyi anlıyoruz. Fakat bazı menfaatler ve engeller ve bilhassa yekdiğerine kenetlenmiş menfi teşekküller, ellerindeki bütün vasıta ve imkânlarla bu hakikati gizlemeğe, her yeni felâket ve geriliği propaganda sayesinde bir saadet ve ileri hareket gibi göstermeğe çalışmış ve çalışmaktadır. Buna, bugüne kadar muvaffak olmuş nazariye de bakılabilir.

Yakın tarihimizde, devlet ve milletimizin imhasına kasteden fenalıklara ve çalışmalara kahramanca göğüs geren insanları türlü namlar ve yalanlarla kötölemeğe çalışan gizli kuvvetler, bunun aksine olarak irfan ve iz'an [anlayış] noksanından ve menfaat hırsından doğan bir tehâlûkle [atılganlıkla], ekmeğini yediği, lütfunu gördüğü milletlerine, bilerek veya bilmeyerek kötülük edenleri de şerefle itibarın en üst kademesine çıkarmışlardır!

Ve bu böylece gide gide zamanımıza kadar gelmiş, dayanmıştır! Arkada bıraktığımız kayıplar ne kadar çok ve büyük olursa olsun, milletimizin şuurunda bir intibah; ve bir çoklarımızın ruhunda, acı hakikati kavramaktan doğan bir infial görölmeğe başlamıştır. Mebzul

[adi] propaganda ve vasıtalarla uzun senelerden şu dakikaya kadar saklanmış olan hakikat, şimdi açık bir kitap gibi gözlerinizin önündedir. Bu kitaptan herkes, bizi sürükleyenlerin bütün arzularını, hedeflerini ve me'netlerini su gibi okuyabilir.

- Bu küçük ve zaruri mukaddimeden [giriş] sonra, gelecek yazılarımız, birkaç cepheden milletimiz aleyhine yapılan taarruzların neticelerinde, -bayrağı şan ve şerefle dünyanın üç kıtasında dalgalanmış koskoca bir imparatorluktan bugünkü on sekiz milyonluk mahzun ve mustarip bir vaziyete nasıl düşürüldüğümüzü gösterecek; ve bizimle, yani Türk birliğiyle niçin bu şekilde uğraşıldığını izah edecektir.

Davaların davası budur.

İKİNCİ BÖLÜM

Garp Medeniyeti

GARBIN, maddede ve manada istilacı ve müstemlekeci medeniyeti, asırlarca, zengin Müslüman memleketlerinin maddi ve manevi servet kaynaklarını ve zenginliklerini sömürdü durdu. Afrika'nın şimalinden Asya'nın şarkına kadar büyük bir dünya parçası üzerinde yaşayan yüz milyonlarca Müslüman, Avrupalıların asırlar süren yağmacılık ve tahripkarlığından dolayı sefil ve perişan olmuşlardır .

Fakat adalet ve insanlığa yakışmayan bu vahşi talan, nihayet ilahi adalet tecellisi olarak gasıpların fitil fitil burunlarından gelmiş ve Avrupa, kendi büyük günahlarının, zulüm ve ihtirasının ve Müslümanlara reva gördüğü adaletsizliğin doğurduğu kan ve ateş deryası içinde, kendi öz eserlerine ve tezatlarına mağlup olup sırt üstü yıkılmış kalmıştır.

Bu netice karşısında şarkın ve Müslüman dünyasının bir hamlede ayağa kalkarak, Allah'ın, lütfettiği büyük fırsattan istifade etmesi ve seri bir kalkınma ile zararlarını telafi etmesi beklenirdi. Hiçbir şey yapılmadı denemez. Bilakis İslam aleminin şuurunda mühim intibah [uyanış] ve hareketler her yerde görülmektedir. Fakat görülen ve beklenen arasında cenin ve rüşt yaşındaki insan farkı vardır. Zaten şu birkaç sene içinde, göze çarpacak, cille tutulacak maddi ve manevi bir yükseliş tabii tahakkuk edemezdi.

Müslüman milletlere vurulan zincirler henüz yerli yerindedir. Daha bir kısmı, mesela şimali Afrika'nın temiz evlatları henüz tam ve kamil istiklallerine kavuşmuş değillerdir. Güvenlik Konseyleri ve çeşitli teşkilat, Müslümanların bütün haklarını tanımış ve zararlarını telafi etmiş değildir. Bilakis tantanalı ve şaşaalı bir sürü parlak söz ve bol siyaset edebiyatı ve gürültüleri arasında, Yakın Şarkın huzuru

bozulmuş ve altmış milyonluk bir Arap ve dört yüz milyonluk bir Müslüman kütlesinin mukaddes toprakları, bu sahte medeniyetinin gözleri önünde çiğnenmiş, ilk çağlarda bile görülmeyen vahşet ve barbarlık içinde mukaddes arazinin statüsü bozulmuş ve bu patırtılar arasında bir İsrail devleti dünyaya gelerek, bütün Yakın Doğunun ve belki de bütün Asya'nın emniyet ve istikbalini tehlikeye düşürmüştür.

Bu hadiseler cereyan ederken, bazı insanlar, suçu Müslümanlara ve onların geriliklerine ve hareketsizliklerine atfetmişlerdir. Haksızdırlar. Garp medeniyeti, bütün bu zengin ve masum İslam diyarlarının servet ve samanını kemirirken sade madde kazancıyla iktifa ve kanaat etmiş değildir.

Yahudi menşeli ve Avrupa patentli bütün fuhuş, redâet [kötülük] ve cntrika maddeleri, bol bol şark pazarlarına dökülmüş; zihinleri ve vicdanları kirletmiş, aramızdaki kardeşlik ve birliği bozmuştur.

En mukaddes fikirler ve gayeler etrafında dahi kolayca birleşememek, en ulvi mevzular önünde dahi bir vahdet [birlik] vücuda getirememek zannolunduğu gibi sadece Müslümanların günahından doğmuş değildir. En büyük teşvik, tesir, hulul [sinsice etkilemek] ve kast payı Avrupalınındır. Bizim suçumuz; bunları anlayamamak ve onlara karşı duramamak olmuştur.

Cemiyetimizi, İslam cemiyetini bugünkü hale getirmek için görünür görünmez bir muzır, menfi teşekküller yüz yıllarca bıkıp usanmadan çalışmışlar ve ruhlarımızda istedikleri gedikleri bol bol açmışlardır. Bu neticeyi hazırlayan insanların açığa vurmuş bazı itirafları vardır ki dikkatle okumak ve ne demek istediklerini anlayarak ona göre tedbirler almak zaruridir. Bugünün tahripkâr medeniyetini kurmuş ve onu diktatörce emrine almış olan insanlar, düşüncelerini şöyle açığaurmaktadırlar:

"Şimdi zafere ulaşmamız ve bütün dünyayı varlığımıza baş eğdirmemiz için elimizdeki vasıtalarından başka bir sertlik de kullanmamız icap eder. Her türlü mukavemetin ortadan kalkması için, bizim sarsılmaz bir kuvvet olduğumuzu bilmemiz kâfidir. Hürriyet, müsavat, uhuvvet kelimelerini halkın önüne atan biziz! O vakitten beri

her taraftan bu oltaya takılmış şoursuzların tekrarladığı bu sözler, yalnız ve yalnız dünyanın dirliğini ve önceleri avamın baskısından masun olan ferdin gerçek hürriyetini yıkmaya yaramıştır. Kendilerini zeki sanan adamlar, bu kelimelerin gizli manalarını fark edemediler. Bu kelimelerin birbirine aykırı olduğunu, tabiatta müsavat olmadığını, hürriyetin yer bulamadığını, tabiat kanunlarına sıkıca bağlı olan akıl, seciye ve zekâlardaki farkları bizzat tabiatın kendisi doğurduğunu göremediler. Bu adamlar anlayamadılar ki avam kördür; kendilerini idare etmek için seçtikleri türediler de, politikada daha az kör değildirler. Para, tamah, maddi ihtiyaçlar mevzuunda oburluk gibi beşeri zaaflar, insanları satın almağa ve teşebbüs fikirlerini boğmaya çok elverişlidir.”

Bu kadar şeytani ve adi düşünceler ve metotlarla birkaç asır, Müslüman milletlerin bünyesinde tahribat yapan bir hastalığın acaba nekahet [iyileşme] günü gelmek üzere midir? Buna “Evet!” diyebilmemiz için, garp eliyle şarka sunulan mikrobun kâşifi büyük bir doktora ihtiyaç vardır. Ümit edelim ki, o doktor (Büyük Doğu)³ olsun...

³ Cevat Rifat Bey burada, Necip Fazıl Kısakürek’in başkanlığını yaptığı Büyük Doğu Cemiyeti’ni kastetmektedir. Kendisi bir dönem hem Büyük Doğu dergisine yazılarıyla katkıda bulunmuş hem de Büyük Doğu Cemiyeti’nde Genel Başkan Yardımcılığı yapmıştır. (Hazırlayanın notu)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tanzimat'ın Anlamı

MARUF Fransız ve siyaset adamı (Engelhard) Tanzimat için şöyle demişti:

“Tanzimat'ın umumi gayesi, uzun zaman ayrı yaşamış olan İslam içtimai heyetini Hristiyan topluluğuna yaklaştırmaktır”

Bundan apaçık anlaşılır ki, asırlarca kanımızı emmiş olan garbın emeli, Türkleri Hristiyanlaştırmak, İslam dünyasından ayırmak ve böylece zengin Müslüman memleketlerin malını, mülkünü ve servetini, ruhiyle beraber sömürüp talan etmektir. Ve işte Tanzimat uzun seneler nadas edilmiş bir arazi üzerine bu mel'un [lanetli] fesat tohumlarını ekmek ve o zemin üzerinde hasadını yaparak mütereddi [soysuzlaşmış] medeniyetlerinin doymaz gözünü doldurmak için çalışmıştır; gerisi sadece yalan dolandır.

Bunun ilk fiili teşebbüs noktası Reşit Paşa'nın Londra'da sefir bulunduğu sırada Farmasonların kendisini avlamaları, aldatmaları ve Mason büyüyle efsunladıktan sonra emellerine alet etmelidir.

Müslümanlığın sâf, temiz ve terakki ettirici umdeleri ve bu mukaddes umdelerin bütün tarih boyunca meyva vermiş muhteşem misalleri ve muvaffakiyet abideleri, canlı olarak gözlerimizin önünde yaşarken, ilk önceleri kilise ve ruhban aleyhine kurulmuş olan Farmasonluğun Türklük mevzuunda ısrar etmeleri ve bizimle çok uğraşmalarının tekmiil sırları henüz çözülmemiştir.

Farmasonlar, Reşit paşa gibi zekâ ve kültür sahibi bir şahsiyeti o şekilde zehirleyip ifsat etmişlerdir ki, onun nazarında, muasır medeniyette geri kalmaktan ve bozuk düzen bir idareden şikâyetçi olan Türkiye'yi ilerletip yükseltmek ve idaresini asrileştirmek için körü körüne garp medeniyetine uymak, hattâ tâbi olmaktan başka çare yoktur.

Onlar zannediıyorlardı ki, veyahut onlar inandırılmış ve ikna edilmişlerdi ki, Türkiye bütün mazisine, mukaddesatına ve an'anesine veda etmeden, içinde bulunduğu sukuttan kurtulamaz ve asla terakki edip yükselmez. Bu sebeptedir ki, parlak ve şâşaalı bir tarzda dünyaya ilân ettiğimiz Tanzimat'ın başında Rcşit Paşayı görüyoruz. Rcşit Paşa bu dâvanın en hararetili ve vecitli [heyecanlı] rehberidir.

Hâlbuki aradan geçen yüz on bir sene gibi mühim bir zaman akışından sonra, dünle bugünün namusluca ve tarafsızca bir mukayesesini yaparken kan ağlamamak ve yerlerin dibine geçmemek mümkün değildir. Koskoca bir imparatorluktan elimizde kalan gerçek bir vatan parçası üzerinde madde ve mana bakımından ne derece fakir düştüğümüzü ve ne miktar geri kaldığımızı görmeyen, anlamayan kalmamıştır.

Esasen garp, sinsi bir tarzda zehirlerini milli bünyemize akıtır ve Tanzimat etiketli yaldızlı ölüm haplarını bize yuttururken, biz bunların neyi kastettiğini ve bizi nerelere götüreceğini bir an bile düşünmek külfetine katlanmamış ve hatta bu düşünceleri suç saymış bulunuyoruz.

Tanzimat, Meşrutiyet ve daha bilmem hangi rejimlerin yaftaları altında ahlâk, an'ane ve manevi varlığımızdan namütenahi [sonsuz]fedakarlık pahasına ulaştığımız menzilin, ne feci bir ölüm noktası olduğunu görmeyenler eğer kopkoyu cahil değillerse, muhakkak ki, satılmış garazkârlardır.

İsterim ki, okuyucuları ve kalplerinde din ve milliyet aşkının kıvılcımları titreşen vatandaşların şu inceliklere iyice dikkat etmiş olsunlar:

Vatan, millet, memleket, terakki ve taâli [yükselme] gibi; hattâ adalet, müsavat ve uhuvvet gibi parlak cümleler arkasına gizlenmiş nice şahsiyetlerin, sun'i ve hilcli tertiplerle kazandıkları milli kahraman vasıfları gerisine en şeytani ihtiras ve zümre saltanatına hizmet etmekten başka bir gaye gütmediklerini, binlerce açık misal ve hâdis gözlerimize sokmaktadır. Fakat bu misal ve hâdiseleri, hakikat adına hakikat gayretiyle tetkik serbestliğinden hâlâ mahrumuz!

En yeni misal olarak, daha pek yakında gözlerimizin önünde öyle belîğ, öyle sarîh [açık] bir hâdise cereyan etmiştir ki, taşıdığı mananın geniş ufuklarında eğer bir şeyler görüp anlamamış insanlar mevcutsa, idraksizliklerine hükmetmekten başka bir şey yapılamaz.

• İşte:

Büyük adam bakımından çok zengin olan milletimizin, tarih tacının Fatih gibi, Yavuz gibi nice nice şahane pırlantaları varken bunların hepsinin, yıllardan beri mühmel [ihmal edilmiş] ve metruk [terk edilmiş] türbelerini açmadan, bu vazifeye ilk olarak kimden başladılar biliyor musunuz?

Mahaza Farmason olduğu için Reşit Paşadan!!!

Allah Resulünün mihmandarı [ağırlayanı] Ebâ Eyyub-ül-Ensarî'nin, Fatihlerin Fatihi Sultan Mehmedin ve Plevne'nin eşsiz kahramanı Gazi Osman Paşa gibi bütün bir âlemin hürmetle önünde eğildiği bu muhteşem insanların türbeleri dururken böyle bir tercih yapılmasının sır ve hikmeti ne olabilirdi? Sadece Masonluk tesiri...

Görünmez inkılâplarıyla bütün Türk maddi ve manevi varlığını yok etmek isteyen şebckenin arzusu böyle olduğu için bu tercih yapılmış; bu hal milletin gözüne batır diye perva bile edilmemiştir.

Bundan sonra, okuyucularımı, en kestirme yoldan, Birinci Dünya Savaşında, görünmez inkılâbın at oynattığı ateşli sahaya sokacağım. Orada hep beraber, sır halinde kalmış nice muazzam hâdiseleri seyredeceğiz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Farmasonlarla Mücadelem

Nice karanlık hâdiseler ve vakalar, mahiyetleri gizli kalmış entrikalar ve inkılâp diye adlandırılan faciaları geride bırakarak seksen yıllık bir yoldan Birinci Dünya Savaşına geliyoruz. Artık sadık Trablus ve kahraman Rumeli bizim değil... Yüz bin Mehmetçik, Anadolu çocuğu, Sina çölünün susuz ve merhametsiz kumlarında sancaklarının ve atalarının şereflerini korumak için cenkleşiyor. Müslüman Türkün teşkil ettiği bu coşkun dalgalar, sel halinde kanalın cidarlarına [duvarlarına] çarpmış ve orada eriyip gitmiştir. Kanalın öte başına geçen Mehmetçiklerin semalara yükselen “Allah Allah!” sesleri biraz sonra kesilmiş ve El-Ariş ve Gazze istikametinde meşhur ve mahzun ricat [geri çekilme] başlamıştır.

Ordunun kumandanı, Bahriye Nazırı Cemal Paşa... Büyük azim, himmet ve şiddet sahibi bir kumandan... Yapıcı bir insan... Fakat Meşrutiyet inkılâbının arifesinde, Enver paşa müstesna, diğer İttihat putları gibi Farmason dinine girmiş bulunuyor.

Hak maskesine bürünmüş, küçük, büyük rütbeli Farmasonlar, Suriye ve garbi Arabistan'da bir (terör) havası doğurmak için karargâhta gayet mahirane ve sessizce çalışıyorlar.

Beyrut ve Şam'da kurulan idam sehpalarında âyan ve mebuslar, cşraf ve Arap kumandanları sallandırılıyor. Müthiş bir korku çöl hudutlarına kadar her tarafı istilâ etmiş ve yer yer isyanlar, kıyımlar, aksülâmeler başlamış... İttihat ve Terakkinin, en büyük günahı Siyonist canilerinin ileri karakolu olan Farmasonluk, orduyu içinden kemirmekte... Karargâhlarda ve kıtalarda farmason zabitler, İsviçre'nin Bazeli şehrinde 1897 senesinde Siyonistlerin ilk kongresinde verilen kararı gerçekleştirmeye çalışıyorlar.

Karar şu:

“Türk İmparatorluğunu yık, Siyon devletini kur!..”

Lübnan’ın Amyon kazasında bir müfreze ile bulunuyoruz. Müfreze kumandanı Arif Bey, koyu Farmason... Aynı rütbede olduğumuz halde yüzümüze bile bakmağa tenezzül etmiyor. Çünkü o, “Bizim Talât!” diye bahsettiği Dahiliye Nazırının loca arkadaşıdır.

Bu imtiyazla olacak ki, huri misali Lübnan kızlarını karargâhına zorla getirmeyi ve halktan haraç almayı hak biliyor.

-Arif Bey; bütün bunlar, biliyor musunuz, hep Türkün hesabına; masum, mahcup ve bihaber Türkün hesabına yazılıyor! Günahtır! Yapmayınız!

Tahmin ettiğiniz gibi, Arif Bey Türk değildir.

Müfrezenin doktoru, Zahle kazasının zengin eşrafından Kayser Bey... Haber veriyor:

-Masonlar, kârımızı itmam [işimizi bitirmek] için karar vermişler. Gideceğimiz Dendeş eşkıya takibinde hesabımızı göreceklermiş!..

-Bu cinayetler hep Türklerin hesabına kaydediliyor anladınız mı Arif Bey?

Karşılıklı mücadele ve ağır hakaretler sonunda, taşıdığım (Ştayer) tabancasının bütün mermilerini, bu din ve mukaddesat, şeref ve haysiyet düşmanının üzerine boşaltıyorum. İlk hamle eden kazanır. Ve ertesi sabah kadın, erkek binlerce Lübnanlının göz yaşları arasında, muhafızlarımla beraber Şama doğru yollanıyorum.

Muharip kuvvetlerin ve Sekizinci Kolordunun kumandanı, büyük Türk çocuğu ve kahramanlık timsali Mersinli Cemal Paşanın huzurundayım. Bütün Farmasonlar ve Yahudiler diyor ki:

“Askeri Ceza Kanununda düşman veyahut silahlı eşkıya karşısında mafevkına [üstüne] karşı gelenler kurşuna dizilir. Artık biz de, bu adamın şerrinden kurtuluyoruz!”

Fakat Mersinli Cemal Paşa umulmadık bir karar veriyor:

Beni, kolordunun harekât şubesini idareye memur ediyor. Şubenin müdür vekili, Mütarekede meşhur Damat Ferit Paşanın yaverliğini

yapmış olan sınıf arkadaşım Asaf Safa Bey... Bu genç, Farmason olduğu için, tayyarccı olmuş, fakat uçmamış; istihkâm zabitidir, fakat siper yapmamış; zabittir, harp etmemiş bir tip... Buna rağmen mason olduğu için cephelerde türlü mahrumiyetler içinde harbeden zabitlere göre mümtaz mevkiye... Onun vazifesini teslim alıyorum.

Bu kolordunun, az evvel Erkânı harp Reisi olan zat, Miralay Sadullah Bey... Şu bizim meşhur Seyrisefain [vapur işletmeleri] Umum Müdürü... Fakat bir metresi var: Simi Simon: Matahari denilen meşhur casusa taş çıkaracak bir âfet... Yahudi casuslarının en büyük âleti. Fevkalâde güzel bir kız. Kolordunun bütün sırlarına âgâh [haberdar]... Bu noktayı, faaliyete başladığım ilk gün tespit ediyorum.

Cephelerde kızgın güneş altında yarım gıda ve yarım pabuçla çarpışan Türk askeri, her gün yeni bir harika göstere dursun... Bu masum ve kahraman ordunun gerisinde yüz binlerce Siyonist, yüz binlerce Yahudi, hıyanet ve cinayetlerinin her türlü gizli silahlarıyla, bu ordunun sırtını yere getirmeğe çalışıyor. Hıyanet o kadar ileri gitmiştir ki her gün bir düşman zırhlısı pervasızca sahillerimizde dolaşüyor ve günlük casus raporlarını toplayarak bir an evvel Mehmetçiğin mağlûbiyeti ve Türkün mahvı için ne lâzımsa yapıyor.⁴

Sekizinci Kolordu Harekât Şubesi ve onun Farmason şefi, bu düşman zırhlısının gözlerimizin önünde oynadığı faciaya nasıl göz yummuş, kıpırdamamış, akıl ermez.

Fakat ben, birinci gününden itibaren, Allah ve vatan aşkının verdiği ilham ve cesareten kuvvet alarak vazifeye başlıyorum. Artık önünüzde, ordu ve kolordunun bütün gizli dosyaları açılmak üzeredir. Yeni ve eski dünyalara hâkim gizli kuvvetlerin tesir yollarını, bu dosyalardan öğrenirsiniz.

⁴ Müellifin Yahudi casuslarla mücadelesi için bkz: Cevat Rifat Atilhan, *Filistin Cephesinde Yahudi Casuslar*, Üstün Eserler Neşriyat, 1947 (147s)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ordunun Vaziyeti

Birinci Dünya Savaşının ortalarındayız. İki seneden fazla bir zaman içinde Süveyş Kanalı kıyılarında, Tih sahrasında çarpışmış olan Türk ordusu şimdi Gazze Bi'rissebi hattında çarpışıyor. Birinci ve ikinci Gazze meydan muharebelerinden muzaffer çıkmış olan ordumuz, şimdi güçlkle mevzilerinde tutunmaktadır...

Ordunun bir kısmı da Fahri Paşa kumandasında Medine'de muhasarada... Bütün cephelerin önü düşman, gerisi Yahudi casuslarıyla çevrilmiş... Öyle bedbaht bir ordu ki, eğer sadece kuvvetli ve zengin düşmanlarıyla çarpışsa, eğer sadece kendisine mertçe ve askerce cephe almış belli bir düşmanla savaşırsa, karşısındaki ne kadar kuvvetli ve hazırlıklı olursa olsun, muhakkak ki, onu, Çanakkale'de yaptığı gibi paçavra edecek ve sırtını yere getirip geldiği yere defedecek...

Fakat ne yazık ki, bu kahraman ordunun dört bir tarafı, kahpe ve görünmez düşmanlarla ihatalı [sarılmış]...

Büyük şehirlerde, İttihat ve Terakkinin arkasına gizlenmiş olan Farmasonlar ve Siyonistler bütün Türk düşmanları, sinsi ve hummalı bir faaliyet içinde... Bahriye Nazırı Cemal Paşanın Beyrut ve Şam'da astırdığı âyandan Abdülhamit Zehravî Efendi ve mebus Şefik-el-Müeyyed Bey gibi Arap milliyetçilerinin reislerinin feci akıbeti, bir de yoktan yere Türk-Arap düşmanlığını körüklemiş ve ordunun ileride ve geride her kademesinde mevcut olan Arap zabitlerini tahrik ederek zavallı Mehmetçiği müthiş bir yangın ve dört taraflı bir felâketin göbeğinde bırakmıştı.

Karargâhlarda ve bazı kıtalarda mevcut politikacı Farmason zabıtlar, siperlerde erkekçe dövüşen arkadaşlarına kötü misal teşkil edecek bir hayat sürmekte ve böylece için için yanmakta olan ateşi körüklemekteler.

İşte bizim ordumuz Filistin’de ve Arabistan’da bu meş’um [kötü] şartlar altında çalışmakta; içinden, dışından, önünden, ardından, görünür, görünmez düşmanlara karşı yalnız Türk ırkına mahsus bir vakar ve kahramanlıkla vazifesini yapmaktadır.

Bütün bu talihsizliklere bir de (Lavrens) denilen İngiliz ihtilâlcisinin görünmez kuvveti inzimam ediyordu [katılıyordu]. İngiliz Yahudilerinin hizmetkârı (Loyd Corc) un ve daimi Yahudi tesir ve nüfuzu altında bulunan İngiliz Muhafazakâr Partisinin yetiştirdiği bu müthiş adam, çölleri ateşe vermekte, Urbanı ayaklandırmakta ve kaleleri içinde fethetmekte mahir bir insandı.

Şunu da bilmelidir ki, bu ihtilâlcinin dünyaya yapılan şaşaalı şöhratinin dörtte üçünü mübalağalı propagandalar teşkil eder. Bu propagandalar daha ziyade âsilerin cüretini arttırmak ve bizim maneviyatımızı kırmak için yapılmaktaydı. Her taraftan desteklenmiş ve takviye edilmiş olan bu adama müteaddit defalar yere vurduğumu ve şerrine set çektiğimi söylersem belki bazıları buna hayret edeceklerdir. Ne yapalım ki, birimizin arkasından koskoca (Entelijans Servis) ve İngiliz hükümeti vardı; öbürümüzün arkası da bomboş bulunuyordu.

Çok kimse Lavrens’i casus olarak tanır. Değildir! Bu adam mebzul miktarda İngiliz ve Yahudi altınıyla çöllerin aç gözlü bedevilerini aleyhimize isyan ettirmek ve âsi kuvvetleri sevk ve idare ile mükellefti... Tam bir ihtilâlcî...

Yüz binlerce Yahudi casusunu idare eden ve onları, ekmeğini yediği, iyiliğini gördüğü, evine sığındığı asil bir milletin sırtına ölüm hançerini saplamak için idare eden teşkilâtın reisi, ilk Kudüs Umumi Valisi olan Yahudi (Aranson) dur ve (Lord Corc) Hükümetinin en sevgili şahsiyetlerindendir.

İşte bizim ordumuz Birinci Dünya Savaşında bu ağır şartlar içinde ve bu elim vaziyette bulunuyordu. Bütün bu nahoş hallere, bir de münhasıran [özellikle] bizim idaresizliğimizden ve bazı hırsızların servet yapmak hırsından doğmuş bir iâşe buhranı da ilave edecek olursak, nasıl ve ne şekilde adım adım felâket ve uçurumlara

sürüklendiğimiz ve büyük Türk devletinin nasıl ve ne suretle parçalanmakta olduğu biraz daha meydana çıkar. 1903 tarihinde bir dünya savaşı meydana geleceğini ve Türk devletini parçalayarak bir İsrail devleti kuracaklarını dünyaya ilan eden Yahudiler, böylece hatve katve [adım adım] hedefine doğru ilerlemekte ve hesaplarında yalnız 10 küsur yıl hata etmiş bulunmaktaydı.

1333 senesi [Hicri] sonbaharında Harbiye Nazırı Enver Paşa, mutemet [güvenilir] arkadaşlarından İzmitli Binbaşı Mümtaz Beyi gizli olarak Şam'da Sekizinci Kolordu Kumandanı Mersinli Cemal Paşa nezdine göndermişti.. Yirmi saat fasılasız müzakere neticesini, büyük vatanperver ve âdil bir insan olan Cemal Paşadan, mahremane olarak şöyle öğreniyoruz:

-Harp esnasında tatbik edilen (terör) bütün Suriye ve Garbî Arabistan'da müthiş aksülâmeler meydana getirmiş ve ordumuzun lüzumsuz yere 1300 kilometrelik Şam-Medine hattının himayesini ve Medine'de mühim bir müdafaa kuvvetinin muattal [fuzuli] kalmasını mucip olmuştur. Orduda Farmason zabitlerin, cephedeki arkadaşlarının mâneviyat ve neşelerini kırarak şekilde hareketlerine de acilen ve cezri olarak son vermek lazımdır. Yakında Bahriye Nazırı Cemal Paşa İstanbul'daki vazifesine alınacak ve onun yerine Mersinli Cemal Paşa geçecektir. Şimdilik âcilen Ordu Zat İşleri Müdürlüğüne Mersinli Cemal Paşanın güvendiği bir zabıt getirilecek ve Ordu Zat İşleri Müdürü Çobanoğlu Zeki Bey de şarkta ordu kumandanı Vehip Paşanın karargâhına gidecektir.”

Böylece harbin üçüncü senesinde, kolordu kumandanımla Harbiye Nazırının müşterek kararları üzerine, Suriye ve Garbi Arabistan Umum Kumandanlığının İkinci Şube Müdürlüğü (Zat İşleri) benim aciz omuzlarıma yükletildi.

İşte bütün (zat)lar ve meselelerin iç yüzünü görmeye başladığım ve vatan çapındaki hâdiselerin gizli düğümlerini önüme serilmiş bulduğum müşahede makamı, bana verilen bu (Zat İşleri) Müdürlüğü olmuştur.

ALTINCI BÖLÜM

Suriye ve Garbi Arabistan Umum Kumandanlığı Zat İşleri Müdürlüğü

Suriye ve Garbi Arabistan Umum Kumandanlığı Zat İşleri Müdürlüğü vazifesini, benim gibi küçük rütbeli, genç bir zabitin deruhde etmesi [üstüne alması] biraz zor hazmedildi. Karargâhtaki genç arkadaşlar, ne cephenin açlık ve mahrumiyetinden ve ne de düşman karşısında erkekçe döğüşen Mehmetçiğin halinden ve çektiği sefalet ve zorluktan haberdar bulunuyordu.

Aksine olarak, bunlar, müthiş bir lüks, bolluk ve gösteriş içinde safa sürmekteydiler. İstanbul'un birinci sınıf otellerinden hususî surette getirilmiş aşçılar, garsonlar ve göze batan bir alayışında Saray hayatı yaşayan bu salon zabitleri, cepheden gelmiş, mütevazı ve iddiasız bir harp zabitinin, ordunun ve halkın hayatî meseleleriyle yakından alâkalı bir vazife başına getirilmesini hoş karşılamadıklarını gizleyemediler.

Ordu karargâhının harekât şubesine kadar en mühim vazifelerinde dönme zabitler vardı. Ne yazıktır ki, bu büyük milleti idare eden eller, Türk Milletini tarihten silmek için alçak ve riyakâr düşmanlarımızın asırlardan beri ne kadar kindarane ve sistemli bir surette çalıştığını bir türlü idrak edememişler ve zavallı Türkün hakkını müdafaa, istikbalini temin çaresini düşünememişlerdi. Bütün bu halleri göz önüne alarak bana verilen vazifede, en ziyade cepheleerde döğüşen silahlı arkadaşlarımın haklarını müdafaa ve bunların gerilerinde ve karargâhlarda gizli düşmanların bulunmamasına gayret ettim. Ordunun ve halkın iâşesini düzeltmek için, elime geçen fırsatı son haddine kadar cephe lehine kullandım.

Artık harbin son senesini yaşıyoruz. Vaziyet çok naziktir. Cephenin önünde kuvvetli bir düşman, arkasında sürü ile casus..

Yahudi casusları... Büyük bir asi kuvvet Medine'yi muhasara etmiş, 1327 kilometrelik demiryolunun müdafaası için ordudan mühim bir kuvvet ayrılmıştı. Askerin ve halkın ıaşesi berbat... Menzil ambarları ağız ağıza erzak ve eşya ile dolu... Fakat bunları bir türlü insanca dağıtmaya muktedir olamıyoruz. O kadar ki, Kudüs şehrinin boşaltılmasına emir verildiği vakit, depolardaki erzakı taşımak şöyle dursun, bunların, çokluğundan hepsini imha bile kabil olamamıştır.

Cephede asker tatlıya rüyada bile hasret çekerken, Kudüs menzil anbarından sokaklara dökülen binlerce teneke bal, günlerce yolları geçilmez hale sokmuştu. Böyle bir efsane tarihin hangi devrinde duyulmuştur.

Beyrut ve Lübnan'da açlık, tarif ve tavsif [tarif] edilmez bir hadde gelmişti. Bu işi kendime vazife edindim ve meşgul oldum. Günde yüzlerce insan açlıktan ölmekte ve bunlara bir şey yapılamamakta... Sebebini araştırdım: Lübnan ıaşe işleri, Beyrut'un meşhur milyonerlerinden Mişel Sürsuk ismindeki zata verilmiş; o da servetini arttırmaktan başka bir şey düşünmüyor... Mişel Sürsuk ve güzel karısının Cemal Paşa ile arasının çok iyi olduğu görülüyor ve kimse buna itiraz etmek cesaretini gösteremiyor.

Yalnız Âliye Kaymakamı Emir Adil Arslan Bey (Şimdi Ankara'da Suriye sefiri) bu işe şiddetle itiraz etmiş ve Cemal Paşaya hâlin fecaat [felaket] ve vahametini bildirmişti.

Bir gün beraberinde Mersinli Cemal Paşa ve ordu müftüsü Şukayr Efendi olduğu halde ordu arasında müthiş bir mükâleme [konuşma] cereyan etmişti:

Cemal Paşa: Açlıktan birçok insanların ölmekte olduğundan bahsediyorsunuz. Biz böyle bir şey görmüyoruz!

Emir: Nasıl görmüyorsunuz, her gün gözlerimizin önünde yüzlerce insan ölüyor, isterseniz nüfusu sayalım ve zayıyatı tespit edelim!

Bunun üzerine Camal Paşa:

-Eğer ahval aksi zuhur ederse size yapacağım muameleyi düşününüz!.

deyince Emir Adil Arslan şâyânı hayret bir cesaretle:

-Niçin ta'lik buyuruyorsunuz [geciktiriyorsunuz] Paşa Hazretleri, şimdiden tatbik buyursanıza!

gibi asil ve cesur bir mukabelede bulunmuş ve Mersinli Cemal Paşa araya girerek münakaşayı yatıştırmıştı.

Hulâsa:

Gerek cephe ve gerekse cephe gerisi bu şekilde acı bir idaresizlik ve suiistimaller ve zabıtlar arasına görünmez kuvvetlerin ilka ettiği [koyduğu] Türklük–Araplık davaları, kötü idareden doğma bir küskünlük ve düşmanlık içinde, ordumuz mukadder felâkete adım adım sürüklenmekte idi.

Kudüs düşmana terk edilmiş, ordumuz daha gerilere çekilmişti. Mukadder akıbet her tarafta hissedilmeğe başlamıştı. İstanbul'da Şehzade Abdülmecid Efendinin Bağlarbaşı'ndaki köşkünde Şehzade Selim ve Salâhaddin Efendilerle Mevlâna Zade Rifat Bey, bazı vatanperverler tarihi bir toplantı yaparak bütün bu idaresizlikleri ve Suriye'deki şiddet ve (terör) politikasını tenkit etmişler; ordu kumandanının değiştirilerek yerine herkese kendisini sevdirmiş olan Mersinli Cemal Paşanın tayinini teklife karar vermişlerdi.

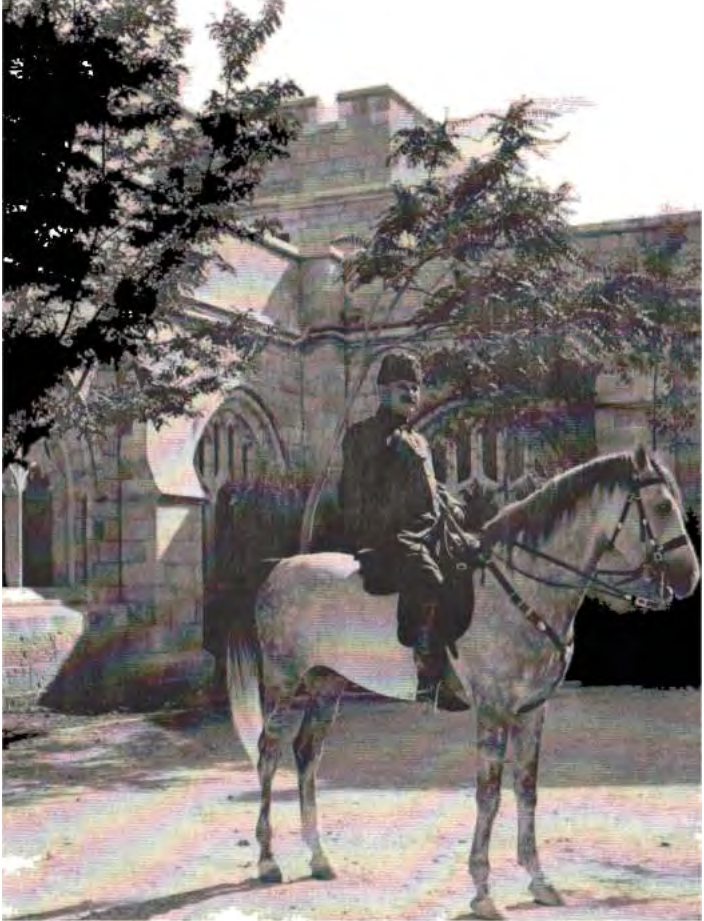
Gariptir ki, bu karar “Hey’eti Vükela” da müzakere edilmiş, sadece Hariciye Nazırı Halil Bey (Halil Mentecşe) bu fikre taraftar olmuş, fakat diğerleri böyle bir karar ittihazına cesaret edememişlerdir.

Bununla beraber, hâdiselerin zoruyla ordunun başına adaleti ve iyi idaresiyle mümtaz Mersinli Cemal Paşanın geçmesi bir “emri vaki” olmuştur.

Bu haber, şehirlerde ve çöllerde büyük bir sevinç havası doğurmuş, asıp kesme devrinin geçtiği kanaati etrafında, ortalığı, hissedilir bir sükûnet ve huzur kaplamıştı.

Artık, Birinci Dünya Harbinin sonundaki hczimet devrcsiyle, Milli Kurtuluş Hareketi ıgırının gerçek messirlerini tarihi vesikalarla bağlayacak olan dâva merkczine ayak atmış bulunuyoruz.

Mersinli Cemal Paşa

YEDİNCİ BÖLÜM

Mersinli Cemal Paşa'nın IV. Ordu Kumandanlığı

Yeni ordu kumandanının ilk işi, karargâhını ıslah ve takviye olmuştur. Ordunun Erkânıharb Reisi Miralay Fuad Bey (Orgeneral Ali Fuad Erden) o güne kadar cereyan etmiş siyasi hadiselerin hiç birisine iştirak etmemiş, elini kanla lekelememiş, kendisini gece gündüz askerlik vazifesine vermiş tertemiz bir insandır. Arkadaşlarımdan işittiğime göre herhangi bir idam hükmü, Erkânıharb Reisi sıfatıyla, kendisine götürülürse:

-Böyle kanlı işlere beni karıştırmayınız, bunu Paşaya götürünüz! dermiş...

Mersinli Cemal Paşa, müşarünileyhi sekizinci kolordu kumandanlığına getirerek yeni bir kadro ile Şam-Medine arasındaki Katrane mevkiine gönderdi. Beni de en güvendiği ve sevdiği bir insan olarak Ali Fuad Beyin emrine verdi. Giderken, bir gece kendi odasına çağırarak bana şu mahrem talimatı verdi:

-Cevat oğlum, sen de Ali Fuad Beyle beraber git ve istediğim gibi çalış! Kolordu Erkânıharb Reisi Kemal Bey (Eski Berlin Sefiri Kemaleddin Sami Paşa) cesur bir askerdir. İcap ederse o mıntıkada vukuu melhuz [meydana gelebilecek] harekâta da bilfiil kumanda edecektir. Ali Fuad Beyin sana büyük teveccüh ve emniyeti var. Ona hizmet et! Oradaki Arapları iyi idare etmek lâzımdır. Katranc'ye yakın olan Şeyh Türki'ye ve Kerek'de Şeyhülmeşayih Miskal Paşaya selâmlarımı söylersin ve kendilerine iki yüz ellişer altın verirsin! Şeyh Türki'ye Ali Fuad Bey de ayrıca para verecektir. Miskal Paşaya yazdığım bu hususî mektubu da bizzat verirsin ve 150 inci alay Kumandanı Tahsin Bey vasıtasile daima benimle temas edersin!

Katrane'deyiz. Bir Alman tayyare müfrezesi de yanı başımızda karargâh kurmuş ve Şam-Medine arası emniyet tertibatı bir kat daha

arttırılmıştır. Yanımda getirdiğim altınları sahiplerine elimle verdim. Miskal Paşa bu hediyeye mukabil Paşaya gayet kıymetli bir Arab Kısrağı hediye etti. (İstiklâl Harbi sonunda Celâl Bayar'a sattık). Ve bana Paşaya arz edilmek üzere şu beyanatta bulundu:

-Allah devletimize, Padişahımıza ve Paşamıza zaval vermesin! Bütün sadakat ve ruhumla devletimizin emrindeyim ve en sadık bendesiyim [hizmetkariyim]. Benden ve kabilemden ne vazife istenirse memnunlukla ve bütün fedakârlıkla yapmağa amadeyim! Tafiye muntikasında bir isyan ve hareket vukuu muhtemel görölüyor. Böyle bir şey olursa ben de kanımın son damlasına kadar yanı başınızda hizmete hazırım.

Miskal Paşanın dediği gibi Tafiye'de bir isyan ve hareket patlak verdi. Çetin bir arazi ve müşkül şartlar içinde, demiryolundan uzakta vukua gelen bu ayaklanmayı bastıramadığımız takdirde vaziyet son derece vahamet kesbederdi [kötüye giderdi]. Hakikaten Kemaleddin Sami Bey, büyük bir kabiliyeti askeriye ve mümtaz bir cesaretle bu yangını söndürerek büyük bir tehlikeyi önlemiş oldu. Fakat hiçbir hareket müstakil ve münferit olamazdı. Bu isyan, hazırlanmakta olan büyük taarruzlar ve tazyiklerin bir yoklaması gibiydi. Nitekim az sonra Şeria Vadisi'nden ilerleyen kuvvetli İngiliz kıtalarının müthiş tazyiki karşısında Asım Bey (Orgeneral Asım Gündüz) kumandasındaki kırk sekizinci fırkamız Amman'a kadar çekilmek mecburiyetinde kaldı ve Amman'da dört tarafından İngiliz kıtalarıyla çevrilmiş bir halde savaşıma başladı. Öyle bir vaziyet husule gelmişti ki, adeta bütün Türk kıtaları bu fırkada toplanmış, netice bakımından cephe ile Şam arası boşalmış ve harbin mukadderatı taayyün etmiş gibiydi. Asım Bey Amman'ı müdafaa edemediği takdirde harp topyekûn kaybedilmiş olacaktı. Ordu Kumandanı Mersinli Cemal Paşa yıldırım süratiyle Amman'a gelmişti. Asım Bey yeni bir Çanakkale harbi yapıyordu. Kendisi ateş hattında ve topçu kumandası Sami Bey (General) piyadelerle bir safta Türk Mehmetçikler ve Mehmetçik kumandan arslanlar gibi dövüşüyor, teslim olmuyordu...

Katrane'deki sekizinci kolordu karargâhı da hemen hususi bir trene yükleyebildiği kadar cephane ve elde mevcut erzakı alarak Amman'a doğru yola çıktı. Bu karargâhın tarihe geçecek mümtaz simaları içinde Erkânıharb yüzbaşısı Recep Zühtü Bey (şimdi Korgeneral), yüzbaşı Avni Bey, doktor Burhan Fehim Derbi (tüccar, müteahhid), istihkâm kumandanı Muhlis Bey ve genç yüzbaşı Haşim (şimdi Korgeneral) Beyler bulunuyordu.

Amman'dan bir istasyon evvel Kasr mevkiinde demiryolu tahrip edilmiş ve dört tarafı düşmanla çevrilmiş, (Lavrens) âsi Araplarla, İngilizler piyade ve süvarilerle tertibat almışlardı. Tren arızanın önünde durdu, düşman keklik avına çıkmış gibi, hiçbir korunma ihtiyacı duymadan pervasız ve müthiş bir ateşle bu kekliği çantasında farz ediyordu. Buna, askeri tarihimizin harikalarından sayılacak fevkalade bir feragat ve ölümü esarete tercih eden bir şiddetle mukabele ettik. Treni odun parçaları koyarak parçalanmış raylar üstünde ve ateş hattında yürüttüm. Bir telgraf direğine çıkarak telefonu bağladım. Yüz binlerce mermi direği parçaladı. Ve Allah bunlardan bir tanesinin bile bana isabet etmesine izin vermedi. İyi bir tesadüfle bizzat paşayı telefonda buldum. Ve yıldırım hızıyla Amman'a gelmekte olduğumu bildirdim.

Mülazım Suphi Bey (Anadolu Sigorta Umumi Müdürü) İstihkam kumandanı Muhlis Bey ve Mülazım Niyazi Beyleri düşman eline esir ve feda ederek düşman hatlarının şaşkınlığı arasında İngilizleri ortadan yarararak Amman'a ulaştık. Ordu Kumandanı [Mersinli Cemal Paşa], omzundaki yıldızlardan birini çıkarıp apolctime taktı ve şöyle dedi:

-Yüzbaşı Cevad; oğlum, gazan mübarek olsun!

Şimdi artık ateş hattında ve nihai harekât ve mukadderat yolundayız.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Amman Zaferi

Amman etrafında tarihimizin en şanlı ve neticeli muharebelerinden biri cereyan ediyor. Anadolu Türklerinin burada gösterdiği harikulade yüksek kahramanlık her türlü tarif ve tasavvurun fevkindedir. Eğer bu muhabere kaybedilecek ve bu bir avuç Türk askeri kendisinden sayıca ve malzemece yüz defa daha kuvvetli olan düşmana yenilecek olursa, bizim zümre, yani Almanlar, Avusturyalılar ve bütün müttefikler tepetaklak olacak ve harb bir sene evvel bitecekti. Çünkü düşman, bu taktirde, elini kolunu sallayarak Toroslara kadar dayanacaktı.

Sekizinci Kolordu Kumandanı, seyf ve kalem emiri Ali Fuad Bey'in Katrane'den beraberinde getirdiği cephe ve erzak olmasaydı, 48 inci fırka düşmana atacak mermi bulamayacak ve askerlerine ckmek veremeyecekti. Bu ümitsiz vaziyeti gören ordu karargâhındaki bazı erkân [ileri gelen] ehven [zararsız] şartlarda teslim olmak fikrini Cemal Paşaya teklife kadar ileri gitmişlerdi.

Mersinli Cemal Paşanın son ve kat'i emri şu olmuştur:

-Cephaneleri biten asker, düşmanı süngüsüyle karşılasın; siperlerde ölmek var, dönmek yok!

Kolordu Kumandanı Ali Fuad Beyle birlikte ateş hattına gittik. Kütahyalı Asım Bey ve topçuları da ateş hattında... Düşman topçusunun bütün mermileri önümüzde patlıyor, cehennemi tarrakalarla [gümbürtülerle] kayaları parçalıyor, etrafa dehşet saçıyor. Anadolu çocukları ve Anadolu zabitlerinin şu dakikada gösterdikleri metanet ve soğukkanlılık ve hiçbir millette görülmemiş yüksek kahramanlık tasvire sığmaz bir şey... Türkün şerefi bu sayede kurtulmuş ve düşman, hayretler içinde bu bir avuç Türkün karşısında aciz kalmıştır. Bu nevm dane [ümitsiz] cengin son saatlerinde Şeria garbindan Esat Bey (İstanbul eski Polis Müdürü Esat Paşa)

kumandasındaki üçüncü Süvari Fırkamızın (Salt) kasabasını geri alarak düşmanın ricat [geri çekilme] hatlarını tehdit etmesi, vaziyeti lehimize çevirdi. İngilizler hemen geldikleri istikamette geri çekildiler, Türkler de yıldırım hızıyla takibe başladılar. Hepimiz nefes almadan düşmanın arkasına takıldık ve Şeria nehrine kadar dayandık.

Bu umulmadık mağlubiyeti İngilizler hazmetmediler. Biraz sonra daha büyük kuvvetlerle Sekizinci Kolorduya saldırdılar. Bir kollarıyla Vadi-i Sir, bir kollarıyla da Salt'a hücum ederek kolorduyu dört taraftan muhasara ettiler.

Yine ve daima Türk çocuğu!.. Ve daima eşsiz, emsalsiz kahramanlıklarla bu ikinci saldırışı da bertaraf ettik, bu ikinci muhasarayı da defettik. Günlerce gecelerce boğaz boğaza, yumruk yumruğa dövüştük. Görülmemiş duyulmamış fedakârlıklar yaptık. Kuvvetli düşman yine boynunu bükerek yine eski mevzilerine çekildi gitti.

Bu muharebelerde iki mühim noktaya işaret edecek, iki malumu ilam edeceğim [bildireceğim]: Anayurttan, binlerce kilometre uzakta, kızgın çöllerde, tasavvuru bile muhal [imkânsız] yiğitliklerin bütün şan ve şeref hissesi münhasıran Türk çocuklarına aittir.

Bizim Yedinci Süvari Alayımız gibi, insanları ve hayvanları aç ve meccalsiz bir kıtamızın, Şeria ovasında ve Lût gölü kıyılarında Avustralyalı muhteşem süvari livasına bir saldırışı vardı ki, insan heyecandan bu manzarayı seyretmeğe bile cesaret edemezdi. Bize tabii gelen bu azametli kahramanlıkların neticede neden makûs [kötü] şekillerde tecelli ettiğini, okuyucularım biraz sonra hayretler içinde görecekler ve bu mikyasla tarihimizin diğer feci muammalarının da sırlarını çözeceklerdir.

Burada, bir zihniyeti daha belirtmek için şu noktaya da işaret edeceğim:

Günlerce uykusuz kalan Kolordu Kumandanımız, biraz daldığı vakit muharebeyi onun namına biz idare ediyorduk. Kendisine, namlarına şu emirleri verdiğimizizi ve şu hareketleri yaptığımızızı söylediğimiz zaman:

-Efendim, size olan itimadımı nasıl izah edeyim?

gibi asilane bir jestle karşıldırı.

Zaman ilerledi. Bütün dünya cephelerindeki dost ve düşman ordular harbin son günlerini yaşıyorlar. Bu mühim günlerde, Ordu Kumandanı beni yine kendi karargahına getirdi. Şimdi ordu Erkanıharb Reisi Alman Her Molçıyo ve bütün Suriye ve Garbi Arabistan'daki Arap işleriyle meşgul (Umuru Arabiye Şubesi) Müdürü Kaymakam Aziz Beye müvazi bir faaliyet de hisseme düştü.

Üç cepheden siyasi faaliyet ve son günlerin dolgun ve yüklü hadiselerine karşı hazırlanıyoruz. Son kozlarımızı oynuyoruz.

Ordu karargâhında bulunan Hint Müslümanları Reisi Abdurrahman Reyvad Bey, (şimdi İstanbul'da zannederim Genelkurmay emrinde bir vazife görmektedir) Hint Müslümanlarına hitaben bir beyanname yazarak bütün din kardeşlerimizi, dindaşlarına silah atmadan vazgeçerek saflarımıza iltihak etmelerini bildirdi. Bu beyanname tayyarelerle düşman hatlarına atıldı.

Bizim havalideki Urbanın reisi olan Şeyh Sultan ile ordu kumandanı arasındaki dostluk bağları takviye edildi. Bu zata ziyafetler, rütbeler ve nişanlar tevcih edildi. Dürzi beylerine, Etraş ailesine paşalık unvanları ve bol bol altın verildi. Alman istihbaratı, kendi vasıtaları ve elinde mevcut imkânlarla ordunun içinde bulunduğu manalı sessizliğin düğümünü çözmek ve düşman ordusunun müstakbel harekâtını keşfetmeğe uğraşıyor. Hulasa son kurşunlarımızı atmak, talihimizi son defa denemek ve üzerimize doğru gelmekte olan müstakbel fırtına ve harekate karşı koymak için kendimizi ayakta tutmağa ve karşımıza çıkacak hadiselerle göğüs germeğe çalışıyoruz.

Şimdi Şeria'nın her iki sahilinde Dördüncü, Yedinci ve Sekizinci Ordularla, Nasıra 'da bu üç ordunun bağlı bulunduğu (Liman Fon Sanders) Paşanın kumandasında Yıldırım Orduları Kumandanlığı vardır ve bunların hepsi yarın için ayakta ve uyanık bulunmaktadır. Ve işte bütün felaket düğümü, bu ordular arasında birine bağlıdır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

IV. Ordu'nun Hazırlıkları

Cephelerde ölüm sessizliği var. Top ve tüfek gürültüleri susmuş, hatta tayyare faaliyeti bile durmuş... Bütün fırtınalar arifesindeki durgunluğa benzeyen bu hal müthiş hadiseleri ve yarının kat'i neticelerini saklıyor.

Buna mukabil, bütün siyasi mesuliyet ve salahiyetleri sırtına yüklemiş olan Dördüncü Ordu karargâhında hummalı bir faaliyet...

Alman istihbaratı "Umuru Arabiye Şubesi" ve benim idare ettiğim hususi istihbarat, hep yarının kat'i neticelerini lehimize çevirmek için çalışıyor, aleyhimize kurulan tuzakların yerini arıyordu. Almanlarla aramızda saklanmasına imkân olmayan bir anlaşmazlık mevcuttu. Onların hadiseleri anlayış ölçüleri, bizimkine uymuyordu, haşin hareketleri hoş karşılanmıyordu. Nitekim Araplara karşı da çok sert davrandıklarından Salt ile Amman arasındaki gidiş geliste, Bedeviler müsait arazide gizlenerek Alman askerlerini teker teker ve merhametsizce imha etmişlerdi. "Umuru Arabiye Şubesi" Müdürü Kaymakam Aziz Beyle de bir türlü anlaşamıyorum. Aziz bir dostum olan bir Türk arkadaşım da işin merhamet ve müsamaha tarafına hiç gitmiyordu. Gerçi memleket ve millet davalarında zaaf daima felaketler doğurur. Fakat altı yüz yıllık bir devletin hayat ve mematı bahis mevzuu olduğu zaman, insanlar nefislerinden fedakarlık etmeğe mecburdur.

Allah korkusundan mahrum birkaç Bedeviye karşı, daima tatbik ettiğimiz cebir ve şiddetten doğan bütün faciaların tamirini daima Mehmetçiklere havale etmiş ve bütün zararları onların zimmecet hanesine kaydetmiş bulunuyorduk.

Bunun için, hakkımızda ne düşündüklerini çok iyi bildiğimiz halde, biz Dördüncü Ordu muhiti, Urbanla dost geçinmeyi bir vatan

borcu biliyorduk. Her gün karargaha gelen şeyhleri, ordu kumandanı karşılar; onların yedi mahalleyi istila eden pis kokularına rağmen kendileriyle kucaklaşır, şapur şupur öpüşürdü. Sonra binlerce Türk altınını bunların keselerine boşaltır, göğüslerine büyük rütbeden nişanlar takardı.

Türk altınları azalınca, Ordular Grubu Kumandanı (Liman Fon Sanders) Paşadan bir miktar Alman altını istedik ve tazyikle yirmi otuz bin altın koparabildik.

Harbin son günlerini yaşadığımız ve neticeye yaklaştığımız tamamen belirmişti. Esasen Türk ordusunun iler tutar yeri de kalmamıştı. Elde mevcut olan sadece Mehmetçiğin göğsündeki mücerret imandan başka bir şey değildi. Şu; öldü zannedildiği bir devirde şahlanıp da İstiklâl Savaşlarında topsuz, tüfeksiz, müstevliyi [işgalci] paçavra gibi vatan harbinden koparıp atan, sonra da bazı serserilerin bunu çeyrek asırdan fazla istismar edip şampanyalarına, zevklerine ve ihtiraslarına alet ettikleri iman...

Askerler şöyle dursun; zabitlerin ayaklarında don, sırtlarında fanilâ bile yoktu. Maneviyat da o kadar mükemmel değildi. Herkes, yaklaşan feci akıbeti gözleriyle görüyor, elleriyle tutuyor gibiydi. Bu durgunluğu biraz izale [gidermek] ve maneviyatı bir parça takviye için İstanbul'dan bir miktar Türk ve Alman taze kıtalar gelmeğe başladı. Alman Mareşali (Falkenhayn), cepheyi bizzat görmek ve bir parça canlandırmak için karargâhımıza geldi ve cepheyi dolaştı.

Cephe gerisinde, Safed'de Yahudilerin geniş mikyasta casusluk faaliyetlerinde bulunduğu anlaşıldı. Ondan evveli Siyonist casusluğunun merkezi olarak Zimmarin kasabasını keşfetmiş ve canilerin kellelerini uçurmuştuk. Hâlbuki Safed'de daha müthiş bir habaset [kötülük] yuvası mevcutmuş. Bunu bizim istihbarat sayesinde öğrendik ve bu nankörlerin Bedevi Araplarla müştereken ve düşman taarruzuna muvazi [paralel] olarak bir isyan hazırladıklarını da meydana çıkardık. Safed'e gönderilen Mülazım Seyfi Bey, bu casusların reisi olan Yahudi karısı Raşel Rabinoviç'i elde etti ve aldığı talimat mucibinde, vaktin de dar olmasından ötürü, bu canileri hemen

oracıkta yok ederek bir terör havası meydana getirdi ve böylece cephe, tam ricat [geri çekilme] yolları üzerinde kurulan tuzaklardan kurtulmuş oldu.

Ordu karargâhı bütün nahiye müdürlüklerince ve mühim noktalara hep Trablusgarplı zabıtları yerleştirdi. Bunlar Arap lisanını ana dili olduğu için mükemmel bilmekle beraber, kendilerine çok güvenilir, sadık fedakar vatan çocuklarıydı. Cemal Paşanın düşüncesi, bu zevat vasıtasıyla âsilerle temas ve onlarla bir uzlaşma çaresi bulmaktır.

Yalnız askeri kuvvetimizi ve onun içinde bulunduğu maddi perişanlığı hesaba katacak olursak mağlubiyet fermanına şimdiden imza koymak icap ediyordu.

Dürzi beyleri ve paşaları, Şam Valisi Tahsin Özer ve Şam uleması, sözleri geçen Arap şeyhleri, hepsi Salt kasabasına davet edilerek, Müslüman Türkleri bekleyen akıbetin önüne geçmek için tertibat alınmağa çareler düşünülmeye başlandı.

Ordu Müftüsü, Filistin eşrafından Abdülkadir Muzgar, Araplara vaiz ve nasihat vermek için üç ordunun ricat [geri çekilme] hatları gerisinde emniyet sağlamak üzere Urbanı dolaşmağa başladı.

Sonradan anlaşıldı ki Mersinli Cemal Paşa merhum böyle bir tedbir ittihaz etmemiş [gerekmemiş] adaletiyle kalpleri fethetmemiş olsaydı cepheден, hiçbir Türk çocuğunu kurtarıp anavatana getirmek mümkün olamayacaktı.

Hulâsa şu dakikada askeri faaliyet durmuş, siyasi kaynaşma başlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğunun dört yüz yıllık için için inkırazını [çöküşünü] hazırlayan sebepler, işte bu hengâmede birdenbire dış sebeplerin en zalimiyle karşılaşacak; âdeti muvazenesiz imparatorluğu arkasından itip uçuruma yuvarlamak isteyen bir son saiki [sebebi], gizli bir hesapla, inkırazın yekûn hattını çekmek isteyecektir. Bu noktayı dikkatle mimliyeğim ve neticeyi bekleyelim!..

ONUNCU BÖLÜM

Emir Faysal'la Pazarlık

Filistin, sonbaharını yaşıyor. Bütün harb boyunca bakımsızlık ve idaresizlikten kadit haline gelmiş [çok zayıflamış] bir ordu ile mukadder akıbeti bekliyoruz! Düşman ordusu, âsiler ordusu ve Yahudi casusu sürüsüyle dört tarafımız çevrili... Güya din kardeşlerimiz olan bu ülkenin bütün halkı dahi, Müslüman Mehmetçiğin düşmanı... Hülasa manzara feci ve ümitsiz...

O günün vaziyetini bir de Yedinci Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Paşanın ağzından dinlemek faydalıdır. Aynen diyor ki:

"Nablus karargâhında, ikinci defa Yedinci Ordu kumandayım. İlk işim, çok üzücü ve yorucu seyahatlerle cepheyi dolaşmak ve vaziyeti tetkik etmek oldu. Bu teftiş neticesindeki kanaatim şuydu ki, her şey bitmiştir! Yakın felâkete mâni olmak için esaslı tedbirler bulmak müşgüldü. Düşününüz; yüzlerce kilometre imtidadında [boyunda] bir cephe üzerinde üç ordu vardı. İsimleri ordu... Zayıf dağınık birtakım kuvvetler... Daha İstanbul'dan harekettten evvel düşündüğüm şey, bu şekilden çıkmak ve hakikate dahil olmaktı. Yani bütün bu kuvvetler kesif bir kütle, ufak da olsa kıymetli bir kütle halinde tek bir ordu teşkil etmeliydi. Ve madem ki ben buraya memur ediliyorum, nefis itimadiyle lâzım gelenlere, daha evvel, İstanbul'dan hareketimden evvel bildirdim ki, bu kuvvet benim emrime verilmelidir. Bu yoldaki tekliflerim istihzaya uğradı [küşümsendi]"

Evet, vaziyet ümitsizdi, fakat her şey bitmiş değildi. Birkaç hafta evvel yine bu askerlerle, bu kuvvetli düşmanın belini kırmış, kulağından tutmuş, geldiği yere fırlatıp atmıştık. Mersinli Cemal Paşa gibi, büyük bir cesaret ve soğukkanlılığa sahip ve Alman Mareşalinin de dediği gibi Garp ordularında bile eşi bulunmayan âlim bir asker ve

âdil bir insan, gece ve gündüz felaketi önlemek için çareler arıyor, tedbirler düşünüyordu.

Mersinli Cemal Paşanın müracaat ettiği en büyük çare, meşhur Cezayirli Emir Abdülkadir'in oğlu Emir Said'i (geçenlerde İstanbul'a gelen zat) karargâha davet etmek oldu. Emir Said bütün Arap âleminde olduğu gibi Müslüman dünyasında da ismi duyulmuş, şöhreti yayılmış bir zattır. Ordu kumandanıyla baş başa uzun bir görüşmeden sonra, bu zât âsilerin başkumandanı Emir Faysal nezdine gitti. Müşarünileyhin hareketi bir şifreli telgrafla Maan'da Binbaşı Tevfik Bey'e bildirildi ve hakkında, gidiş ve geliş esnasında her türlü kolaylık gösterilmesi ilâve edildi.

Sonradan anlaşıldığına göre, Emir Said âsilere sulh teklifinde bulunmağa memur edilmiştir. Müslüman kanı dökülmemesi ve İslam'ın son kalesi olan Türk askerinin, sayıca kendisinden kat kat üstün düşman ordusuyla çarpışırken, "Harem-i Şerif'in müdafii [koruyucusu] ve İslam'ın alemdarı [bayraktarı] olan bir millete, din kardeşleri tarafından ayrıca bir hücum edilmemesi ve her iki tarafın yüksek menfaatlerini ve istikballerini göz önüne getirerek bir muahede [anlaşma] vücuda getirilmesi teklif edilmiştir.

Emir Said, bütün nüfuz ve kuvvetini kullanarak bu sulhün gerçekleşmesi için çalışacaktır.

Bu zat, karargâha döndüğü vakit Emir Faysal'ın el yazısıyla yazılmış, Türkçe bir mektubunu paşaya verdi. Bu mektup çok mutedil [ılımlı] bir lisanla yazılmıştı. Emir Faysal, aynen diyordu ki:

"Muhterem Paşa Hazretleri;

Mektub-u devletlerini ehemmiyetle mütalâa eyledik. Asırlarca birlikte ve kardeş gibi yaşadığımız ve Hadenan-ı Ehl-i Beyte hürmet ve merbutiyetine ve din-i mübin-i İslam'a büyük hizmetlerine şahit olduğumuz asil bir milletin, bütün bütün mahv ve nâbûd olmasını istemek, hiçbir Müslümanın elinden gelmez. Fakat bu, derhal ve bilâkayd ve şart [kayıtsız ve şartsız] mutavaat [boyun eğme] ve inkıyad [boyun eğme] manasına alınmamalıdır. Bu taktirde, kemâfissâbık [eskisi gibi] yer yer idam sehpaları kurularak onların

altında can vermeyi bir daha kimse arzu etmez. Bunun için eğer İngilizlerin yaklaşmakta olan büyük ve kat'i taarruzunun fena akıbetler tevhit edeceğini benim gibi zat-ı devletiniz de takdir buyuruyorsanız, teklifimiz şöyle olabilir:

Bavyera'nın Prusya'ya karşı vaziyeti neyse, Arabistan için buna benzer bir muhtariyet kabul edildiği taktirde, muhasamata [düşmanlığı] şon verip, yaklaşan felaketin günah ve netayicinden [neticelerinden] kendimizi kurtarmağa var kuvvetimi sarf edeceğim.

Bu maruzatıma en yakın bir zamanda sarıh ve kat'i cevabınızı beklerim. Muhaberatta (Maan) telsizini vasıta etmek, bunu İngilizlere kasten ifşa etmek demektir. Bu sebeple, münhasıran, müşterek dostumuz Emir Said Hazretlerini tavsit [arabulucu] buyurmanızı niyaz eylerim."

Bu mektup, ordu kumandanı üzerinde bomba tesiri yaptı. Bir yandan İngiliz ordusunun tahmin edilen büyük taarruzunun kat'i olduğu tahakkuk ediyor, bir yandan da, mukadderatımızı baştan başa değiştirecek muazzam bir teklif karşısında bulunuyorduk.

Bu kadar büyük vakıa karşısında ordu kumandanının ilk işi, Harbiye Nazırı Enver Paşayı makine başına çağırıp saatlerce konuşmak oldu. Bu mükalemenin [konuşmanın] mahiyeti bize meçhul kalmıştır. Yalnız Emir Faysal'dan aldığımız el yazılı mektubu, çok mutemet ve çevik bir zabitle ve mümkün olduğu kadar süratle İstanbul'a gönderilmesinin teminini, ordu kumandanı bana emretti.

Karargâh süvari bölüğü kumandan vekili süvari mülazımı Nazmi Bey (Sebilürreşad sahibi Eşref Edib Bey'in akrabası olup İstanbul'dadır) bu işe elyak [en layık] bir insandı. Kendisine bu mühim mektubu verdik. Her türlü vasıttan istifade etmesi ve ne yapmak lazımsa cümlesini yaparak mümkün olduğu kadar süratle mektubu Harbiye Nazırına götürmesini ve hiç kimseye vermeyerek bizzat Enver Paşanın eline vermesini sıkı sıkıya tembih ettik.

Nazmi Bey yıldırım hızıyla İstanbul'a gönderilirken Emir Said de aynı süratle Şerif Faysal'ın karargâhına yollandı.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Enver Paşa'ya Çekilen Telgraf

Ya ölüm, ya dirim!

Şimdi tarih yolunun, bu çatal noktasına gelmiş bulunuyoruz... Bize bu hissi vercin ve bizi oldukça hummalı ve telaşlı faaliyetlere sevk eden şey, almakta olduğumuz tatsız haberler ve yaklaşmakta olduğunu iyice gördüğümüz büyük fırtınadır.

Asilerin kumandanı, son, sarih [açık] ve kat'i teklifini yapmış bulundu. İstanbul'dan cevap bekliyoruz. Nazmi Bey, Emir Faysalın mektubunu ve buna ilişik ordu kumandanının mahrem raporunu kendi eliyle Enver paşaya verdi. Vaziyet Vekiller Hey'etinde, Mebusan Meclisinde müzakere edilip karara bağlana dursun, hâdiseler durmadan ve yıldıırım süratiyle üzerimize geliyor...

Melek gibi iyi huylu olan ordu kumandanında, mutadî hilâfında [alışılmadık biçimde] bir asabiyet var. O kadar ki, Bahriye Nazırı Cemal Paşa ile İstanbul'a gidip de vazifesi başına ve hiç tanımadığı cepheye bir türlü dönmek istemeyen Falih Rıfkı için, Harbiye Nazırı Enver Paşanın şahsına ağır bir telgraf bile çekildi. Bunda ordu kumandanı diyordu ki:

"Eğer bir türlü vazifesi başına gelmek ve cepheye gitmek istemeyen ihtiyat mülâzımı Falih Rıfkı efendiyi kolundan tutup savaş meydanına göndermeğe zâtı devletinizin kudreti kâfi gelmiyorsa, buradan silahlı bir müfreze gönderip onu biz vazife başına getirmeğe muktediriz."

Ayrıca merkez kumandanı Cevad Bey'e de böyle ağır bir telgraf çekildi. Fakat Falih Rıfkı Efendiyi vatan vazifesine getirmek nasip ve müyesser [nasip] olmadı. Bu da gösteriyor ki sınırlar, artık son haddine kadar gerilmişti.

Tam bu sırada, bir gece yarısı Telülnemrin’de Sekizinci kolordu Kumandanı Yasin Hilmi Bey beni telefona çağırarak şu haberi verdi.

-Size bir süvari yüzbaşı gönderiyorum. Hemen kendisini Ordu Kumandanıyla görüştürünüz ve eğer uykuda isler behemehal [her halükarda] uyandırınız. Mühim ve müstaceldir [acildir].

Yakışıklı, levent endam ve çevik bir süvari yüzbaşı, seri ve asabi adımlarla merdivenleri çıkarak odama girdi. Meşhur Trablusgarp Vali ve kumandanı merhum Recep Paşa’nın oğlu Ekrem Bey’e, paşanın henüz uykuya daldığı ve mümkünse emirlerini bana söylenmesini rica ettim.

-Yalnız Paşa Hazretleriyle görüşebilirim!

dedi.

Öyle de yaptık. İki saat sonra, güneş Şeria ufuklarını yırtmış Kudüs üzerinden yayılmaya başlamıştı. Uykusuz geçen bir sabah... Mersinli Cemal Paşa, clime bir yazı vererek dedi ki:

-Bunu bizzat şifre et. Elinle ve makine başında Enver Paşa’ya çek ve cevabını hemen beklediğimizi yaverlerine söyle. Bütün diğer telgraflar beklesin, yalnız bunun ile meşgul ol!

Şifre ettiğim telgraf şuydu:

“İstanbul’da Harbiye Nazırı Enver Paşa Hazretlerinin şahsına mahsus gayet mühim ve çok aceledir:

Emir Faysal’ın mektup ve tekliflerine verilecek cevap hakkında her an ve her dakika emri devletlerine heyecan ve ehemmiyetle intizarındayım [beklemekteyim].

Şimdi cepheden aldığım mevsuk [belgeli] malumata nazaran bir kumandanımızla, General Allenbi arasında bazı muhaberat cereyan etmekle olduğu anlaşılmaktadır. Yıldırım Ordular Grubu Kumandanlığı Erkâniharbiye Reisi Kazım Paşayla mezkûr kumandanlık Levazım Reisi Miralay Merzifonlu Ömer Lütfi Beye de bu kumandan tarafından, İngilizlerle anlaşarak bir terki muhasama

[ateşkes] teklifinde bulunulduğu anlaşılmaktadır.⁵ Bu teklifi şiddetle reddetmiş olmasına rağmen Kazım Paşa hakkında şahsi bir fikrim yoktur. Ömer Lütfi Bey ise, son derece temiz bir asker ve fedakâr bir vatan evladıdır. O da, bu fikri işitmek bile istemediğini beyan etmiştir. Emir Faysalın tekliflerine kati bir cevap veremediğimiz şu dakikada Suriye ve Garbi Arabistanda bir Hidiviyet tesisile Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya imtisal etmenin [bağlanmanın] vatana getireceği azim felaketleri düşünerek işi acilen vaz'iyed buyurmalarını ve bu hususta taraflı aciziye icap eden emirlerin hemen verilmesini ehemmiyetle arz ve istirham ederim.”

Bu şifre, Harbiye Nazırını bizzat makine başına çağırarak kendisine verildi.

Ve aynı günün akşamına doğru Ordu Kumandanı Mersinli Cemal Paşa, eşraf ve muteberan [önde gelenler] ile görüşmek ve ric'at [geri çekilme] hatları gerisinde bazı emniyet tertibatı almak üzere Salt-Amman üzerinden Şam'a hareket etti.

Bütün demiryolunu serbest bıraktık ve sür'atle Şam'a yetişmek için makinist ve şimendifer memurlarına beşer, onar ve yirmişer altın bahşişler verdik. Şam'a ulaştıktan bir saat sonra, Salt'taki karargah Birinci Şube Müdürü Said Beyden fevkalade müstacel bir şifre aldık. Bu şifrede :

“Emir Saidin müstacelen avdet ettiğini ve büyük İngiliz taarruzunun bir emrivaki olduğunu, Emir Faysal Hazretlerine vaktinde cevap verilememiş olmasından dolayı asilerin de Der'a istikametinde bir taarruza hazırlandıkları ve Ordu Kumandanının derakap Salt ve karargaha avdet buyurmalarının lüzumu”

bildiriliyordu.

⁵ Mersinli Cemal Paşa'nın şifresinde, İngilizlerle anlaşmak ve harbi terketmek istediğinden bahsedilen kumandan, Mustafa Kemal Paşa'dır. Tafsilat: Büyük Doğu: Sayı 25, 8 Eylül 1950. (Müellifin notu)

Şam, dini bayram gününü yaşıyordu. Bu şifre ordu kumandanı üzerinde soğuk bir duş tesiri yaptı ve ağzından:

-Bilmem ki ...

Sözünden başka bir şey çıkmadı. Fakat bu cümleye öyle manalı bir tarzda söylenmişti ki, son derece cesur ve metin ve soğukkanlı olan bu büyük adamın *dudak kıvrımlarında tarihimizin ve istikbalimizin bütün içyüzü ve feci akıbetleri gizli bulunuyordu.*⁶

⁶ Cümledeki vurgu eserin müellifi tarafından yapılmıştır.

ONİKİNCİ BÖLÜM

İngiliz Taarruzu

Şimdi daha iyi anlıyoruz ki, Mersinli Cemal Paşanın Şam'a gelmesi mühim bir karar neticesi imiş: Yaklaşan büyük ve kat'i taarruzda ordumuz çekilmek zorunda kalırsa çöllerde büsbütün erimemesi için tedbir almak ve halk üzerine müessir bazı şahsiyetlerle görüşerek şimdiden onların gönlünü yapmak... Sonradan gözümüzle gördük ve iyice anladık ki, tarihimizde bir eşi daha olmayan Filistin Bozgunu ve ricati [geri çekilmesi] esnasında, bir de çöl bedevilerinin hücumuna uğrasaydık, tasavvuru bile insana dehşet verecek fena hâdiseler meydana gelebilirdi.

Dimeşk-uş-Şam şehrinin halkı dört harp senesi içinde menfi propagandalarla çok zehirlenmişti. Bizim iradesizliklerimiz, halkın derin mahrumiyet ve açlığı ve idam sehpalarında boğulan âyan ve mebuslarla, cşrafın feci akıbeti, bu ayrılık ateşini körüklemekte idi. Tarihin, haklıyı haksızdan ayıracağı gün geledursun; dört harp yılı içinde damla damla biriken isyan külünün bizi ka'ında boğmasını önlemek en müstacel [acil] bir vatan vazifesi idi; ve ordu kumandanı, cephedeki vazifesini bırakıp, bunun için Şama gelmiş bulunuyordu. Bu sırada Salt'tan Umur-i Arabiye Şubesi Müdürü Kaymakam Aziz Beyden şu gayet acele şifre geldi:

"Cezayirli Emir Sait fena haberler getirdi. Şeyh Sultan bunu teyit etti. Mıskal Paşanın yanında gelen Trablusgarplı Binbaşı Ömer Bey de aynı şeyleri söyledi. Bize iltica eden bir İngiliz askerinden de öğrendik ki: İngiliz ordusunun son ve kat'i taarruzu çok yakındır. Emir Faysal'ın tekliflerine müsbet veya menfi henüz bir cevap verilememiş olması da Urbanın müşterek hareketini bir emrivâki yapmıştır.

Nâsıra'da Diyarbakırlı Kâzım Paşa ile yarım saat kadar görüştüm; mülâkat işini ne tekzip ve ne de teyit etti. Sadece "maalesef" demekle iktifa etti. Bundan da anlaşılıyor ki mesmuat-ı devletleri [duyduklarınız] doğrudur. Bu kadar karışık ahval ve vaziyet karşısında daha yakın ve kat'i emirleriniz telâkki etmek üzere hemen karargâha avdet buyurmalarına muntazırız [hazırız] efendim."

Bu telgraflı alınca, düşünmeğe, bir karar vermeğe ve cevap yazmağa kalmadan biri (Der'a) Mutasarrıfı Hâcim Muhiddin Beyden (Mebus Hâcim Muhiddin Çarıklı), biri Der'adaki Milis kumandanından iki gayet acele telgraf geldi. Eylül ayının dokuzuncu günündeydik. Bu telgraflarda Şerif Faysal idaresinde üç dört bin kişilik bir âsi kuvvetin Merzak'tan Der'aya doğru hareket halinde olduğu bildiriliyordu.

Beklediğimiz büyük taarruzun başlamış olduğu anlaşılıyordu. Bu Arap kuvvetleri cephe ile Şam arasını ayırmak, yani ricat [geri çekilme] hattını kesmek ve orduyu olduğu yerde imha etmek için ileri sürülmüştü.

Artık hiçbir şey düşünmeden ve hatta kimseye veda bile etmeden hemen trenle cepheye hareket etmek zarurî olmuştu. Öyle de yaptık ve yıldırım hızıyla Der'aya yetiştik. Urban, hattın birçok yerlerini ve köprüleri tahrip etti. Csur bir insan olan Hâcim Muhiddin Beyle kumandanlara Mersinli Cemal Paşa lâzım gelen kat'i talimatı verdi. Biz durmadan Nablüs istikametinde trenle yola çıktık.

Nablüs'e geldiğimiz vakit, Dördüncü Ordu Kumandanı, Yedinci Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek ve dedikoduların mahiyetini öğrenmek istedi. Karargâha gittik. Yavcrleri vürudumuzu bildirdiler; "beklesinler" diye haber getirdi. Yarım saat, bir saat bekledik. Garip bir vaziyet karşısında kalmıştık. Cemal Paşanın ziyadesiyle canının sıkıldığı bariz bir şekilde görülüyordu.

-Paşam, Selânik'ten beri, Mustafa Kemal Paşa ile aranızda bazı anlaşmazlıklar olduğu söyleniyor, acaba doğru mudur?

diye sordum.

-Doğru... Fakat oğlum, vatan meselesi mevzubahis olduğu yerde, şahsî düşüncelerin yeri yoktur. İcap ederse gururumuzdan dahi fedakârlık ederiz.

dedi. Bunda bu Türk oğlu Türk asker çok samimî idi.

İki saate yakın bir intizardan [beklemeden] sonra Yedinci Ordu Kumandanı misafirini geccelikle karşıladı. Bu ince teferruat, tarih için lüzumlu malzeme olduğundan buraya kaydettim. Bana öyle geliyor ki büyük vatan çocuğu Mersinli Ccmal Paşa, vazifesini bitirmiş bir insanın kalb huzuruyla, hiçbir şey konuşmadan ve hiçbir şey sormadan Şeria nehrini geçerek Bordan ovalarından, Ferin vadilerinden, Yuşa' ve Hud tepelerinden geçerek karargâhının, arkadaşlarının muhitine kendini dar attı.

Salt'taki Dördüncü Ordu karargâhının maneviyatı oldukça sarsılmıştı. Fakat soğukkanlı, cesur ve bilgili olan kumandanın sevimli yüzü vaziyeti değiştirdi, herkesin neşesi yerine geldi ve maneviyatı düzeldi. Sükûn ve kalb huzuru içinde saatleri ve dakikaları sayıyor, çizmelerimiz ve elbiselerimizle yatıyor, yaklaşan fırtınayı bekliyorduk.

Hemen ilk iş olarak, tahrip edilmiş demiryolları tamir edildi ve Arap kuvvetleri geldikleri istikamete, çöllere çekilmeğe mecbur edildiler.

19 Eylül 1334 [1918] sabahı. Şafak henüz sökmemişti. Güneş altın ışıklarını Kudüs üzerinden aşırarak Tur dağının gerilerinden Şeria ovalarına yayıyor ve gece; tarihimizin en müthiş vakasını doğuruyordu.

Zengin ve hazırlıklı İngiliz ordusu, elinde bulunan dağlar gibi malzeme ve vasıtalar ve Mister Balfor'un Yahudilerden temin ettiği milyarlık krediler ve Arz-ı Mukaddes'te, mamurelerinin temellerini kendi elimizle attığımız Siyon casuslarının yardımına dayanarak son ve kat'i taarruzunu yapıyordu. Bu, sadece iki muhasım [düşman] ordunun savaşıması değil, aynı zamanda ehl-i salibin, hilâle ve İslâm ordusuna da son hücumu idi.

(Piyer Lermi)in ruhu şahlanmış ve Hristiyan ordusu, Peygamberlerin dışmanı nankör bir kavmin de yardımına dayanarak İşlâm alemdarı olan bir milletin üzerine olanca kuvvetiyle çullanmıştır.

• Mutaassup ve İşlam dışmanı Avrupa bu hareketini o kadar dini amillere istinat ettirmiş ve hakkımızda o kadar adaletsiz ve haksız hükümler vermiştir ki, bunu o zamanın İngiliz Başvekili olup müthiş surette Yahudi tesirinde bulunan (Loyd Corc)un [Rloyd George] ağızından dinlemek çok alakalıdır. Parlamento’da aynen şöyle konuşmuştu:

“General (Allenbi)nin namı en son ve en muazzam salıp muharebesini kazanan en büyük kumandan olarak yadedilecektir. Onun iyi talihi ve mahareti sayesinde ki, asırlardan beri Avrupa harp kuvvetlerini meşgul eden bu muazzam vazife başarılmıştır. Evet, General (Allenbi)nin kumandası altındaki İngiliz ordusu bu işi bitirdi. Hem de kati bir surette”

Fakat nasıl bitirdi? Gelecek yazıda dehşetler içinde okuyacağız!

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Filistin Hezimetİ

Allahü Ekber! Allahü Ekber!..

Hafız İsmail Hakkı Beyin gür ve ilâhî sesi Yûşa tepelerinden Şeria'nın isimsiz vadilerine yayılıyor. Bu yanık ses sabah ezanını okuyor.

Ordu Kumandanı, çetin bir çalışmadan sonra henüz uyumuş... Biz, çizmelerimi ayağımızda, daha gözümüzü kapamış değiliz. Güneşin birkaç mızrak yükselmesini ve taarruzun başlayıp başlamadığını anlamak istiyoruz.

İkinci defa: Allahü Ekber, Allahü Ekber!

Ve arkasından kopan bir kıyamet!..

Gök gürültülerini andıran tarrakalarla [gümbürtülerle], iki tarafın ağır topçuları ateş püskürmekte...

Hemen telefona sarılarak Sekizinci Kolordu Kumandanı Yasin Hilmi Beyi aradım. Çadırında yok. Yaveri Kemal Beye (İstanbul İş Müdürü Kemal Tilkicioğlu) sordum. Kolordunun müthiş bir tazyik karşısında kaldığını ve henüz vaziyetin sarahat kesbetmediğini [açıklığa kavuşmadığını] söyledi.

Bu kolorduda, iki tane birbirinden cesur, birbirinden kahraman, cengâver ve güvenilir kumandan vardı: Biri, Hud tepesinde karargâh kurmuş Kırk Sekizinci Fırka Kumandanı Miralay Kütahyalı Asım Bey (Orgeneral Asım Gündüz); diğeri, Mürettep Fırka Kumandanı Ömer Lûtfi Bcy (Eski Afyon Mebusu)...

Ordunun en çok güvenilir kumandanları bunlardır... Ne Yasin Hilmi Beyden, ne de yaverinden ümidimiz yoktu. Hemen fırkalara telefon ettim. Aldığım korkunç haber:

-Düşman, Mustafa Kemal Paşa Kumandasındaki Yedinci Ordu cephesinden açtığı, (yahut bulduğu) geniş bir gedik içinden sola kıvrılarak, Sekizinci Cevat Paşa Ordusunun gerisine düşmüştür. Bu ani ve müthiş çevirme hareketi, aşağı yukarı bütün Sekizinci Ordunun elden çıkmasını mucip olmuştur. O kadar ki, ordu kumandanı bile güç belâ ve başındaki kalpağını bile giyemeyecek kadar zorlukla canını kurtarabilmiştir.

Fırka kumandanlarına, Ordu Kumandanı namına soruyorum

-Yedinci Ordu ne âlemde? Nasıl olup da düşman, bu orduyu çiğneyerek Sekizinci Ordunun gerisine düşebilir?

Cevap:

-Yedinci Ordu, aldığı emir üzerine, muharebeyi kabul etmeden Bisan istikametinde geri çekilmiştir.

Şurasını kaydetmeliyim: Bütün bu mükâlemeler [konuşmalar], kısaca bir haber alıp, ordu kumandanına arz edebilmek için o kadar az bir zamanda cereyan etti ki, telefon başından ayrılıp yanı başımdaki odada ordu kumandanını uyandırmağa bile vakit bulamadım. Ordu Erkânı Harbiye'sinin ve Alman Erkânı Harp Reisinin ne yaptıklarını bile düşünmeden, bütün mesuliyeti yüklenip, Ordunun emsalsiz olan kumandanlarına şu tebliğde bulundu:

-Ordu Kumandanı, bütün kıtaların mümkün olduğu kadar düşmanı oyalayarak Amman istikametinde geri çekilmelerini emrediyor. Tafsilatlı [ayrıntılı] harb emri yolda kendilerine bildirilecektir.

Bu kadar ağır ve mesuliyetli bir işi, genç bir yüzbaşı nasıl yüklenebilir? Çünkü düşman olanca hazırlığı ve bütün kuvvetiyle Eddamiye ve onun cenubundaki geçitlerden geçerek en taze ve kuvvetli olan ve iki mümtaz kumandan tarafından müdafaa edilen Dördüncü Ordu kıtalarının öyle bir yükleniş yüklenmişti ki, bunun dehşetini, telefon muhaveresi cereyan ederken, bazı kıtaların intizamsız bir surette Salt sokaklarından Amman'a doğru aktıklarını

görüydüm. Nemrin vadilerinden Salt'a kadar olan yirmi küsur kilometrelik mesafeyi yıldırım hızıyla kat etmişlerdi.

Ordu Kumandanı, vaziyeti süratle gözden geçirdi; Erkânı Harb Reisine emrini verdi:

-Bütün süratle Amman istikametine çekilelim! Orada, vaktiyle Asım Bey fırkasının müdafaa ettiği hatta bir oyalama muharebesi yapalım! Ordunun On beşinci Kolordu'suyla diğer birliklerini de Şam önündeki Kisve müstahkem hattında toplayalım ve orada, İstanbul'dan taze kuvvetler gelinceye kadar, son nefere kadar mukavemet edelim! Nâsıra'daki Yıldırım Ordular Grubu Kumandanı Liman Fon Sanders Paşa ile de temas edip vaziyeti bildirelim.

Bu emrin hiçbir noktası tatbik edilmemiştir. Liman Fon Sanders Paşayı ve karargâhını yerinde bulmak mümkün olmadı. Ordunun diğer kıtalarını arzu edilen geri hatlarda müdafaaya sokmak şöyle dursun, ordu karargâhını bile Salt'tan Amman'a götürmek çok zor oldu. Çünkü üç ordunun zor müdafaa ettiği bir cephe hattını ortası kendiliğinden geri çekilip sağ cenahı son neferine kadar harb dışı edildikten sonra, Dördüncü Ordunun tek başına bu ağır yükü taşıması maddeten mümkün değildi. Kumandanlarının emsalsiz iktidar ve fedakârlıklarına rağmen...

Onun için, bir ricat [geri çekilme] değil, bir ân içinde korkunç bir panik ve bozgun başlamıştı. O kadar süratle ve intizamsız çekiliyorduk ki, artık emir ve kumanda kalmamış disiplin bozulmuş ve ordunun akıbeti Allaha ve güzide kumandanların himmetlerine bırakılmıştır.

Mersinli Cemal Paşa, bu vaziyeti daha evvelinden biliyordu, elifi elifine tahmin etmişti. Bozgun başlayınca, Ordu Müftüsü Abdülkadir Müzgar, Kaymakam Aziz Bey, Emîr Sait ve Emîr Abdülkadir ile Şeyh-ül-Meşayih Miskal Paşa, Şeyh Sultan hep etrafa dağılmışlar, Urbanın bu vaziyetten istifade edip orduya bir fenalık yapmalarının önüne geçmişlerdi.

Ordu Kumandanı soruyor:

-Sekizinci Kolordu Kumandanı nerede?

-Bilmiyoruz paşa hazretleri! Fakat Asım Beyle Ömer Lûtfi Bey kıtalarının başında ve ricat [geri çekilme]birliklerinin en gerisinde...

-Yedinci Ordu nerede? Kumandanıyla temas edemediniz mi?

* -Yedinci ordu, şafakla beraber, Nablüs-Bisan istikametinde sessizce çekilmiş... Hiçbir temas ve haber yok. Kırksekizinci Fırka da, Hüd tepesinden her tarafı gördüğü halde buna dair malûmat elde edememiş. Ortalık ağardığı vakit Musallaba sırtlarında ve daha gerilerde bu orduya dair bir şey görememiş... Sadece Yedinci Ordudan açılan büyük gedikten düşmanın coşmuş seller gibi Cevat Paşa ordusunun arkasına düştüğü görülmüş. Bildiğimiz bu kadar!

Ordu Kumandanı ve karargahı, bütün ricat kıtalarının en gerisinde, mütevekkilane yürüyor. Amman'da müdafaa imkanı olmadığını ve bu kadar kısa bir mesafede ricatı durdurup, karışıklığı düzeltmenin imkanı olmadığını görüyor ve nihayet Der'a hattına kadar çekilmeyi emrediyor. Esasen Der'aya kadar orduyu bir yerde tutmak, intizama sokmak asla mümkün değil... Mukadderata boyun eğmiş, sellere kapılmış, iradesiz, bu hercümence kendimizi kaptırmış, çekiliyor, çekiliyoruz. Bir ordumuzun, birdenbire, bizden değilmiş gibi bir hareketi yüzünden altüst olmuş bulunuyoruz.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Paşaların Hesaplaşması

Sel gibi şimale akıyoruz. İradesini kaybetmiş insanlar gibi mahşerî bir kalabalığın arasına katılmış, kendimizi cecreyana vermiş, gidiyoruz. Salt'tan Amman'a ne kadar zamanda geldiğimizi bilemiyorum. Amman ile Der'a arasını çok feci şartlar içinde geçtik. Mefrak İstasyonu'nda büyük facialar gördük. Trenler ateşe verilmiş, vagonlar, içindeki askerlerle beraber yanmakta... Zaten iyi işlemeyen iâşe ve menzil hizmetleri büsbütün yok olmuş... Bir ân evvel, hiç değilse Şam şehrinin yirmi kilometre kadar cenubunda müstahkem Kisve hattına ulaşmak için can atıyoruz.

O derece sür'atle çekiliyoruz ki, düşman süvarileri yetişemiyorlar. Yalnız tayyare hücumlarından zarar görüyoruz. Mersinli Cemal Paşaya hürmeti olan bütün tanınmış Arap Beyleri ve Şeyhleri, emniyetimizi temin ediyorlar. Biz de karargâh süvarilcriyle emniyet tertibatı almamak suretiyle Araplara olan itimadımızı belirtmek ve kimseyi kuşkulandırmak istemiyoruz.

Geçtiğimiz Arap köylerinde misafir edilerek iâşemiz temin ediliyor. Miskal Paşadan, ordu kumandanına gelen bir mektup, bütün manasıyla emniyet içinde bulunduğumuzu ve emredilirse kanlarının son damlasına kadar Arapların bizimle beraber harbe hazır olduklarını bildiriyor.

Der'a'dayız. Artık Şam şehrine yüz yirmi kilometre kadar bir mesafe var. Dördüncü Ordu Kumandanı Mersinli Cemal Paşa ile Yedinci Ordu Kumandanı Mustafa Kemal Paşa burada karşılaştılar.

Hâdiselerin bu feci inkişafından son derece müteccsir ve asabî olan Mersinli Cemal Paşa, Yedinci Ordu Kumandanını görünce, zapt edilemeyen bir infial ve şiddetle şöyle haykırdı:

-Bu hali görüyorsunuz Paşa Hazretleri! Allah bunu zâtı devletinizden soracaktır! Üç ordu müşterek bir müdafaa yapmış, müşterek bir mukavemet göstermiş olsa idi bu perişanlık husule gelmeyecekti!

- Paşam, Beysan-Taberiye istikametinde geri çekilmemiş olsa idik ordunun ric'at [geri çekilme] hatları kesilmiş olacaktı. Zâtı Devletiniz emrinizdeki üçüncü süvari fırkası ve öteki süvari alaylarıyla bu işe müdahale buyursa idiniz olmaz mıydı? İki gün geç kaldınız.

Bu muhavere hiddet ve asabiyetle yirmi dakika sürdü. Ben Erkânıharp Reisini çağırmak için bir müddet yanlarından ayrıldım.

Konuşmanın sonunda, Mustafa Kemal Paşa sert bir eda ile:

-Münakaşayı bırakalım Paşam! Siz ordunun en kıdemli kumandanı sıfatıyla Zâtı Şâhaneye [Padişaha] sulh teklifinde bulununuz, vaziyeti müşahede buyuruyorsunuz [görüyorsunuz]!

dedi .

-Siz Zâtı Şâhanenin [Padişahın] yâveri ve mutemedisiniz. Kendileriyle dostluğunuz vardır. Lüzum görüyorsanız bu teklifi siz yapınız! Umarım ki, Kisve hattında da bizi yalnız bırakmazsınız!

Ve selamsız sabahsız birbirinden ayrıldılar. Bu hal zaten maneviyatı bozulmuş olan insanlar üzerinde bütün bütün menfî tesirler yaptı.

Sür'atle Kisve'ye doğru çekiliyoruz. Mersinli Cemal Paşa, kumandanlara kat'i emirlerini verdi ve zorlukla yola çıkarabildiğimiz bir tren içinde Kisveye geldik ve katarı burada durdurduk. İstanbul'dan takviye olarak gönderilmiş bazı kıt'alar Kisveye gelmiş bulunuyorlardı.

Süvari fırkası da 29 Eylül sabahı Kisveye gelmişti. Ne acıdır ki, milyonlar sarf edip tahkim ettiğimiz Kisve hattında hiç bir kıt'ayı tutmak ve müdafaa etmek mümkün olmadığı için akın Şam'a kadar devam etti.

Dördüncü Ordu Kumandanı Şam'da neşrettiği bir beyanname ile halka harp vaziyetlerinin icaplarına ayak uydurmalarını ve sükûnetlerini muhafaza etmelerini, kıt'alara yerlerinden kıpırdamayıp oldukları yerde müdafaada bulunup talimat beklemelerini ve ric'ate son vermelerini emrediyordu. Menziller ve bütün askerî tesisler işlerine devam edeceklerdi.

Burada harekâtın kritiğini yapmıyorum ve fazla tafsilât vermiyorum. Daha salahiyetli insanlar ve harbin her cephesinde bulunan bîtaraf şahitler ve harp ceridelerinde mevcut tafsilât sayesinde, günün geline bu askerî hareketin içyüzü ve ric'atın sırları muhakkak çözülecektir.

Vereceğimiz hükümlerde hissî olmamak, namuslu, bîtaraf ve asker kalmak şartıyla ahval ve vaziyete dikkatle bakacak olursak, bütün karışıklıkların kaynağını, Dördüncü, Yedinci ve Sekizinci Orduların müşterek bir müdafa yapamamış, Yedinci Ordunun "muntazam ric'at" endişesiyle mukavemetsiz; mukavemetsiz olunca da tabiatıyla oldukça muntazam [?] çekilmesi ve Sekizinci Ordunun da sol cenahından apansızın çevrilmek suretiyle bir anda eriyip gitmesi bozgunun başlıca sebeplerini teşkil eder.

Bir defa daha söylediğimiz gibi az evvel büyük kahramanlıklarla çarpışan ve zaferler kazanan Dördüncü Ordunun ve diğer orduların böyle birden bire çöküşünde daha derin sebepler aramak lazımdır.

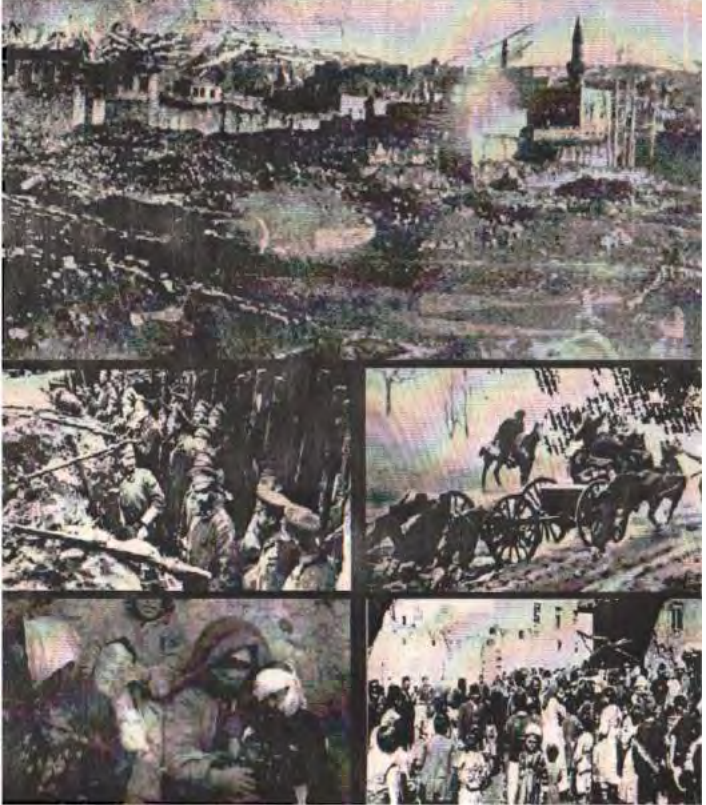
Bu kadar anî bir felaketin bütün yükü sade Dördüncü Ordunun sırtına çökünce, Ordu Kumandanı mümkün olduğu kadar sür'atle, düşman menzillerinde ve hareket üslerinden uzak tutarak, geride ve daha dar bir hatta müdafaayı kabul etmesi kadar tabi ne olabilir?

Çok iyi bir kumandan ve samimi bir vatanperver olan Mersinli Cemal Paşa bütün askerî dehasını, ilmini ve ahlakını, hepsini bu felaketi önlemek için harcamıştır.

Eğer talih kendisine yar olmuş ve Ordular Grubu Kumandanı Liman Fon Sanders Paşa sözünü öteki ordu kumandanına da dinletmiş olsaydı bizden daha yorgun ve bitkin olarak ilerleyen düşman ordusunu bir tarafta yakalayarak kulağından tutup geldiği yere

fırlatmak içten bile değildi. O zaman ne Mondros Mütarekesi ne de ağır hadiseler meydana gelmez ve hkmet de daha müsait şartlarla bir çıkar yol arar bulurdu. Bu, facianın ayrı bir perdesidir.

şimdi artık en ağır vaziyetlerin ve mesuliyetlerin içindeyiz.

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Şam'da Vaziyet

Şam şehri mahşer yerine dönmüş, bir ana baba günü yaşıyordu. Halk ve asker bu ani çöküntüden şaşkınlık içinde bulunuyorlardı. Askeri tensik edip [nizama koyup] intizama sokarak bir kumanda altında toplamaktan başka yapılacak bir şey yoktu. Bu işi kolordu kumandalarının en sonuncusu olan İsmet Beye (İnönü) vermek isteyen Cemal Paşa kendisini arıyor.

Fakat İsmet Bey meydanda yok!!! Aranana nefer değil, bir kolordu kumandanıdır. Bulunamıyor bir türlü.. En iptidai bir çare olarak kendisini tellâllarla aratıyoruz ve Dimeşk-uş Şam şehrinin dar sokakları Arap Tellâllarının âvâzeleriyle cınlıyor. Halc bakınız!

-İsmet Bey!.. İsmet Bey!.. Gören varsa Viktorya Otelinde ordu karargâhına göndersin!

Cevap yok. O, Şam'ın Nebik yolundan çoktan Homs'a kapağı atmıştı. Tarih bir gün İsmet Paşa'dan bunun da hesabını soracaktır. Kahramanlığı da tekel maddesi haline sokan ve İstiklâl Savaşının yüz bin şehidinin ve yetiminin kanları üzerinde saltanat kuran ve kimseye hak vermeyen bu efendiler, Türk imparatorluğunun en acıklı ve zor günlerini yaşadığı o hengâmlerde en sefil vaziyetlere kadar alçaldılar.

Şam şehrini müdafaa etmek, oraya kadar yorgun ve menzillerinden uzakta kalmış olarak gelen düşman ordusunu Kisve hattında tutmak kadar tabii bir vazife tasavvur edilemezdi. Bu harekâtın içinde bulunmuş on binlerce insanın şehadetine dayanarak diyorum ki: Yedinci Orduda açılan gedik, Sekizinci Ordunun dağılması ve Dördüncü Ordunun yalnız ve yardımsız bırakılması, bir tesadüfün değil bir kastın mahsulüdür. Bunun için bazı erkân-ı harb zabitlerinin iddia ettikleri gibi, "Şam'ın müdafaasına fiilen imkân olmadığı ve bu muhale [imkansız] başvurunun fena akıbetler tevhit

ettiği” yolundaki mütalâalar, sırf propaganda için yapılmış, birbirini destekleyen insanların saçma tevillerinden başka bir şey değildir.

Ricatin [geri çekilmenin] akabinde ve bozgunun ruhumuzda yaptığı fırtına ve heyecanların tesirini muhafaza ettiği Mütareke günlerinde Ebüzziya Velid Beyin gazetesinde “Suriye Hezimet-i Faciası ve Sebepleri”⁷ başlıklı bir seri makalede kendi görebildiğim ve anlayabildiğim kadar o faciaları canlandırmıştım. Her nedense bu yazıları fırsat bilerek bana “Zaman” gazetesinde cevap veren Mustafa Kemal Paşa, Şam’ın müdafaasına temas etmiş ve Dördüncü Ordu Kumandanını haksız göstermişti. O zaman “İlcrî” gazetesinin iki büyük sahifesini işgal eden bir yazı ile kendisine cevap vererek, verilen emirleri, orduların vaziyetini krokilerle tespit etmiş ve dâvayı kazanarak bu faslı kapamıştım.

Tarih, milletimizin önüne vesikalarını serdiği zaman, daha bir çok tüyler ürpertici vakalar ve ihtirasların da sırları çözülecektir. Okuyucularım, bu satırların arasından da birçok gizli kalmış hâdiselerin esrarına nüfuz ederler sanırım.

Askeri vaziyeti, daha salâhiyetli olanlar ve mesuller inceliye dursunlar, biz umumi vaziyeti takip edelim:

30 Eylül 1334 [1918] günü, Şam, son günlerini yaşıyordu. Ordu kumandanı, sabah erkenden beni Şam-Sa’sa’ yolu üzerinde bir tetkike memur etti:

-Git, vaziyeti kendi gözünle gör ve bana çabuk haber getir!

Bir iki atlı ile ve yıldırım hızıyla yola çıktım. On beş, yirmi kilometre kadar gidince bütün kıtaların hiçbir mukavemet göstermeden süratle Şam’a doğru çekilmekte olduklarını gördüm. Birlik kumandanlarına, bulundukları yerlerde müdafaaya geçerek bir oyalama muhaberesi yapmaları, hiç değilse Şam’ın tahliyesine vakit kazandırmalarını ordu kumandanının emrettiğini söyledim. Aldırış eden olmadı. Bu maneviyat bozukluğuna o mıntıkanın kumandanı

⁷ Bkz. Cevat Rifat, “Suriye hezimet-i Faciası ve Sebepleri”, Tasvir-i Efkar, 23 Teşrinî Sani 1334-17 Kanunu Evvel 1334.

olan Şamlı Rıza Rikâbî Paşanın da düşmana iltahak etmiş [katılmış] olması sebep olmuştu.

Yapacak bir şey olmadığını görünce, dörtnal geri döndüm. O sırada başımıza çöken İlâhî belânın bir ihtarı gibi yer yerinden sarsılmakta ve müthiş bir zelzele, zaten bozuk sinirleri altüst etmekte idi.

İstasyondan geçerken, vagonlarda Türkün torbalarla altınlarının yağma edilmekte olduğunu acı acı seyrettim. Şam meydanlarından geçerken, yer yer, öbek öbek birikmiş askere bağırarak:

-Ordu kumandanının emri! Bütün asker Rabo Boğazı'na doğru hemen geri çekilsin! Düşman şehre yaklaşıyor!

Şam'dan güçbelâ çıkabilen ve kurtulan asker, işte bu, mesuliyetini sırtına alarak harekete geçirdiğim insanlardan ibaret kalmıştı.

Karargâhın bulunduğu Viktorya Oteline gelince, karargâh kumandanına, hemen atları getirmesini ve ağırlığın Rabo boğazından dışarı çıkarılmasını söyledim. Ordunun Alman olan erkân-ı harb reisi, bu hareketimi fazla telaşlı ve çizmeden yukarı bularak, ordu kumandanına beni şikâyet ediyordu. Elinde tuttuğu haritada bir şeyler gösteriyordu:

-Paşa Hazretleri düşman şehrin içine girdi; haritanın artık rolü kalmadı. Atları hazırlattım! Hemen teşrif buyurunuz!

Karargâhtaki zabıtlere de seslendim; onlardan ata binmeğe vakit bulanlar ancak canlarını kurtardı; diğerleri fena akıbetlerin göbeğine düştüler.

Karargâhın önünden halk kalabalıkları geçiyor, bağırıyor ve nümayişler yapıyorlardı. Bu arada Cemal Paşaya da hürmet göstermekten hâli kalmıyorlardı. Bu hal benim haklı olduğumu gösterdi, tereddütler silindi ve ordu karargâhından yetişebilenler atlarına binerek Rabo boğazı istikametine yürümeğe başladık.

Düşman tayyareleri, başımızdan kalpaklarımızı kapacak gibi alçaklardan uçuyor ve makineli tüfeklerle askerimizi tarıyordu.

Bir tarafı dağ, bir tarafı Merce nehri olan dar bir yol, tıklım tıklım
kapanmış... Zorlukla ilerliyoruz...

Bu yol bizi, tarihin en büyük maceralarına sürüklüyor...

ONALTINCI BÖLÜM

Liman Von Sanders'in Öfkesi

Bütün orduların bakiyeleri kalıba dökülmüş gibi, Rabo Boğazı'nın dar cidarlarına [duvarlarına] sıkışmış zorlukla ilerliyor. Bu kadar kalabalığın çıkardığı toz bulutları bizi örtmese, düşman tek askerimizi sağ bırakmayacak...

Bu dar geçitten, bir belâ köprüsü gibi bin zorlukla geçip Rayak ovasına geldik. Gecenin karanlığı imdadımıza yetişti. Arkamızda kalan, eski Emevi payitahtında, Hubra Gölünde kendilerinden hesabı sorulacak olan insanların idarelerine kim bilir kaç kurban daha vermiştik. Şehrin kenarında bulunan cephanelikler berhava edildiği için muhteşem ateş sütunları, kıpkızıl renklerle âsumana [gökyüzüne] yükseliyor ve biz, bu dekor içinde Rayak istikametine doğru çekiliyoruz.

Geniş hattın İstanbul'a doğru başlangıç noktasına zorlukla gelebildik. Ordular Grubu Kumandanı Liman Fon Sanders Paşa, dördüncü ordu kumandanına mülâki oldu. Alman Generali ateş püskürüyordu. Yanındaki yaverleri ve erkânıharbiye reisiyle karargâhı vardı. Bir kumandan için tasavvur edilemez çapta hiddetli, müteessir ve meyus görünüyor ve bağırıyordu:

-Bu hali, görüyorsunuz Paşa!.. Askerlik tarihinde bunun çşi azdır. Yedinci Ordu Kumandanına [Mustafa Kemal Paşaya] söz dinletmeğe imkân yok. Kendi bildiğini ve düşündüğünü yapıyor. Bütün bu felâketler hep bu itaatsizlikten doğdu. Vatan, sizin vatanınız!.. Asker Türk askeri!.. İnsan memleketinin bu kadar kötü bir gününde nasıl olur da böyle hareket eder? Anlayamıyorum bunu, anlayamıyorum!

Mersinli Cemal Paşa kendisine şöyle dedi:

-Ekselâns, ordulara sahip olmanız lazımdı!

Aldığı cevap şudur:

-Nasıl hangi vasıta ile?.. Vatan sizin, şeref sizin... Yazık, yazık!..

Ondan daha sonra ordular grubu kumandanını göremedik.

Rayak Kumandanı Binbaşı Davud Baban Beye güçlkle bir tren hazırlatarak, ikinci mahşer yerinden Homs'a doğru ilerliyoruz.

Daha büyük rütbeli bir kumandana rastlayamadığımızdan, bütün imkânlarla başvurularak kıtaatı trenlerle Haleb istikametinde yola çıkarmasını Davud Beye emrederek ve askerimizi Allaha emanet ederek gidiyoruz.

Tren, Homs'da durdu ve Dördüncü Ordu Kumandanı orada karargâh kurarak kıt'alarını tensike [nizama koymaya] ve yeni bir harbe hazırlamağa başladı.

Dünyanın en temiz ve halim insanı olan Mersinli Cemal Paşada bu esnalarda gördüğüm tehevür ve şiddet, azami haddini bulmuştu. O kadar ki, sınıf arkadaşlığına güvenerek verilen emre dikkat etmediği için birinci fırka kumandanı Miralay Veysel Beyin üzerine atla yürüdü ve ağza alınmayacak şeyler söyledi. Bu şiddet, kıtaların bozulmuş olan disiplin ve maneviyatını iadeye kâfi geldi.

Dört beş gün, geceli gündüzlü çalışarak, dördüncü ordu, tek başına düşmanı karşılamağa ve (Asi) nehrinin iki kanadına da kat'i muharebe yapmağa karar vermişti. Düşman ordusu, tahrip edilmiş hat üzerinde fazla sür'atle ilerleyemeyeceği için kafi miktarda zaman kazanmış oluyorduk.

Dördüncü Ordu gerilerde bulunan bütün kıtalarını bu hatta toplamağa çalışıyor ve şimalden alelacele gelen takviye kıt'alarıyla da canlanıyordu.

Mersinli Cemal Paşanın, son neferc ve son nefese kadar bu hatta döğüşüp, bütün askeri, ilmi ve sevkulceysi deha ve kudretini bir araya topladığı aşikâr görünüyordu.

İster neticeyi milletin makus talihine verin, isterseniz bizim kusurlarımıza!.. Ne olursa olsun, bu kadar azimli ve kat'i bir savaşa girişmek nasip olmadı vesselam! Harbiye Nazırı Enver Paşadan "bizzat açılacaktır" kaydıyla gelen bir şifre bütün kararları alt üst etti

ve bütün azimleri zincirc vurup mefluç [felç] ve muattal [sonuçsuz] bıraktı. Şifre aynen şudur:

Dördüncü Ordu Kumandanına.

Zatı Devletlerine mahsustur.

Bizzat açılacaktır. Tehiri idamı muciptir. 6/10/1334 İstanbul 1456

“Tahmin ve tasavvurun fevkinde duçar olduğumuz fêlaket-i muazzama, dört seneden beri bütün cephelerde arslanlar gibi döğüşen ordumuz için gayri muntazır ve son derece fena akıbetler tevlid etmiştir[doğurmuştur.] Ric'atin [geri çekilişin] bozgun haline inkılap etmesi, ordunun Toros hatlarına çekilinceye kadar her türlü tedbirleri imkansız bırakılmıştır.

Ordular Grubu Kumandanı bu vaziyetten Yedinci Ordu Kumandanını, diğer ordular da Grup Kumandanını mes'ul göstermektedir.

Mustafa Kemal Paşadan şimdi aldığım bir şifrede, ordunun bütün emir ve kumandası bizzat kendisine tevdi edildiği takdirde bu akımı önliyeceğini ve ordunun şeref ve mevcudiyetini kurtaracağını bildirmektedir. Aziz vatanımızın en müşkil günlerini yaşadığı bu kara günlerde bu mes'uliyeti deruhde etmek isteyen Yedinci Ordu Kumandanını bir defa daha tecrübe etmek arzusundayım.

Zatı Devletiniz gibi memleketin en temiz evladı ve ordunun gözbebeği olan ağabeyimizin bu şekil tensib buyurdıkları [münasip gördükleri] takdirde hemen karargahınızla birlikte İstanbul'a teşrifinizi ve keyfiyeti sür'atle iş'ar buyurmanızı [bildirmenizi] rica ederim

Harbiye Nazırı

Enver

Mersinli Cemal Paşa bu şifreye iki kelime ile cevap verdi:

"Homs'dan hareket ediyorum!"

Filhakika kimseye bir şey söylemeden, hislerini açığa vurmadan, sakın ve mütevekkil İstanbul yolunu tutmuş bulunuyorduk.

Mustafa Kemal Paşa'ya Halep'te tekrar rastladık. Biz Aziziye'de bir eve indik. Yedinci Ordu Kumandanı Baron Oteli'nde bulunuyordu.

Siz, Mersinli Cemal Paşanın asil seciyesine bakın ki, belki ordunun işine yarar diye mestur masraflardan [örtülü ödenekten] yanımızda bulunan ve Allah'tan gayri kimsenin haberi olmayan dört bin altın ve yedi bin kağıt lirayı götürüp elimle Yedinci Ordu Kumandanına teslim ettim.

MÜTAREKE DÖNEMİ

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Enver Paşa'nın İtirafı

Bazen cehennem gibi sıcak ve susuz çöllerde, bazen süngü süngüye cephelerde ve bazen de büyük Arap şehirlerinin munis muhitlerinde geçen günlerin hepsi, şimdi birer rüya oldu. Eğer tarih, bu geçmiş günlerin muazzam vakalarını ve iç yüzlerini doğru dürüst yazacak olursa, gelecek nesiller bundan birçok hakikatler öğrenecek, birçok ibret dersleri alacaktır. Fakat ben şahsen, böyle bir bitarafılıktan henüz emin değilim doğrusu...

Şimdi hafızamı toparlayıp bu dört fırtınalı yılın bir hulasasını yapmak isterken, kafamda iki dipdiri ve canlı hakikatin şahlandığını görüyorum: Birinci Dünya Savaşının Suriye ve Garbi Arabistan kısmında cereyan eden kuvvetli hareket ve hadiselerin belli başlı vakaları bunlardır: Biri, Mehmetçiğin cimsalsiz kahramanlığı ve vücuda getirdiği sayısız harikalar; öbürü de, bu uysal ve aslan milletin maruz kaldığı içli dışlı hıyanetler...

Şimdi daha iyi anlıyor ve hükmediyorum ki, eğer adına Mehmetçik dediğimiz bu insan kıyafetindeki aslanlar ordusuna, insan gibi bakılmış ve iyi bir idare tatbik edilmiş olsaydı, İngiliz ordusunun Toros eteklerine kadar dayanması değil, kanalın öbür kıyısına bile geçmesi mümkün değildi.

Birinci ve İkinci Gazze muharebelerinde sayı ve malzemece, Türk ordusundan kat kat üstün olan düşman ordusunu kahkari [kahredici] bir mağlubiyete uğratan Mehmetçik, şartları uygun bulsaydı, muhakkak ki bu orduyu El-Arış önünden İsmailiyc'ye kadar, neye uğradığını bilmeyecek şekilde yıkıp atardı.

Fakat Yahudi hıyaneti; Siyonizm'in arkadan salladığı hançer yok mu?.. İşte odur koskoca ve fedakar bir ordunun sırtını yere getiren!..

Bu düşüncelerin, ruhlarımızda alevlediği ateşler içinde yanarak İstanbul'a geldik. Uzun seneler hasretini çektiğimiz büyük şehre... Fatihleri, Yavuzları asırlarca ağuşunda [bağrında] oturtmuş bu koca şehre, mağlubiyetimizin bütün matemi çökmüş, heybetli cüssesi büyük bir şaşkınlığa sahne olmuştu. İttihat ve Terakki hükümetinin idam schpaları ve (Terör)ler üzerinde kurduğu saltanatı, vatanla beraber tasfiye halinde...

Ne yazıktır ki, bizde hiçbir saltanat ve istibdat, bir fevkaladelik husul bulmadıkça, milletin umumi arzusuna boyun eğerek mevkiini kendiliğinden chline terk etmemiştir...

Ordu kumandanıyla birlikte İstanbul'a geldiğimiz zaman ilk işimiz, henüz şehri terk etmemiş olan Harbiye Nazırı Enver Paşayı ziyaret etmek oldu.

Mersinli Cemal Paşa merhum, beni de yanına alarak, müşarünileyhin Ortaköy'deki yalısına gittik. Yıkılan bir saltanatın henüz yerlerinde yeller esmiyordu ama, bu koskoca yalıda yaşayan bütün insanların yüzlerinde aşkar bir meylusluk ve ümitsizlik okunuyordu.

“Allahuekber” Dağları'nda, yüz bin Türk çocuğunun canına mal olan cesaretin ve teşebbüsün sahibi, ordu kumandanını çok metin ve sakin bir eda ile karşıladı:

-Mukadderat, paşa hazretleri!

Bu Enver Paşanın ağzından çıkan ilk cümle oldu.

Mersinli Cemal Paşa, bir türlü sırrını çözemediği büyük istifhamın [sorunun]] ağır yükü altında eziliyor gibi, sabık başkumandan vekilinden soruyor:

-Paşa hazretleri; bazı hadiseleri ve malumatı arz etmiştim, seri cevap beklemiştik. Çabuk karar verilmiş ve bize bildirilmiş olsaydı, belki bu felaketin önü alınabilirdi. Geç kaldınız!

-Hayır, paşa!.. Bunlar inanılır şeyler değildi. Gerçi birçok şeyler beklenebilirdi ama bu kadarı değil... Sizden başka, bizim “Teşkilat-ı Mahsusa”dan daha mühim malumat gelmişti. Kudüs'te Aranson

adında bir Siyonist'in "Nablus"a gönderdiği Avusturyalı bir Yahudi murahhas, orduya münferit sulh teklifinde bulunmuş... Eğer Şeria kıyılarındaki bütün ordular, hep birden silahlarını terk eder, İstanbul hükümetinden alakalarını keserlerse, o zaman Türkiye ile hiçbir -alakası olmamak üzere "Suriye Hıdiviyeti" nin kurulmasına İngiliz hükümeti elinden geldiği kadar gayret edecekmış... Filistin'de bir Yahudi devleti ve Hicazda bir Haşimi hükümetini de tanımak şartıyla... Talat Paşa ile birlikte keyfiyeti "Zat-ı Şahane"ye [Padişaha] arz ettik... Padişah "Bu, inanılır bir şey değildir. Hususi vasıtalarla ve muhtelif cephelerden işin bir defa daha ciddiyet ve ehemmiyetle tahkiki lazımdır!" dediler. "Heyet-i Vükela", bu fikri akla yakın buldu. Baha Beyi (bu Baha Bey kimdir, bilmiyorum) büyük salahiyetle bu işe memur ettik. Fakat zaman kalmadı. Hadiseler yıldırım süratiyle geçti ve mukadderat tedbirleri bozdu, paşam!..

Enver Paşa, ağır bir yük altından çıkmış gibi derin bir nefes alarak koltuğuna gömüldü. Ben, salonun en uzak bir köşesinde oturuyordum. Beni, "Oğlum, yaverim ve en güvendiğim kahraman arkadaşımıdır!" diye tanıttığı için bütün konuşulanları işitiyordum. Aranson ismi, büzüldüğüm sandalye üzerinde doğrulup kafamda şimşekler çakmasına sebep oldu:

Sekizinci Kolordu Erkan-ı Harbiyesinde iken, ölüme sevk ettiğimiz Josef Toni'leri, Abraham Blum'ları, Suzi Liberman'ları ve daha nice azılı casusları idare eden (mağlubiyetimizden sonra Kudüs Umumi Valisi olmuştur) şebeke reisi!.. Nerelere kadar elini uzatmış, bakın!..

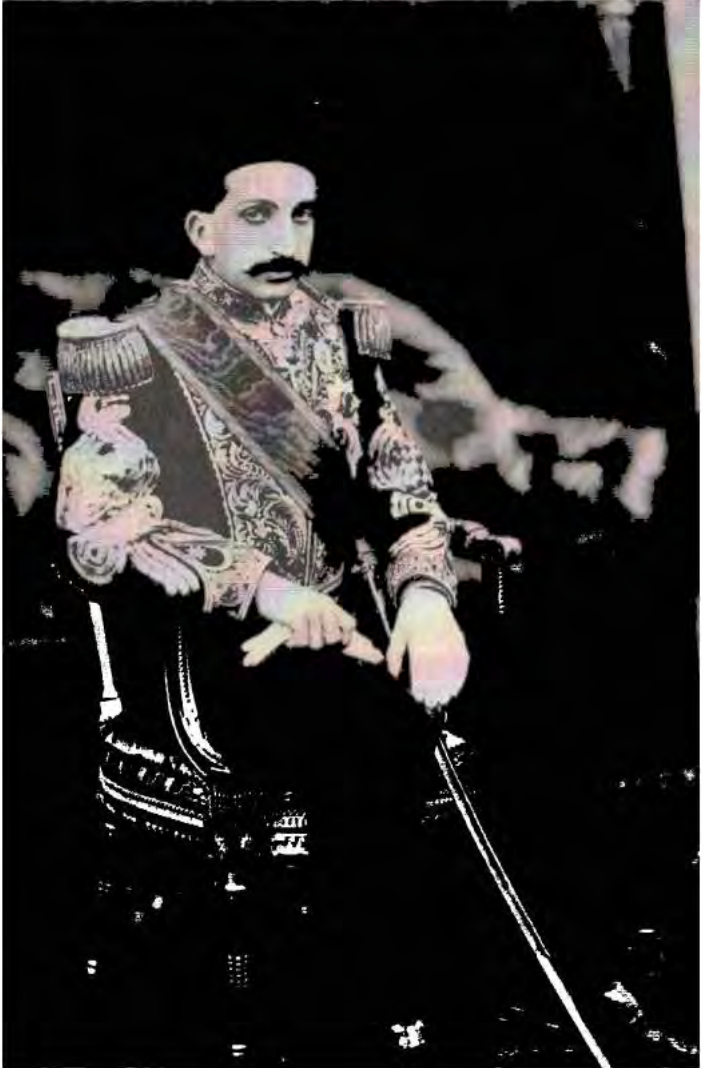
Enver Paşanın, bir saat kadar süren heyecanlı konuşmasından hafızamda perçinleşen şu cümle:

-Amalimizin hesabını verip mesuliyetini yüklenmeğe hazırım! Tarih önümüze muazzam bir fırsat çıkardı. Ondan istifade edebilseydik Turan tahakkuk edecekti. Turan olmadık, viran olduk...

Durakladı, gözlerini Mersinli Cemal Paşanın gözlerinin içine dikti ve teker teker söyledi:

-Bizim asıl günahımız Sultan Hamidi anlamamak ve Siyonizmaya alet olmaktır, paşam!

Onun tarihe tevdi ettiği bu iki sır, yarının bütün muammalarını çözecek birer tılsımlı anahtardır.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Müşir İzzet Paşa'yı Ziyaretimiz

İstanbul bize vahşî ve ıssız çölleri, susuzluğu ve bütün mahrumiyetleri aratan bir tefessüh [kokuşmuş] muhiti gibi geldi. Dört sene azami fedakârlık ve himmetle kızgın çöllerde kahraman askerimizin vücuda getirdiği harikaları seyrede ede, bazen de ülkesinde güneş batmayan mağrur bir imparatorluğun askerine karşı üstün bir hamasetle çarpıştığımızı, birkaç kere bu dev cüsseli orduyu nasıl yere vurduğumuzu düşünerek, bu tefessüh muhitinde, çok kere aç kaldığımız bir bardak suya can verdiğimiz o günlere hasret çekmeğe başladık.

Bunca fedakârlık ve Türk ırkının, medeniyet âleminin nasırlı vicdanı önüne serdiği sayısız efsanclerden sonra, İstanbul'da; devletimizin, medeniyetimizin ve kültürümüzün merkezinde düşman harp gemilerini görmek, bize, güç tahammül olunur zorluklar ve yoksuzluklarla dolu maziye arattırdı. İstanbul'da tefessüh [kokuşma], kayıtsızlık, iradesizlik, hareketsizlik ve her zillete tahammül azami dereceyi bulmuştu. Sodom ve Gomorre'deydik.

Mersinli Cemal Paşa Haydarpaşa'da bir eve yerleşti. Tatlı şehlâ [güzel] gözlerinde, mes'uliyetini taşıdığı mahzun manaları okunuyordu. Su karışmamış bir Türk evlâdına mahsus vakar ve tevekkül kendisinden hiç ayrılmamıştı.

Nefret ve isyanla gördüğümüz manzaralar önünde, o büyük adam bizden daha sakin, bizden daha soğukkanlıydı. Emsalsiz derecede bilgi ve zekâ dolu kafasında, muhakkak ki, yarının plânları hazırlanıyordu. Daima “harb seyyaldır [değişkendir]” derdi. Türk bu; bir aşiretten koca bir imparatorluk vücuda getirdikten sonra, imparatorluktan aşirete dönemezdi.

Birkaç gün, Haydarpaşa'daki evinde maddî yorgunluğunu giderdi. Hiçbir gün kendisini terk etmedim. O benim kumandanım, babam ve

beni yetiştiren, seven nadir bir büyük adamdı. Onunla cehennemî top ve tayyare ateşleri altında neşe ile yemekler yemiştik. Bombaların etrafımıza düştüğü ve kimseye göz açtırmadığı gün:

-Paşam, şu pilâvı bırakamam doğrusu! Ahrete sefer nasip ise bari karnım tok giderim!

Demiştim. Sık sık tekrarladığım bu cümle, onun çok hoşuna gitmişti:

-Yarın Müşir İzzet Paşa'ya, öğle yemeğine davetliyiz. Çok vatanperver bir insandır! Herhalde sana göre pilâvı da vardır Cevad!

Müşir İzzet Paşanın konağı, içinde, in, cin bulunmayan ıssız ve kimsesiz boş bir ev hissini veriyordu insana... Yahudi ve Siyonist ihanetiyle içten ve arkadan vurulan hançerlerle devletimizin başına çöken belâ bu koskoca konağı derin bir sessizliğe boğmuştu. Evde görünmeyen bir matem hüküm sürüyordu. Müşir İzzet Paşa, heybetli cüssesi ve bu vücudun her zerresinden taşan vatanperverlik timsali hareketleri ile klâsik bir Türk Paşası numunesiydi.

İltifat ve misafirine hürmet olsun diye zorla belirmiş tebessümlerin arkasında gizli vekar ve bu vekar içinde saklı muhteşem hisler içinde iki büyük adam karşılaştılar. Müşir, benim de elimi bir baba gibi sıktı. Yanlarında bulunmaktığımda mahzur görmediler ve konuşmağa başladılar.

İzzet Paşa:

-Teşrifinizden evvel bazı malûmat aldık paşa hazretleri! Dördüncü Ordunun böyle başka başka ordularla takviyesi yerine kumandanızda tek bir ordu bırakılıp da o takviye edilse idi, felâket bu kadar ani ve bu kadar vâsi [geniş] bir şekilde husul bulmazdı [sonuçlanmazdı] fikrindeyim!

-Mütalâa-i devletiniz musibtir [isabetlidir] Paşa Hazretleri! Bir de buna bir Alman Generalinin ilâvesi, orduyu büsbütün çileden çıkardı. Sözüünü dinlemedi. Enver Paşa'ya vaktinde ve emniyet ettiğim bir zabitle (Süvari Albayı Nazmi Bey) uzun bir rapor göndermiştik. Vaktinde tedbir alamadılar.

-Enver Paşa bana bunları anlattı. İnanılır şeyler değildi. Bununla beraber Zâtı Şâhane [Padişah] başta, hiç kimse acil bir karar vermeğe cesaret edemedi. Keyfiyetin sarahaten tahkikini ve tetkikini istediler. 7. Ordu Kumandanı [Mustafa Kemal Paşa] bana bir telgraf çekti: “Harbiye Nazırlığını bana vermelisiniz, bozulan disiplini ben iade ederim, orduyu ben tasfiye ederim!” diyor. Adana’ya kadar tecrübe ettik, bir netice vermedi. Şimdi şahıslarımızı ve ihtiraslarımızı düşünecek bir zamanda değiliz. Bunun da içyüzünü millet ve tarih bir gün anlar. Allah’tan, bu felâketten çabuk kurtulmamızı niyaz edip buna göre tedbir alalım paşam...

Bu mükâleme [konuşma] daha yarım saat uzadı. Ben salonda kaldım, iki büyük asker yandaki odaya çekildiler. Konuştuklarının gerisini Allah bilir.

İçimde coşan hisler ve ruhumdaki isyan ateşine zor mukavemet ediyordum. Vücudumdaki zehiri dökmek, Siyonist’in de, Yahudi’nin de, bilmem kiminde gözümüzle gördüğümüz hıyanetini tarihe ve millete devretmek istiyordum

Necib bir Türk ve faziletli bir Müslüman olan Ebüzziya Velid Beyin gazetesinde “Suriye Hezimet-i Faciası ve Sebepleri” başlığı altında bir seri makale yazmağa başladım.

Bu yazılar, hep beraber yaşadığımız faciaları, idaresizlikleri ve bizi mağlûbiyete götüren sebepleri izah ediyordu. Bütün beraber bulunduğumuz cephedeki kumandanlarla, silâh arkadaşlarım bu yazılardaki samimî bitarafılık ve doğruluktan memnun kalıyor, onları tasdik ediyorlardı. Bir müddet sonra, kendilerini hiç alâkadar etmediği ve hedef tutmadığı halde Mustafa Kemal Paşa, “Zaman” gazetesinde bana hücum etti.

Haksız olduklarını “Tasviri Efkâr” ve “İleri” gazetelerinin sahifelerindeki vesikalı yazılarla ispat ettim... sustular.

Şimdi Millî Mücadeleye yaklaşıyor ve biz tarih perdesinin açacağı yeni sahneye çıkıyoruz.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Mersini Cemal Paşa ile Konya’da

Millî ve mahşerî bir kıyamın yolu üzerinde olduğumuz muhakkaktı. Harbi kaybetmiş, zengin ülkelcrimizi elimizden çıkarmıştık. Fakat, yaralı ve yorgun olmamıza rağmen muhteşem ve muazzam bir hareket ve inkılâbın eşiğinde olduğumuz gizlenemezdi. Çünkü Mütareke günlerinde kaba ve mağrur istilâ kuvvetleri ve onların medeniyet namına utanılacak zulümleri, şiddetli ve bayağı hareketleri ruhuna isyan tohumları aşıliyordu.

Ülkeler ve iklimler fethetmiş bir milletin evlâtlarıydık. Harb talihi aleyhimize çıktıysa, bu kadar tezlil [aşağılanma]ve tahkir edilmek mi lâzım gelirdi? Biz böyle yapmadık. Biz, Avrupa’ya medeniyet ve adalet götürdük ve onlara bu mefhumların mâna ve medlûllerini [meallerini] öğrettik. Onlar, uşaklarımızı ve sayemizde refah ve saadet, adalct ve huzur gören nankör insanları şımarttılar ve aleyhimize kullandılar.

Yahudilerin “Siyon” bayrakları, Fatih’in İstanbul’unda semalara yükseldi. Yahudi bayağılığı ve riyakârlığı, olanca vuzuhuyla kendisini açığa vurdu, namert yaygaralar ayyuka çıktı. Bütün bu bayağılık ve nankörlükler, dünyanın en misafirperver, asîl ve cömert bir milletine reva görüldü. En küçük ve tipik misalini, hâfızamdan kâğıt üzerine döküyorum.

Tüncbaşında, muhacirlere ianc toplayan “Hilâliahmer” memuruna, Moiz adındaki cibilliyetsiz nankör şöyle hitap etti:

-Şu meteliğe iki tane beş para yap da birini kutuya atayım!

Düşman da olsa, kötülük de görse, birbiriyle harp de etsc, hiç kimse bu kadar bayağılığı ve bayağılığın bu kadar çirkin şeklini aklına bile getiremezdi.

O devri görmüş ve yaşamış olan insanların hâfızalarından silinmeyen sayısız denaet [alçaklık] ve izzeti nefsimize vurulan darbelerden sonra, bu milletin nasıl olsa bir gün öç alacağı ve harckete geçeceği muhakkaktı. Türk milleti, adım adım bu gayeye doğru yürüyordu. Ama nasıl?

Bir Şubat sabahı, bir inzibat yüzbaşısı, Mersinli Cemal Paşa merhumun evine gelerek, Müşir İzzet Paşanın kendilerini çok acele olarak beklediğini söyledi. Hemen Haydarpasha'dan İstanbul'a indik.

İki büyük şahsiyet birleştiler. Yarım saat sonra mülakat bitmişti. Müşir İzzet Paşa şöyle dediler:

-Paşa hazretleri! Merkezi Konya'da bulunan Yıldırım Orduları Müfettişliğini deruhte buyuracaksınız. Konya cenup vilâyetlerimizle, garp vilâyetlerimizden gelecek büyük tehlikeye karşı mühim bir merkezdir. Yüksek himmetinizle, memuldür ki [umut edilir ki], yapılması mümkün her şey yapılacak ve sayenizde zararlarımız telâfi edilecektir. Böylece de Yıldırım Ordusu, kendisine lâıyk kumandanını bularak mazinin hatasını tamir edecektir.

Aynı günün gecesi, Mersinli Cemal Paşa ile Müşir İzzet Paşa üç saat süren gizli bir konuşma daha yaptılar, büyük vatanperver Kara Vasıf Bey merhum da beraberlerinde idi. Fakat bu konuşma bizce sır olarak kalacaktır. Ancak cereyan eden hâdiseler ve takip edilen siyaset içinden, onun düğümlerini çözebiliriz.

Çok soğuk bir günde karargâhımıza tahsis edilen hususî bir vagonla doğru yola çıktık. Konya, İstiklâl Savaşlarının tohumlarının atıldığı bir yer olmak üzere hazırlanıyordu. Bu yol bütün ümitsizliğimizi ve neşesizliğimizi yendi. Bize, istikbale, zafere ve saadete açılan bir yol gibi geldi.

Şimdi Anadolu'nun saf ve samimi sinesinde, yarının kurtuluş yollarını aramak ve oradan bu kurtuluşun zeminini ve sebeplerini hazırlamak için önümüze fırsatlar çıkmıştı.

Adına sonradan "Millî Mücadele" ve "İstiklâl Savaşı" dediğimiz büyük millî kıyâmı hazırlamak ve bunu yorgun olan Türk milletine

anlatmak zarurî idi. Bunun için de en münasip şahsiyet, hiç şüphesiz Mersinli Ccmal Paşa merhumdu.

Onda mevcut yüksek seciye, asalet ve emsalsiz bilgiye bir de büyük ve müstesna tecrübeler inzıman etmişti [eklenmişti].

Sivas'tan Adana'ya çekilen bir hattın garp tarafı, en canlı ve en mühim vatan kısmı Yıldırım Ordular Müfettişliğine isabet ediyordu.

Antalya'ya İtalyanlar, Kilikya kısmına Fransızlar öteden beri göz koymuşlardı. İzmir ve Ege mıntıkası gibi Türkiye'nin incisi ve göz bebeği olan kısma da, hangi çıkası gözün dikilmiş olduğunu tarih bize gösterecekti.

Konya'da küçük bir İngiliz müfrezesi ve bir İngiliz zabiti mümessil [temsilci] vardı. Bizim gelişimizden sonra mühim bir İtalyan müfrezesi geldi. Onların halka ve askere gösterdiği büyük nezaket ve subaylara karşı gösterdikleri hürmet, emellerine muslihane [dostane] hulul ile [güven kazanarak] kavuşmak istediklerini gösteriyordu.

Taraflar teşekkül ediyor, zaman ilerliyor, geceler büyük hâdiseleri doğurmağa hazırlanıyor ve Türkler, gizli ve isimsiz bir Türk kumandanının dehası sayesinde ağır ağır toplanıyorlardı.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Milli Mücadele Başlıyor

Konya, henüz adı konmamış olmakla beraber, İstiklâl Savaşlarının beşiği olmağa hazırlanıyordu. Yıldırım Orduları Müfettişinin geceli gündüzlü faaliyeti hiç kimsenin gözünden kaçmıyordu. Konya'nın sayfiyesi [yazlığı] Meram'da cırafla toplantılar yapılıyor ve Müfettişlik mıntıkasındaki kumandanlar birer birer merkeze gelerek baş başa müzakrelere katılıyorlardı.

Bazen gece yarısından sonra, Mersinli Cemal Paşanın, bize bile haber vermeden, asker ve sivil şahsiyetlerle görüşmelerden ve yarının plânını hazırlamaktan geldiği görülüyordu.

Bir gece sabaha karşı, Yıldırım Orduları Müfettişinin, karargâhtaki yatak odasına yorgun olarak geldiğini gördüm. Bana sadece şöyle söyledi:

-Sen, oğlum, şu İngiliz yüzbaşısıyla meşgul ol! Dostluk tesis et! Arkadaşlarımız silâh depolarını boşaltacaklar!

Filhakika, İngiliz'den ziyade Fransız'a benzeyen ve mükemmel Fransızca konuşan İngiliz askerî mümessiliyle dostluğumuz artmıştı. Her gün kendisi, Ordu Şifre Müdürü Süvari Yüzbaşısı Hasan Bey (İstanbul'da Levazım Yüzbaşısı Hasan Güner) ve ben, Konya ovasında at yarışları yapar, İngiliz'den her seferinde bir altın lira kazanırdım. Bu hal, adamcağızın hırsını ve gururunu tahrik etti. Her gün, mahir bir süvari olan Hasan Beyle, manejde atını idmana çekerti. Biz de bu fırsattan istifade ederek, bütün karargâhların ve yakın kıtaların zabitleriyle, Müfettişlik Karargâhının bodrum katında, makineli tüfek mütehassısı Binbaşı Hakkı Sultan'dan (şimdi General) makineli tüfek ateşi dersi aldık. Bu sıralarda ordu mıntıkasındaki asker depolarında mevcut silâh ve cephanenin, İngiliz nöbetçilerinin gözü önünde birer birer aşırıldığının biz bile farkında olmamıştık.

Tarihin, bu hareketleri Millî Mücadele hesabına kaydedip etmeyeceğini bilmiyorum; fakat bu büyük dâvanın temelleri ve tohumları Konya’da atıldığı, tevil kabul etmez bir hakikattir.

Hayatımızın hiçbir devrinde, dış görünüşüyle at yarışları, Meram Safaları ve hakikatte büyük mesuliyetli, kat’i ve tehlikeli hareketlere giriştiğimiz devir yoktur. Daima bir taraflı, sarîh ve açık hareket etmiş, düşmana düşman, dosta dost gibi görünmüştük. Bu defa, Türk vatanının büyük menfaatleri ve istikbali nam ve hesabına iki cephele hareketi kendimize vazife ve şeref biliyorduk.

15 Mayıs 1335 [1919]... Müstevlinin [işgalcinin] kopası ayağının güzel İzmir rıhtımlarını çiğnediği gün...

Bundan iki gün evvel; 13 Mayıs 1335 [1919]’te İngiliz Amirali Galtrop, Mondros Mütarekenamesinin yedinci maddesi hükmüne uyularak İzmir müstahkem mevkillerinin Müttefik kuvvetleri tarafından işgal edileceğini İzmir Valisine bildirmişti. Yıldırım Orduları Müfettişi Mersinli Cemal Paşa, keyfiyetten haberdar olunca, On Yedinci Kolordu Kumandanına şu müstacel şifreyi gönderdi:

Geciktirilmesi idamı muciptir.

17 nci Kolordu Kumandanına;

Müttefik devletler, Mondros Mütarekesi ahkâmını çiğniyerek ve taahhütlerinden nükûl ederek [vaz geçerek], İzmirin müstahkem bütün mevkillerini işgal edeceklerini bildirmişlerdir. Bu hareket, yarın için hazırlanmakta olan diğer emr-i vâkilere bir başlangıç ve işarettir. Nerelere kadar ve ne derece ileri gidileceği de kestirilemez. Dört harb senesi içinde medeniyet âleminin gözü önünde tarihte misli görülmemiş kahramanlıklar ve harikalar vücûda getirmiş olan ordumuz, talih-i harbin makûs neticesine boyun eğmişse de bu kayıtsız şartsız bütün vatan-ı mukaddesin istilâsına göz yummaklığımızı icap ettirmez.

İzmir ve mülhakatının kâmilen bir askerî işgal altına alınması memuldür [ihtimaldir]. Kolordu kıtaatının, başta zat-ı devletleri

olmak üzere, mevcudunuz ne olursa olsun, son nefere kadar vatanımızın şerefini müdafaa etmenizi kat'iyetle emrederim.

Kolordunuzun bütün kıtaları, münasip göreceğiniz mevkillerde, böyle bir hâdise ve harekete karşı hazır bulunmalarını ve alınacak tertibatın günü gününe karargâhıma bildirilmesini ehemmiyetle rica ederim.

Yıldırım Orduları Müfettişi

Ferik – Cemal

Bu telgrafın cevabını almağa vakit kalmadan Yunanlıların, medcniyet için daimî bir yüz karası teşkil eden işgaline dair haberler yağmağa başladı. Bundan sonra yapılacak şey, ya esareti kabul etmek veya istiklâl yolunda ölümü tercih etmektir.

Yıldırım Orduları Müfettişi Mersinli Cemal Paşa, aşağıdaki beyanname ile ikinci şıkkı kabul etti ve Millî Mücadelenin başlamış olduğunu dünyaya ilân etti.

İstiklâl Savaşlarının açılış beyannamesi aynen şudur:

Muhterem halkımıza;

Düşman, büyük fedakârlıklarla imzaladığımız Mütarekename ahkâmını ihlâl ederek İzmir rıhtımlarına apansızın ve hiçbir sebep ve hakka dayanmaksızın ihraç yapmış ve bir sürü facialar irtikâp edilmiştir. Bunların nerede ve ne zaman duracakları belli değildir. Vatan-ı azizimizin şeref ve haysiyetini ve tamamîyetini muhafaza ve pay-i âdada [düşmanın ayakları altında] çiğnenmesine mâni olmak için bütün milletin silâha sarılarak son nefesine kadar namus-u millîmizi müdafaa etmesi için halkı silâh altına davet ediyorum. Bütün milletçe elimizden gelen her şeyi yapmak üzere verilecek talimatı beklemlerini ve misafirlerimizle yabancılara karşı Türklere mahsus bir misafirperverlik göstermeğe devam etmelerini muhterem halkımızdan ister ve ordumuza güvenmelerini kendilerinden rica ederim.

Yıldırım Orduları Müfettişi

Ferik – Cemal

Bu beyanname gerek İstanbul'da, gerek Müttefikler nezdinde ve gerekse bütün Anadolu'da top gibi patladı ve İstiklâl Savaşları bilfiil başladı.

Ordu Müfettişi, Konya'da bulunan On ikinci Kolordu Kumandanı Miralay Fahreddin Beyi (Orgeneral Fahreddin Altay) nezdine çağırarak, kendisine bir saat süren gizli bir talimat verdi ve böylece millî kıyam en büyük hızıyla, pervasızca ve korkmadan bilfiil yürürlüğe girmiş oldu.

Konya, Selçuk saltanatının, Osmanlı Türklerine devrinden beri bu kadar şerefli, heyecanlı ve tarihi bir günü ilk defa yaşıyordu.

Tarih namına söylenmesi bir borçtur ki, Konyalılar bu yeni hareketi, bekllediğimizden ve istediğimizden daha âlicenabane ve daha vatanperverane bir şekilde karşılamış, halkın mümecilleri [temsilcileri] vilâyet, kaza ve nahiyelerden fevç fevç karargâha gelerek, millî dâva uğruna kanlarının son damlasına ve servetlerinin son kuruşuna kadar sarfa ve fedaya amade olduklarını bildirmişlerdir.

İşte Millî Mücadele böyle bir dekor ve bu şartlar içinde başlamış oldu. Bundan sonra meçhul askerler, isimsiz kahramanlar ve Çanakkale yiğitlerinin ruhunu taşıyan aslanların, tarihimizin bu çşsiz sahifelerine nasıl hamaset destanları kaydettiklerini bütün teferruatı ve iç yüzleriyle takip edeceğiz.

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Yıldırım Ordularının Hazırlığı

Konya halkı ve merkezi Konya'da bulunan Yıldırım Ordular Müfettişliği fiilen Milli Mücadeleye adım atmış ve millet, her zaman ve tarihin her devrinde olduğu gibi uhdesine düşen vazifeyi seve seve kabul etmişti.

Her nedense İstiklal Savaşları hakkında yazılmış olan mahdud eserlerin hiçbirisinde, bu harekâtın başlangıcına dair tek malumat yoktur. Müelliflerin, Yıldırım Ordular Müfettişliğini, karargâhı ve kolordularıyla birlikte yutmuş olmalarının sebebini tarih araştırsın.

Mersinli Cemal Paşanın, On yedinci Kolordu Kumandanı Ali Nadir Paşaya verdiği kat'i emir, maalesef tatbik edilememiştir. Gerek bu Kolordu karargâhı, gerekse İzmir, Ayvalık havalisinde bulunan Elli Altıncı Fırka Kumandanı Hurrem Bey, kendilerinden beklenen vatan ve namus vazifelerini yapmamışlar, aldıkları emre rağmen vaktiyle lazım gelen tertibatı alamamışlar, cesaret gösterip milli teşkilat vücuda getirerek işgalin genişlemesini önleyememişler, kendileri de dağılıp kıtalarını başıboş bırakmışlardı.

Eğer mümkün olsaydı, ordu müfettişi, bu kumandanları divan-ı harbe verip, mesuliyetini yüklencrek kurşuna dizdirecekti. Ani çöküntü hiçbir şey yapılmasına imkân bırakmamıştır. Bu inhidam [çöküş] üzerine Mersinli Cemal Paşa, Aydın'ı da Elli yedinci Fırka, Afyonkarahisar'da Yirmi üçüncü Fırka, Balıkesir'de Altmış Beşinci Fırka Kumandanlarına şu kat'i emri vermiştir;

“Müstevlinin [işgalcinin] bütün hak ve adalet kaidelerini ve hukuk-u düvel [devletler hukuku]ahkâmını çiğneyerek güzel İzmirî apansız işgal etmeleri ve medeniyet âlemi için ebedi bir hicap [utanma] teşkil edecek olan zulüm ve vahşetlerini cümlemiz esefle

müşahade ettik. Bu hunhar düşmanın ne emel beslediği ve nerelere kadar uzanacağı şimdiden kestirilemez.

Mondros mütarekenamesiyle, tarihin hiçbir faslında görülmemiş fedakârlığa katlanan milletimiz, siyaset adamlarının ihtiras ve suidareleri [kötü idareleri] neticesinde memleketin paramparça olmasına naçar [çaresiz] ve muvakkaten muvafakat etmişse de hiçbir zaman, tarihten bütün bütün silinip ölüm fermanının imzalanmasına müsaade etmemiştir.

Hükümet-i merkeziye, ordu müfettişliğinin aldığı bütün tedbirleri tensip etmiş [uygun görmüş] olup işgali ne pahasına olursa olsun durdurmağa sarf-ı gayret [gayret sarf edilmesinde] olunmasında mütefiktir.

Terhis dolayısıyla son derece azalan kadrolarınızı gönüllü efrat ile takviye ederek vatan-ı azizimizi karış karış müdafaa etmek cümlemiz için son ve kat'i bir namus ve vatan borcudur.

İşgal mıntakasındaki büyük küçük bütün kıtaatın, mesleğimizin en şerefli bir vazifesi olan bütün mesuliyetleri yüklenerek ve ne yapılması lazımsa hiçbir fedakârlıktan çekinmeyerek bütün gayret ve mevcudiyetinizle memleketin emrettiği şekilde teşkilatlanmalarını, işgal mıntakasındaki bütün kumandanların ve silah arkadaşlarımın müsellemler olan hamiyet-i vataniyelerinden bekler, cümlelizin gözlerinizden öperek muvaffakiyetler dilerim.

Ordu müfettişliği, elinde bulunan bütün imkânlarla noksanlarınızı tamamlamağa amadedir.

Terhisin durdurulmasını emrederim.

İşgal mıntakasındaki kumandanlara tebliğ edilmiş ve bir sureti Onikinci Kolordu Kumandanlığına verilmiştir.

19 Mayıs 1335Yıldırım Ordular Müfettişi

Ferik-Cemal

Ordu Müfettişi Mersinli Cemal Paşa, askeri birliklere verdiği bu kat'i emirden sonra, Redd-i İlhak Cemiyetlerine ve İzmir ve Ödemiş

havalisinde vücut bulan milli kumandanlara da lazım gelen tebligatta bulunmuştur.

Künyesi Mersinli olmakla beraber aslen Isparta'nın asil evlatlarından olan Cemal Paşa, Isparta'dan ve Afyonkarahisar'dan tanıdığı, sözü geçcn ve teşkilat yapmağa, vatan için seve seve ölmeğe amade bazı mühim şahsiyetleri de karargâhına çağırarak, hemen ve durmadan Milis teşkilatı meydana getirmelerini, silah tedarik etmelerini ve dağlarda hazırlıklar yapmalarını tavsiye etti.

Evvela Konya civarındaki askeri depolarda bulunan silah ve cephane, İngiliz zabitanın görmez gözü önünde boşaltılıp Afyonkarahisar ve Akşehir'e sevk edildi. Bu sırada Müşir İzzet Paşa ile Cevat Paşadan hususi olarak şu şifre geldi:

Zat-ı devletlerine mahsustur.

Konyada Yıldırım Orduları Müfettişi Ferik Cemal Paşa Hazretlerine bu şifrenin bizzat halledilmesi rica olunur.

“Düşmanın ani ve gayr-i memul [beklenmeyen] tecavüzü ve irtikâp ettiği cinayetler malum-u devletleridir. Hükümet-i merkeziyenin alacağı tertibat ve düvel-i müttefika mümessilleriyle yapacağı ve neticeye takaddümen zat-ı Samilerinin harekâta müdahale buyurmaları fevkalade musip ve vatan- azizimiz için saydalı olmuştur.

Anadoludan gelen zevat, ittihaz buyurduğunuz tertibat ve gösterdiğiniz hassasiyet ve süratten sitayiş ve ümitle bahsetmektedirler.

Hükümet-i merkeziyenin yapacağı teşebbüsata muvazi olarak ve bu teşebbüsleri akamete ve müşkülata uğratmamak şartiyle bütün hareketlerinizde Cenab-ı Hakkın muin ve zahiriniz olmasını niyaz eder, muvaffakiyetinize dua eder, gözlerinizden öperiz efendim.

Müşir Ferik

İzzet Cevat

Bu tertibat ve hummalı faaliyetler esnasında, paşa, beni, Akşehir'de fırka kumandanı ve müstesna kahramanlığını cephelede hayretle seyrettiğimiz Ömer Lütfi Beyle Akşehir Kaza Kaymakamı Semih Fethi Bey, (Muharrir M.Turhan Tan) nezdine gönderdi. Her iki zatla saatlerce baş başa görüştüm ve kumandana, kendilerinden iyi malumat ve haberler getirdim.

O da şimdi meçhul kahramanlar arasına giren fırka kumandanı Ömer Lütfi Bey şu karara varmıştı:

Fırka mıntıkasında milis ve gönüllü teşkilatı vücuda getirilecek ve lazım gelen bütün silah ve cephane kendilerine verilecektir. Kaza Kaymakamı, her türlü mesuliyeti yüklenerek bu kütaların iase ve ikmallerine elden geldiği kadar yardım edecektir. Vatan-ı azizin kayıtsız şartsız işgalini önlemek için ne lazımsa eksiksiz olarak her şey yapılacaktır. Isparta ve Afyonkarahisar'da müşahede edilen milli hareketler takviye edilecek ve fırka mıntıkasında mevcut bütün imkân ve vasıtalarından istifade etmelerine gayret edilecektir.

Bu güzel kararları karargâha getirdiğim vakit, şifre müdürümüzün memleketin her tarafından gelmiş olan raporlar ve şifreler içinde bunalmış, uykusuz ve yorgun bularak yardımına koştum.

En çok şifre, şarkta On beşinci Kolordu Kumandanı Kazım Karabekir Paşadan gelmişti. Müşarünileyh, öteden beri tanışıp seviştiği Mersinli Cemal Paşayı ne suretle olursa olsun takviyeye ve hizmete amade olduğunu bildiriyor ve muvaffakiyetler diliyordu.

YİRMİİKİNCİ BÖLÜM

Mustafa Kemal Paşa'nın Telgrafı

Kurtuluş savaşının ilk hamleleri atıldı. Ordu Müfettişi, Binbaşı Fahri Bey isminde bir süvari zabitiyle Yarbay Tahsin Bey isminde bir arkadaşını, bin zorlukla temin ettiği biner altınla Aydın havalisine yolladı.

Bu arkadaşlara geniş salâhiyet ve talimat verildi. Gerilerde milli ordu kuruluncaya kadar, zaman kazanmak için çeteler teşkil etmek ve düşmanların ilerlemesini geciktirip zorlaştırmak... Fahri Bey esasen o mıntıkanın çocuğu olduğu için, sivil elbise giyerek hemen yola çıktı.

Bu arkadaşlardan sonra müfettişlik karargâhı, Konya Ereğlisi ve Niğde'ye bir seyahat yaptı. Konya'da Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa (Cebesoy) bulunuyordu. Müşarünileyh bu milli davaya ilk katılanlardandır.

Bir gece Kolordu karargâhında zabitlerle bir toplantı yaparak zahiren eğlendik; ertesi günü de büyük bir at yarışı tertip ettik, Ereğli'deki İngiliz yüzbaşısını da bu yarışa davet ettik. Bu zahiri eğlence ve safa âleminin arkasında, Mersinli Cemal Paşa, bütün Ulukışla vesair askeri depolarda mevcut silahları ve cephaneyi naklettirdi.

Ertesi günü, ordu ve kolordu kumandanlarıyla birlikte Niğde'ye gittik. Mebus Muhiddin Beye misafir olduk. Oraya da Kurtuluş Savaşının tohumları atıldı ve eşrafa lüzumlu her şeyi göze alarak, bütün mesuliyetleri yüklenerek, fırka mevcudunun tamamlanmasını emretti. Akşehir'deki Fırka Kumandanı Ömer Lütfi Bey de kadroların doldurulmakta olduğunu bir şifre ile bildiriyordu.

Konya'ya döndüğümüz zaman, Müfettişlik mıntıkasındaki iki milis alayının tarih sahnesine çıktığı görüldü: Biri

Afyonkarahisar'dan, eski mebus Şükrü Hocanın Çelik Alayı; biri de Isparta'dan eski mebus Hoca İbrahim Beyin Demir Alayı...

Bu iki milis alayı, oldukça kabarık bir yekûnla mühim birer kuvvet teşkil ediyordu. Bir miktar talim ve terbiye edilir, iyi zabitlerle takviye olunursa, düşmana karşı fevkalade vazife görebilirdi.

Bu sırada, garip bir hadise oldu. Sadrazam Damat Ferit Paşadan, ne pahasına olursa olsun vatan-ı azizin karşı karşı müdafaa edilmesini bildiren bir şifre geldi. Fakat Cemal Paşa, “ Buna pek güvenilmez; kim bilir hangi siyasi rüzgârdır!” diye ehemmiyet vermedi. Sonra Ayvalık'ta bulunan Kel Ali Beyden (Ali Çetinkaya) bir telgraf geldi. Ali Bey, Ayvalık Mıntıka Kumandanı idi. Emrindeki 172'nci Alayla, 28 Mayıs 335 [1919] tarihinde, Ayvalığa asker çıkarmağa başlamış olan Yunanlılara şehrin bir iki kilometre şarkındaki tepelerden ateş açtığını ve kıtasını gönüllülerle takviye etmekte olduğunu bildirdi. Mersinli Cemal Paşa ile Ali Bey arasında kadim bir dostluk mevcut olduğu söylenir. Bu sebeple dostane bir ifade ile kendisine şu şifre gönderildi:

29 Mayıs 1335[1919]

Ayvalık Mıntıka Kumandanı Kaymakam Ali Beye

Mücerrep olan [bilinen] ehliyet ve fedakârlığınız, düşmanlara karşı kahramanca mücadele ve vatan-ı mübareki karşı karşı müdafaa için bir teminattır.

Cesaret ve fedakârlığımızı re-yülayn [kendi gözüyle görüp] müşahede ve takdir etmiş bir insan sıfatiyle, size itimadım büyüktür. Yıldırım Orduları Müfettişliği mıntıkasında bu suretle bilfiil bir halas [kurtuluş] ve namus mücadelesi başlamış demektir. Elimizde mevcut bütün imkanlarla noksanlarınızı itmama [tamamlamaya] amadeyim. Bana vaziyetinizde günü gününe haber veriniz. Ispartalı hemşerilerimden, bütün mevcudiyetleriyle sizi takviye etmelerini istedim. İstanbul, garip bir halet-i ruhiye içinde, bu cesur hareketinizi

takdir mecburiyetinde kalmıştır. Muvaffakiyetinize dua eder, gözlerinizi öperim kardeşim.

Yıldırım Ordular Müfettişi

Ferik- Cemal

Bu suretle, müfettişlik mıntıkasında fiili ve resmi hareket başlamış oldu. Haziran ayına girdik. Bu ayda müfettişlik kıtalarının vaziyeti şöyle idi:

11'inci Fırka, mevcudunu sekiz bine iblağ etmişti [çıkarmıştı]. 23 üncü Fırka, mevcudunu *sekiz* bin beş yüze iblağ etmişti. 12nci Kolordunun diğer birlikleri beş bin; 20 nci Kolordunun müteferrik birlikleri altı bin; milis kıtaları, hal-i teşekkülde olmakla beraber beş bin raddesine ulaşmıştı.

Böylece faal, harekete ve harbe hazır, milletin namusu ve vatanın istikbali için ölmeğe amade, otuz küsur bin neferlik muazzam bir dövüş kuvveti meydana gelmiş ve bunların mümkün olduğu kadar noksanları tamamlanmıştı.

Bu sıralarda 3 Haziran 1335'te [1919] Dokuzuncu Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşadan aşağıdaki şifre geldi:

Mersinli Cemal Paşa Hazretleri

İkinci Ordu Müfettişi-Konya

Mesai ve muvaffakiyat-ı devletlerini meserret [sevinç] ve iftiharla takip ediyoruz. Vatan-ı azizimize ve Türkün istiklâline tecavüz edenlerle mücadelenin kutsiyetine ve lüzumuna kani bulunuyorum. Bu emniyenin bütün icabat ve zaruriyatını olduğu gibi tatbik etmenin lüzum ve ehemmiyetini takdir buyurduklarına eminim.

Bu maksad-ı mukaddesin husulü için icap eden iştirak-i mesai ve hizmete bütün varlığımızla amadeyiz. Yalnız İstanbulca herhangi bir müşkülât ihdas edilerek kuvvetlerimizi zaafa uğratmak veyahut orduya

ikilik veya nifak ilka etmek [koymak] gibi teşebbüslere karşı şimdiden tedbir almak lüzumunu hissediyorum.

Ordunun en büyük rütheli ve şayan-ı hürmet bir şahsiyeti olmaları hasebiyle zat-ı devletinizin bizzat Nezd-i Şahanede [padişah nezdinde] teşebbüsât-ı muktaziyede [gerekli girişimde] bulunmalarını ve Zat-ı Şahanenin [padişahın] bu harekât-ı vataniyeye muzahir [yardımcı] olmalarının teminini muvafık görmekteyim. Keyfiyet tensib-i devletinize iktiran ederse [uygun görürseniz] haberdar etmelerini hürmetle istirham ederim.

Mustafa Kemal

Şifreyi Hasan Bey halletti, ben götürdüm.

Şu dört beş satır yazıyı Mersinli Cemal Paşa, belki yarım saatte okudu. O kadar soğukkanlı bir insandı ki, onun yumuk ellerinde tuttuğu turuncu renkli şifre kâğıdının, üzerinde ne tesir husule getirdiğini anlamak mümkün değil.

Tatlı şehlâ gözlerini yüzüme çevirdi: ne tebessüm, ne tecessür, hiçbir şey ifade etmeyen bir ifade ile:

-Peki, bende kalsın, dedi.

Huzurundan çekildim.

Haziranın beşinci sabahı, güneş doğmadan, koca kumandan yatak odama geldi:

-Seni rahatsız ettim, değil mi oğlum!

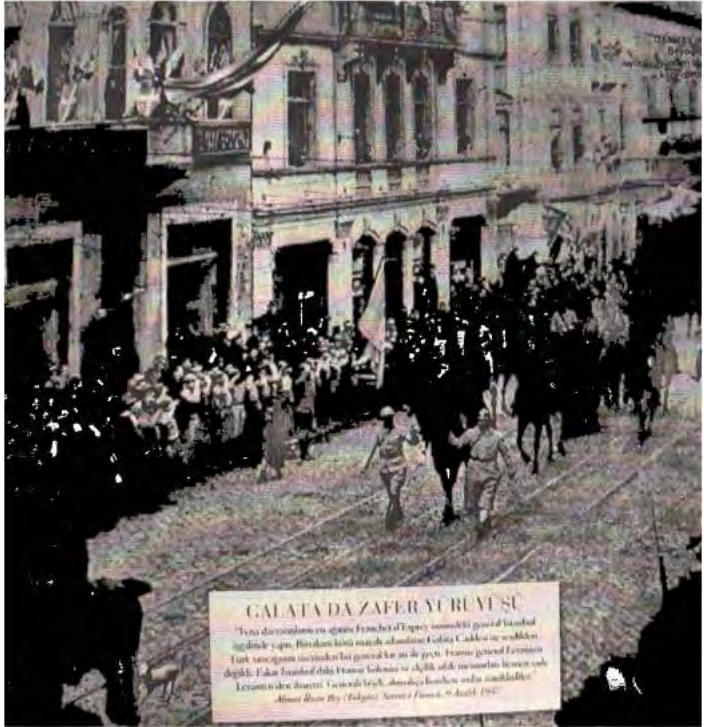
-Hiçbir zaman, paşam. Emrinize, iradenize her ân hazırız efendim...

-Oğlum, hazırlan, ilk trenle İstanbul'a gideceksin. Ben sana mektupları hazırlayacağım.

Onları alır, vereceğim talimata göre hareket edersin, dedi.

Bcnim böyle bir seyahate hazırlanmağım için, beş dakika yetti ve arttı bile...

Kolordu Kumandanı Fahreddin Bey (Orgeneral Altay) da karargâha gelmişti. Zannederim müşterekcn hazırladıkları mektupları ve talimatı alarak trene atladım ve İstanbul'un yolunu tuttum... İyi, kötü her faaliyetin mcmbası olan İstanbul!..

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İstanbul Yolunda

İstanbul; bir kutbuyla köhne Bizans'ı yaşamakta, diğer kutbuyla de ilim ve fazilet sahiplerini, yüksek sanatkârları ve vatanın güzide evlâtlarını sinesinde saklamakta idi. Memleketin o acı istilâ ve işgal günlerinde içleri kan ağlayarak birer köşeye büzülmüş, cemiyet içine çıkmaktan çekinen öz evlatlarının yanı başında olup bitenlerden bihaber, neşelerini arttırmış, müstevlinin arabasına binip, keyifle onun düdüğünü öttüren insanlar da mevcuttu.

Her fırsatta tekrar etmek lâzımdır ki, İstiklâl Savaşlarının bütün ağır yükünü seve seve yüklenen büyük mcsuliyetinc katlanan; ümit ve imanlarını asla kaybetmeyip mader-i vatana bir selâmet yolu arayan insanlar her ân fırsat kollamakta, hangi cephelerden, hangi mevzilerden, hangi plânlarla düşmana saldıracağını düşünmekte idiler.

Anadolu'nun mahşerî ayaklanmasında, dört uzun sene süren ve mahrumiyetlerle dolu olan savaşlarda hep bu adamlar, bu meçhul kahramanlar vazife görmüş ve milleti onlar boyunduruktan ve zincirden kurtarmışlardır.

Bunun yanında, müstevliye bile dalkavukluk eden, onun içki artıklarıyla geçinen ve Millî Mücadelenin bir sergüzeşt ve çıkmaz bir yol olduğunu iddia eden öyle insanlar gördük ki... İşte Millî Mücadle sözünü ağızlarından düşürmeyen, kimseye hak tanımayan ve topyekûn bütün bir kurtuluş gazasının hak ve şereflerini inkâr eden adamlar onlardır. O, asker kaçakları... Kahramanlar da yine kendileri...

Bu şekilde bulduğum İstanbul'da ilk işim, kuva-yı işgaliye mümessillerine, Anadolu'nun gönderdiği beyannameleri bizzat götürüp elimle vermek oldu. Birçok dostlarım bu hareketin tehlikeli olduğunu bana hatırlattılar. Fakat bir memleketin hayat ve şerefine taallük eden [ait olan] bu beyannameleri, adi bir mektup gibi postaya

vermek de pek bayağı bir hareket olurdu. Yirmi dört yaşında bir yüzbaşı idim. Beni tevkiif veyahut imha etmelerinin, bu kadar ulvî ve muazzam bir vazife karşısında ne ehemmiyeti olabilirdi?

Evvela Amerikan mümessiline gittim, resmi elbisemle beyannameyi bizzat verdim. Bunu bir kovboy cesareti gibi telâkki eden amiral, benden çok memnun kaldı; bana çay ikram etti ve muvaffakiyetimizi temcenni etti.

Onun arkasından İngiliz mümessiline gittim. Gayet güzel Türkçe bilen bir İngiliz istihbarat yüzbaşısı beni karşıladı. Millî Hareketin bir Türk hareketi mi, yoksa İttihat ve Terakki Cemiyetinin yaptığı gibi, arkasında türlü türlü entrikalar ve niyetler bulunan yeni bir sergüzeşt mi olduğunu benden sordu:

-Kumandanımın emrini aynen yerine getiriyorum. Hiçbir mütalâa yürütmek salâhiyetinde değilim. Beyannamede kâfi derecede ve sarih malûmat vardır.

dcdim.

İngiliz generali de bunu hoş karşıladı. Mânalı mânalı yüzüme baktı. Ağır ağır, teker teker, düşünce düşünce şunları söyledi:

-Peki yüzbaşı... Millî kıyamdır bu... İyi hesap etmek... İyi düşünmek lâzımdır...

Hiçbir şey söylemeden yanından ayrıldım.

İyi Türkçe bilen yüzbaşı:

-Başa çıkabilirseniz. Diyecek yok... Ama ben bilemem...

dedi ve beni selâmetledi.

İtalyan ve Fransız mümessilleri beyannameleleri lâkayt karşıladılar. Âdi birer mektup almış gibi alıp tercümanlarına verdiler. Bunların, bundan hiçbir fevkalâdelik sezmedikleri görülüyordu.

Beyanname aynen şudur:

İstanbulda Kuva-yı İtilâfiye Mümessilleri Cenaplarına

"Devletimiz için çok ağır şartları muhtevi bulunan Mondros Mütarekenamesi ahkâmına harfiyen riayet etmekte olduğumuz zat-ı âlilerince de meşhut ve musaddaktır [bilinmekltedir]

Talih-i harbin mâkûs tecellisine katlanan milletimizin, vatan-ı azizimizin duçar olduğu muazzam felâketten duyduğu elem ve teessür bî payandır [sonsuzdur].

Yaralarını sarmak ve istikbalini düşünmekle meşgul olan milletimiz, Yunanlıların her türlü medeniyet ve hukuk-u düvel kaidelerini çiğneyerek vatan-ı azizimizin en kıymetli parçalarını işgale teşebbüs etmesini ve birçok zulüm ve fecayiin irtikâp edilmesini zat-ı devletlerinin dahi hoş karşılamayacaklarına suret-i kat'iyede emin olmak isterim.

İzmir'de başlayan ve nerelerde duracağı meçhul olan bu facianın, Düvel-i Mü'telifce önleyeceği tarihe kadar, haklarımız ve şereflerimizi ve vatan-ı azizimizi milletçe müdafaa etmek ve buna muktezi tedbirleri almakta âcil zaruretler hissettik.

Memleketimizde meskûn ekalliyetlerin bütün hukuku mahfuz ve müemmen [güvenilir] olmak şartıyla, emrimdeki ordu mıntıkasında cereyan etmekte olan fecayii durdurmağa ve vatan-ı azizimizi karış karış müdafaaaya karar verdik.

Zat-ı devletlerinin, çok meşru olan bu hakkı tanıyacıklarına ve icap eden tedabiri ittihaz buyuracaklarına dair olan ümitlerimiz bâkidir.

İhtiramat-ı faikamın kabulünü rica ederim.

5 Haziran 1335 [1919] tarihli ve 111 numaralıdır.

Yıldırım Ordular Müfettişi

Ferik-Cemal

Bu beyannamenin bir suretini de hemen hususî bir mektupla Cevat Paşaya takdim ettim. Nişantaşı'nda bir evde oturmakta idi. Beni çok nazikâne karşıladı ve dedi:

-Adaş, hemen Paşaya bir şifre ver... Kendilerine arz edilecek zamana kadar Konya'dan bir adım ayrılmamalarını ve İstanbul'a gelmeğe kat'iyen teşebbüs etmemelerini bildir. Selâmımı yaz. Sonra ben kendilerine mufassalan [ayrıntılı olarak] bildiririm. Zat-ı Şahane ile görüşmek meselesi şimdilik lüzumsuz ve tehlikelidir. Sen bu kadarını hemen arzet. Sonra gel, yine beni gör. Haydi adaş!

Yanlarından ayrıldım ve Çamlıca Telgrafhanesi vasıtasıyla bir şifre ile, iki günlük raporu arzettim.

Şimdi orduda iki kurmay rütbeli subay oğlu bulunan bu telgraf müdürü, bütün istikbalini ayaklar altına alarak ve ağır mesuliyetleri yüklünerek, şifreleri Konya'ya ulaştırmanın yolunu buldu; ve zannederim, Rumeli hisarı Posta Müdürüyle müştereken çalıştı.

Bu insanların içten gelen hizmet arzuları ve fedakârlık hisleri ve bunun gibi yüz binlerce Anadolu çocuğunun himmeti sayesinde ki bu çetin ve dikenli yollardan vatan selâmeti kavuştu. Yapanlar, çalışanlar, vazifelerini bitirmiş insanlara mahsus bir huzur ve sükûnetle köşelerine çekildi ve meydan, Millî Mücadelenin bütün şan ve şeref hisselerini de yağma edip, kahramanlık taslayan bazı asker kaçaklarına kaldı. Şimdi hep onların sesini işitiyoruz. Susacakları günler gelmektedir.

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Padişah Vahdettin'le Görüşmem

İtilâf mümessillerine verilen beyannamelerden sonra, hükümdarlık makamına yazılmış ve arkası kırmızı balmumu ile mühürlenmiş hususî bir mektubu yerine vermek vazifesi kalıyordu. Aldığım talimat üzerine cvvclcmirdc Veliaht Abdülmecit Efendinin huzuruna çıkmak ve mümkün olursa mektubu o vasıta ile takdim etmek icap ediyordu.

Dolmabahçe Sarayının veliahtlara mahsus dairesinde müşarüniylehin huzuruna kolaylıkla çıktım: Yaverleri Yümnü Beydi. (Şimdi Korgeneral).

Tepeden tırnağa kadar asalet akan ve insan güzelliğinin bir nümunesi olan Veliaht, beni, efendilere mahsus incc bir nezaket ve bariz bir asaletle karşıladı. Heyecandan ziyade, vatanın içinde bulunduğu feci vaziyetin ıstırapı ve Anadolu'dan gelen ilk haberin merakı içinde idiler. Hürmet ve tazimde zerre kadar kusur etmeyerek kendilerine mahsus mektubu takdim ettim. Ağır ağır okudular Mektubu tekrar itina ile zarfa koyduktan sonra, yanı başlarındaki küçük masaya bıraktılar.

Veliahdın yüzünde bir pembelik husule gelmişti. Hemen hükümdara mahsus olan mektubu da uzattım.

-Bu mektubu sizin bizzat hâkipây-i şahaneye [Padişaha] takdiminiz münasiptir. Çırağan sarayında Ömer Faruk Efendiye ziyaret ediniz. Sizi huzura çıkaracak imkânları hazırlar. Kumandan paşaya selâmlarımı söyleyiniz. Kendilerine dua ediyorum. Bizc verilecek malûmatı fimâbaat [sonradan] Ömer Faruk Efendi vasıtasıyla bildirebilirler. İyi haberlere intizar ederim. Cenab-ı Hak mcsailcrini mazhar-i nusrat [kolaylıklar] buyursun...

dediler.

Hiçbir şey söylemeden, hümmetkârane bir selâm vererek huzurlarından ayrıldım. Yaverler odasında hazırlanan nefis şerbetler ve kahvaltıdan sonra Dolmabahçe'den ayrılarak evime döndüm.

Ertesi sabah erkenden, Çırağan Sarayının yanmamış bir kısmında Şehzade Ömer Efendinin ziyaretine gittim. Üzerimde resmî elbise vardı. Hizmetçi haber vermiş olmalı ki, beni hemen bir salona aldılar; iskemleye oturur oturmaz da altın zarflar içinde bir kahve ikram ettiler. Kısa bir zaman sonra bir haremağası:

-Efendi Hazretleri sizi bekliyorlar...

dedi. Beraberce üst kata çıktık.

Dünyanın en güzel erkeği ve delikanlısının karşısında idim. Beni evvelden tanıyan samimî bir arkadaş gibi karşıladı. Elimi sıktı ve elini çekmeden salonun bir köşesindeki kanepeye kadar böyle el ele gittik.

Gülerek, samimî bir arkadaş edasıyla söze başladı:

-Hoş geldiniz. İyisiniz maşallah... Gazanız mübarck olsun. Paşa efendinin (Cemal Paşa demek istiyor) hareketlerinden ziyadesiyle ümitvâruz. Yarından sonra sizi akşam yemeğine bekleyeceğim. O zaman, nasıl hareket edeceğimizi kararlaştırırız.

Marmara'ya bakan geniş salonda daha yarım saat kadar oturduk. Kendisi de yüzbaşı üniforması giymişti. Benden bazı şeyler sordu ve giderken:

-Ne tahmin edersiniz?... Nasıl bir netice umarsınız?

diye son سوالini sordu:

-Nusret ve muvaffakiyet, efendim...

dedim ve ayrıldım.

Bir gün aşırı akşam yemeğini beraber yedik. Müşir Fuat Paşa da sofrada idi. Beni kendisinc, asker arkadaşım diye tanıttı ve ismimi söylemedi. Yemekte bir Alman hizmet ediyordu. Yemek bittikten sonra, kahve vesaire beklemeden, Mahmut Bey isminde bir zatın refakatiyle ve bir fayton arabasıyla Yıldız Sarayına çıktık. Mabeyn

dairelerinde yirmi dakika kadar bekledikten sonra, ikinci ağı olduğı söylenen bir zatın refakatinde, Padişahın bulunduğı odaya girdim.

Ömrümde ilk defa, bir Türk hükümdarının huzurundayım. O yaştaki duygularıma göre, fotoğrafların bana verdiği mâna, Padişahın ihtiyar, zayıf, iradeci gevşek, dünya ahvalinden bihaber olduğı hissiydi. Fakat birdenbire bu duygum altüst oldu. Her şeyi inceden inceye anlamak isteyen, çok hassas ve kavrayışlı ve belki de mütecessis [meraklı] bir insanın karşısında idim. Bir yandan bana verilen böyle tarihî bir vazifeden fahir [iftihar] duyuyor, bir yandan da başımdan büyük işe karıştığımdan dolayı pişman oluyordum.

Elimde tutmakta olduğum mühürlü zarfı uzattım. Zayıf eller itina ile onu aldı ve dikkatle açarak okumağı başladı. Bu vazife gayr-i resmî ve mahremdi. Velihtlık ve saltanat makamlarına verilecek mektuplardan ne Müşir İzzet Paşaya, ne de Ferik Cevat Paşaya malûmat vermemekliğim emredilmişti. Büyük kumandanıma kayıtsız ve şartsız bağılıydım. Emirlerini harfiyen tatbik ediyordum. Bu geniş ve tarihî salonda Hünkârla benden başka kimse yoktu.

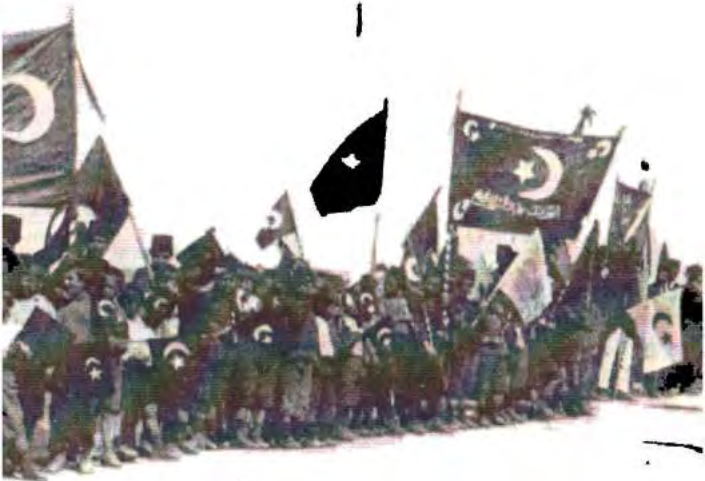
Sultan Vahideddin, kendisine sunduğum mektubu uzun bir zaman içinde okudu. Ben, ayakta bekliyordum. Bana otur demediğı için, öylece dimdik duruyordum. Gözlüklü gözlerini yüzüme diken Padişahın, çok mevzun ve muntazam bir ifade ve şive ile bana hitap ettiğini görüyordum. Ömrümde Türkçeyi bu kadar güzel ve ahenkli konuşan insana tesadüf etmemiştim. Ne yazık ki, getirdiğim bu mektubun içinde ne yazılı olduğunu bilmiyordum; hâlâ da meçhulümdür. Umarım ki, hanımefendideki evrak arasındadır ve tarihe yarayacağı için müşarünileyhe artık bunun bir suretini bize vermekte bir beis görmezler.

Padişah, dalgın ve düşünceli bir eda ile konuşuyor; dişlerinin sıkılmış ve yüz adalelerinin gerilmiş olduğı anlaşılıyordu:

-Mevzubahsolan şey saltanat değil, vatan-ı muazzezimizdir... Her şeyden evvel bu vatanın istihlâsı [kurtuluşu] lâzımdır. Ecdad-ı ızamımızdan bize miras kalan vâsi bir vatan tarümar olmuş ve elimize

bırakılan kısm-ı cüz-i de âda [düşman] tarafından pâyimal edilmiştir [çiğnenmiştir]. Paşaya söyleyiniz, her şeyden evvel vatan-ı azizimizin daha ziyade duçar-ı felâket [felakete maruz] ve hakaret olmamasına muktazi himmetlerini tezyit etsinler [artırsınlar]. Şahsî nükulumdan [servetimden], elimde bulunan miktarını bilâteemmül [düşünmeden] bu uğura sarfettim. (Kime ve ne miktar bilmiyorum). Bana yazılan hususatin tahakkuk etmesini ve cereyan edecek hâdiselerin arzularımıza muvafık düşmesini ümit ederim. Elimden gelen yardımlar diriğ edilmeyecektir [esirgenmeyecektir]. Ben icap ettikçe paşaya lüzumu olan malûmatı gönderirim.

Padişah ayağa kalktı. Hemen askerce bir selâm verdim ve salondan çıktım. Aldığım bu malûmatı derakap [hemen]şifre ile Konya'da Yıldırım Ordular Kumandanına aynen arz ettim ve Şifre Müdürü Yüzbaşı (Albay) Hasan Beyden de vüruduna [vardığına] dair cevap aldım.

YİRMİBEŞİNCİ BÖLÜM

Mustafa Kemal Paşa'nın Tepkisi

Ordu Müfettişinden aldığım müstacel [acil] bir şifre üzerine, bir gün için Konya'ya gittim. Benim Hükümdarlık ve Veliâhtlık makamlarına, bir emir zabiti gibi tevdi ettiğim mektuplar üzerine, Mustafa Kemal Paşanın Mersinli Cemal Paşaya gönderdiği mühim şifreyi bana gösterdiler. Bunda:

“Yüzbaşı rütbesinde, genç ve tecrübesiz bir zabitin Başkumandanlık makamına ve Hâkipây-i Şâhaneye [Padişah huzuruna] kadar gönderilmesi, orduca hiç de iyi karşılanmadığı ve bunun ordu anane ve disiplinine şiddetli muhalif olduğu” bildiriliyor ve şöyle deniliyordu:

“Zat-ı devletleri gibi, ordunun en kıdemli ve sevilmiş bir kumandanı ve ağabeyimiz varken Huzur-u Şâhaneye küçük rütbeli, ehval-i âlemden [durumdan] bihaber bir zabitin izamını [gitmesini] muvafık görmedik. Bizzat zat-ı sâmileleri zahmet buyurup Zat-ı Hazret-i Padişahîyi dâva-yı millîmiz için iknaa ve İstanbuldaki rical-i devlet ile temas buyurarak cümlesinin bu noktaya imale buyurmalarını [yönlendirmeyi] halisane temenni ve niyaz eylemekteyiz.”

Cemal Paşa, bu şifreyi bana göstermedi, ben kendim gördüm. Yalnız bana şu talimatı verdi:

-Aslan oğlum. Hemen İstanbula dön, Cevat Paşayı gör ve Mustafa Kemal Paşanın İstanbuldaki rical-i devlet ve Zat-ı Şahane ile benim temas etmeğimi musırren [ısrarla] tavsiye etmekte olduğunu söyle. Buna göre ne mütalâa ve fikirde olduklarını kendilerinden öğrenerek

bizim hususî şifremizle bana bildir. Bir de, İstanbulda bu mukaddes dâvaya taraftar, büyük ve küçük rütbeli kimler varsa, hakikatten uzak olmamak ve mübalâğaya kaçmamak üzere, bana bildir. Eğer Cevat Paşadan alınacak cevap, kat'i bir mâna ihtiva etmiyorsa, Mevlânzade Rifat Beyi görerek Hayri Bey vasıtasıyla kendilerine gönderdiğim mahrem yazıya cevap beklemekte olduğumu söyle. Kara Vasıf Beyi sık sık ziyaret et. Kendisine güvenirim, çok vatanperver bir adamdır. Şu mektubu da Cevat Paşaya takdim et... Haydi güle güle, Cevat, oğlum...

Gecenin ilerlemiş bir saatinde, Cevat Paşanın Nişantaşı'ndaki muhteşem köşkündeyim. Bir erkânı-harb kaymakamı ile görüşmekte... Beni görünce:

-Gel adaş. Ne haber getirdin bakalım? Bu bey yabancı değil, akrabamdır.

dedi.

Mektubu verdim. Atıldı:

-Kat'iyen, kat'iyen... Paşanın bir dakika bile yerinden ayrılması asla münasip değildir. Hemen, hemen, hemen telgrafla kendilerine arzet. Yarın akşam yemeğe gel, uzun uzun konuşalım. Durma oğlum!

Fazla bir şey söylemeğe imkân bulmadan çıktım ve Çamlıca Telgrafhanesi, sabahın erken saatlerinde şifreyi Konya'ya çekti.

Ne yazık ki, ertesi gün Cevat Paşanın yemeğine gittiğim vakit, müşarünileyhi telâşlı buldum.

-Şifreyi verdin mi oğlum? Bak, paşa yola çıkmış...

-Emriniz hemen yerine getirildi paşam. Şimdi gider, bir de tekit yapar, paşayı yollarda bulmağa çalışırım.

dedim.

Ne yazık ki, filhakika Cemal Paşa, duyduğu üzüntülerin sevgiyle ve vatanın sürüklendiği büyük maceranın istikametini tâyin ve rotasını tanzim için İstanbul'a gelip büyüklerle bizzat temas etmek ve bir

ikiliğe meydan vermemek için yola çıkmış bulunuyordu. Bu harekette On ikinci Kolordu Kumandanı Fahreddin Bey de âmil ve müessir olmuştu. İlâhî bir tesadüftür ki, Bilecik tüneline husule gelen bir ârıza üzerine paşa, bir müddet tevakkufa [durmaya] mecbur olmuş ve ikinci şifre kendilerine verilmiştir.

Bu sırada, şimdi Orgeneral olan Fahreddin Altay:

-Paşam, bir yüzbaşının görüşüyle yoldan dönmeyi ben muvafık göremem. Buraya kadar gelmişken İstanbul'a kadar gider, bizzat Padişahla ve rical-i hükûmetle temas buyurur, dönmek kararı icap ederse onu zat-ı âliniz verirsiniz, diyerek Cemal Paşayı ikna etmiştir.

Müşarünileyhi, Haydarpaşa'da trenden inmeden karşıladım:

-Paşam, efendimize kat'iyen hareket buyurmamalarını yazmıştım. Cevat Paşa biraderiniz de bunu böyle istemekte idi. Mümkünse avdet buyrulmaz mı?

dedim. Rütbeme ve teşrifata bakmadım.

-Haklısın oğlum. Fahreddin Beyle bu karara vardık. Yarın Müşir İzzet Paşa ile Rifat Beyi göreyim; beraber döneriz.

dediler.

Dönemediler. İşgal altında, cepcisi bir tarafa çekilmiş karışık insanlar muhitinden ayrılmaları mümkün olamadı ve günler böylece birbirini kovaladı, Konya'da kolordu kumandanlığına Salâhaddin Bey (ber hayattır ve Babîlîli ismiyle tanınır) namında çok değerli bir zat geldi. Mücadeleci ve vatanperverdi. Bütün ordu işleri bu zatın sırtına yüklendi...

8 Eylül 1335 [1919] tarih ve 763 sayılı bir tezkere ile Posta ve Telgraf Umum Müdürü Refik Halit [Karay] Beyin Dâhiliye Nezaretine gönderdiği şu tezkere üzerine 11 Eylül 1335 [1919] tarihinde tevkif edilerek Bekirağa Bölüğüne, ihtilâttan [görüşmek] memnu olarak sevk edildim. Tezkere sureti şudur:

"Yıldırım Ordular Müfettişliği Başyaveri olduğu anlaşılan Cevat Rifat Bey isminde bir yüzbaşının Çamlıca Telgrafhanesi vasıtasıyla

Konya ile mütemadi surette muhabere eylediği ve çektiği şifrelerin, meşhut olan harekâtla alâkadar olduğu anlaşılmakta olduğundan muktezasının emir ve iradesi maruzdur.

Posta ve Telgraf Umum Müdürü

Refik Halit

11 Eylül 1335 tarihinde ben Bekirağa zindanının bir odasına kapandım ve Cemal Paşanın evi hafiyeler tarafından muhasara [kuşatma] altına alındı. Birimiz mevkuf, birimiz evinde kalarak Yıldırım Ordular Müfettişliği mıntukasında vücuda getirilen kırk bin kişilik bir kuvvet kasten dağıldı ve Millî Mücadelenin birinci safhası böylece kapandı.

YİRMİALTINCI BÖLÜM

Anadolu Yolunda

Millî mücadelenin kuruluş ve temel atılışına ait kısımları okuduk. İstiklâl savaşlarının bu temel üzerine mi kurulduğu veyahut başka esaslara mı istinat ettiğini ilerde münakaşa edeceğiz. Şurası muhakkaktır ve peşinen söylenmesi lâzımdır ki, Isparta'da doğmuş ve Mersinde büyümüş büyük bir Türk Kahramanı bütün dehâsını ve kudretini bu milletin kurtuluşuna ve başına çöken belâlardan sıyrılışına sarf etmiştir.

Başta Konya olmak üzere, bütün garbi Anadolu'nun fedakâr evlâtları; bunca felâketler ve suiistimaller ve sui idarelerinden sonra da, garbın hayâsız ve zebunküş [zalim] ihtiras ve vahşetine karşı asla lâkayt kalmamıştır.

Zavallı ve talihsiz, sonra bir hiç yüzünden, yok yere bir çok evlâtlarının iplerde boğulduğuna ve bir çok ocakların sönüp ailelerin matemlere büründüğüne şahit olan Konya, millî mücadelenin ilk adımlarını hiç aksamadan atmış, uhdesine düşen fedakârlığı çckinmeden yapmış, fakat her nedense iftiraya, talihsizliğe ve bedbahtlığa uğramaktan kendini kurtaramamıştır. Sırası gelince bunun da içyüzünü kendi görüş ve zaviyemizden kendi idrakimiz nispetinde açıklayacağız.

Şimdi İstanbul'a avdet ediyorum. Bu şehri aç kurtlar gibi istilâ etmiş ve beldeler padişahının güzelliğine içlerini çekip onu kendilcrine mal etmek isteyen ehl-i Salibin mağrur kumandanlarına birer birer tevdi ettiğim beyannamelerden sonra, aldığım talimat mucibince bu koca şehirde yaşayan binlerce münevver insan içinde, Türkün şanına, şerefine ve izzetincefsinc vurulan ağır darbelere isyan etmiş, kalpleri vatan ateşiyle tutuşmuş, bir çıkar yol bir selâmet kapısı arayan fedakâr insanları arayıp bulmak ve onları mümkün olduğu

kadar sür'atle ve müreffehen [salimen] Anadolu'ya sevk etmek için çalıştım.

Benim uğradığım talihsizlikler, tabiidir ki tarih için bir ölçü teşkil etmez. Daha ziyade benim insan seçmekteki aczime ve isabetsizliğime yerilir. Bununla beraber, ben objektif olarak ve namuskârane bir bitaraflıkla gördüklerimi ve bildiklerimi yazacağım. Bu; tarih için bir malzeme teşkil etmese bile, İstiklâl Savaşlarının bütün meyvelerini ve şan ve şeref hisselerini kapışmış olan bazı insanların sonradan vücuda getirdikleri havanın mahiyetini öğrenmek bakımından son derece mühimdir.

İlk intibalarım menfidir. Hangi güvendiğim arkadaşına ve yakın dostuma memleketimin içine düştüğü musibetten bahsettimse:

-Bırak canım şu hayali. İki milyonluk muazzam bir ordu ile başaramadığımız bir işi, bunca yıkıntı ve çöküntülerden sonra silâhsız ve yaralı şu bir avuç insanla mı başaracağız.

Cevabını aldım. Biraz sonra genç neslin münevver çocuklarının önünde bazı yaşayan isimlerden bahsedeceğim ki, bunlar içinde selâmetle düşünmek kabiliyetinde olanlar hayretlerden hayretlere düşsünler... Tabiidir ki binlerce zafer ve şehamet [kahramanlık] destanı meydana getirmiş olan bu koca millet, dört buçuk Yunanlıya karşı kazandığı bir galibiyeti tarihten taşmış ve kâinatı aşmış büyük fütuhât ve zafırlara üstün tutamazdı. Fakat şartları ve düşürüldüğümüz korkunç uçurumun dehşetini düşünecek olursak o zaman başarılan harikaların hususî kıymet ve ehemmiyeti meydana çıkar.

Türk milleti için pek parlak ve dünya çapında olan İstiklâl Savaşları ve onun mes'ut neticeleri, münevverlerimiz ve idarecilerimiz için hiç de o kadar şa'şaalı olmamıştır.

Şunu demek istiyorum:

Her türlü ümitsizlik ve imkânsızlığı çiğneyerek, hayat ve istikballerini hiçe sayarak bu davaya tereddütsüz atılmış olan büyük küçük bir çok kahramanlar paçavra gibi birer köşeye atılmış ve ümitleri kırık, imanları zayıf, himmetleri mahdud ve hatta hiç olan bazı

insanlar da birer kurtarıcı edasıyla ve birer halâskâr imtiyazıyla milleti senelerce sömürmüşler, iliklerine kadar cmmişler ve bu sayede millî mücadelenin topyekûn fedakârlıklarından kendilerine müthiş mevkiller ve servetler sağlamışlardır.

Ben işin müsbet tarafından başlayacağım. İstanbul kazan ben kepçe tâbirine masdar [uygun] olarak sarf ettiğim mesai sonunda hakikî bir yıldız keşfettim ve ciddî bir kahramana tesadüf ettim. Bu, genç bir mülâzımdı. Yakışıklı, cevval ve kahraman müstesna bir Anadolu yavrusu idi. Onun Erenköy'ündeki evine gittim ve hasta yatmakta olan validesinin başı ucunda buldum.

-Mader-i vatan [vatan toprakları] da hastadır. Evvelâ onun kurtulması lâzımdır. İcap ederse annem değil, hepimiz feday-i can [canımızı feda] edelim, yeter ki o kurtulsun, dedi.

Bu müstesna kahraman, mülâzım Halil Nuri Beydir. (Şimdi Niğde Milletvekilli olan Albay Halil Nuri Yurdakul)...

Bir çok insanlardan dâvamızın bir serserilik, bizim de birer avantürre [maceracı] ve haris insanlar olduğumuzu işite işite, hareketlerimizin saltanata ve vatana bir hıyanet teşkil ettiğini duya duya o kadar müteessir olmuştum ki, karşıma güneş gibi bir kahramanlık timsali çıkınca bütün maneviyatım yerine geldi ve böyle evlâtlar yetiştiren bir vatan ölmez diye teselli buldum.

Bu, bir insanın fedakârlığını propaganda değil, fakat yapıcı, başarılı, cesur ve son derece fedakâr olan bu gibi müstesna yaradılışların uzun seneler meçhul birer asker gibi bir kenara atılması, cevherlerinden, kabiliyetlerinden ve yapıcılıklarından istifade etmeyerek harp yüzü görmemiş, cephelelerden kaçmış, hiçbir fedakârlık yapmamış tınakları cilâlı insanların gelip de böyle aslan gibi insanların şan ve şereflerini kendilerine mal etmeleridir ki, uzun seneler içinde bocaladığımız uçurumlara bizi düşürmüştür.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA FİLİSTİN-SURİYE CEPHESİNDE YAHUDİ CASUSLAR⁸

GAZZE MUHAREBELERİ BAŞLARKEN

“Arz-ı Mev’ud” temmuz güncşinin cehennemî sıcağı altında kavruluyor.

Anadolu’nun dört bucağından derlenmiş, Kop dağlarının scrin eteklerinde, Ilgaz’ların karlı yaylalarında ömür sürmüş Türk delikanlıları bu kızıl alevli çöllerde üzerlerine düşen mukaddes vazifeyi büyük zorluklar ve mahrumiyetler içinde tam bir itaatle başararak vatan aşkının sonsuzluğunu bütün cihana bir kerc daha gösterecek...

⁸ Bu bölüm, Cevat Rifat Bey’in Birinci Dünya Savaşı’nda 8. Kolordu’nun Harekat Şubesi Başkanlığı’nı yürüttüğü sırada, Filistin-Suriye Cephesi’nde Yahudiler tarafından kurulan ve Osmanlı ordusu hakkında İngilizlere istihbarat sağlayan NİLİ örgütüne karşı yaptığı mücadeleyi konu edinmektedir. Hatıralar, ilk kez İzmir’de *Anadolu* gazetesinde “Harb-i Umumide Sina Cephesinde Yahudi Casuslar” adıyla tefrika edilmiş, 1933 yılında *Sina Cephesinde Yahudi Casuslar* adıyla kitap haline getirilmiş ve 1947’de yapılan ikinci baskısında *Filistin Cephesi’nde Yahudi Casuslar-Suriye’nin Mataharisi Simi Simon* adını almıştır. Bu yayınlar için bkz. Cevat Rifat “Harb-i Umumide Sina Cephesinde Yahudi Casuslar”, *Anadolu*, 8 Kanun-u Sani 1933-27 Şubat 1933. (37 bölüm); Cevat Rifat, *Sina Cephesinde Yahudi Casuslar*, İkinci Bin, Meşher Matbaası, İzmir 1933 (147 s); Cevat Rifat Atilhan, *Filistin Cephesi’nde Yahudi Casuslar-Suriye’nin Mataharisi Simi Simon*, Üstün Eserler Neşriyatı, İstanbul 1947. (64 s).

Kahraman Mehmetçik, karşısında medenî dünyanın bütün imkânlarına sahip bir düşman ordusunun, ardında su borusu yürüyen asfalt ve demiryollarıyla beslenen üstün kuvvetlerine karşı, yalnız malzeme, cephane ve silâh noksanıyla değil, hattâ bir yudum suya bile hasret çekmeyi de göze alarak milletine yeni destanlar yaratmağa hazırlanıyor...

O biliyor ki... Askerlik: Türk milleti için başarılması zarurî olan bir namus borcudur.

O biliyor ki... Üç kıtada bayrağını şanla şerefle dalgalandırmış, at oynatmış olan ecdadı bu namus borcunu en müşkül şartlar içinde de daima şerefle ödemiştir...

O biliyor ki... Bütün maddî kudretlerin bol cevheri kendi damarlarındaki asîl kanda mevcuttur...

Düşman topları mevzileri dövmeğe başladı...

Atışlarda o derece isabet var ki!.. Sanki ateş mevzileri, gözetleme yerleri ve karargâhlarımızın krokileri elimizle düşmana verilmiş gibi... Hep bu korkunç düşman topçusunun amansız ateş baskısına hedef teşkil ediyor!... Bilhassa ağır Macar bataryamızın minare üzerindeki gözetleme yerinin keşfedilmesi hayret uyandırdı!..

Bütün bu isabetler acaba tayyare istikşaflarından mı mümkün olabiliyordu?.. Düşman piyadesi cephenin en zayıf noktasını da buldu!..Ebuhüreyre ve Tellişşeria arasında bir çevirme hareketine de başladı. Bereket versin süvari tümeni komutanı Esat Beyin kahraman atlıları, mukabil bir hareketle bu müşkül durumu bertaraf ettiler.

Bombardıman, gecenin ilerlemesine rağmen hâlâ devam ediyor. Cephe komutanımızın karargâhına bombalar yağmakta... Düşmanın, vaziyetimizi bu derece teferruatına kadar tesbit etmiş bulunması hiç de hayra alâmet değil!..

Dört gündür, cephede derin ve mânalı bir sükût var...

Bu sessizlik, tıpkı büyük fırtınalardan evvel denizlerin insana korku veren durgunluğuna benziyor...

Askerler, güncşin yer yer meydana getirdiği seraplarla oyalanarak, sanki savaşı unutmuşlar, tatlı ve hazin bir âlcmin sonsuzluğuna dalmışlardı...

Düşmanın faaliyeti âdeta felce uğramış gibi... Keşif yollarımızın bütün gayretlerine rağmen hiçbir taraftan düşmanın bir teşebbüs veya hazırlığı sezelemiyor...

Toz bulutları arasında vazife gören nakliye birlikleri, iaşe ve cephane noksanlarını da ikmal ettiler.

Havada korkunç fırtınalara gebe olan denizlerin durgunluğu hâlâ devam ediyor.

Bugün Başkomutan vekili Enver Paşa ile 4 üncü ordu komuta heyeti, cepheyi teftişe gelecekler...

Bir hafta kadar uslu yılanlar gibi, “Arz-ı Mev’ud” un kül renkli derelerinde pusu kurmuş olan düşman bataryaları, birdenbire kasırgalar koparak etrafa ateş ve ölüm püskürmeğe başladılar!.. Havada hemen peyda oluveren düşman tayyareleri; sanki misafirlerimizi karşılamağa çıkmış gibi, tepelerinde birer ölüm çemberi şeklinde vızıldayarak bomba yağdırıyorlar...

Esasen evvelden aldıkları emir üzerine hazırlanmış bulunan kıtalarımız; düşmanın bu âni hareketına tamamen aktif şekilde karadan ve havadan kahramanca mukabele ediyorlar. Hele şâhikalar yaratan Türk topçuları, açık mevzilere dahi çıkarak ateş tevhit ettikleri görülmüştü.

Piyade mevzilerimizde de her günküne benzemiyen fevkalâde bir hal vardı. Kıtalar bir yandan teftişe hazır bir vaziyette beklerken, diğer taraftan da cephenin muhtelif yerlerinde nümayiş ve keşif taarruzlarına geçildi.

Gazze ile Tellişçeria arasında iki gün şiddetle ve ara verilmeksizin devam eden boğuşmalar sona erdiği zaman teftiş de bitmiş bulunuyordu. Bu son hâdisce, -şükür olsun- ordu kurmaylığının esaslı olarak nazarı dikkatini celbetti: Demek ki, Başkomutan vekili Enver

Paşanın İstanbul'dan hareketi ve cepheye varışı, düşman istihbaratı tarafından adım adım takip edilmişti.

Düşmanın kaleyi içinden fethine uğraşan faaliyeti bize küçümsemeğe imkân olmayan kayıplar verdiriyordu. Öyle ki, bu yüzden işlenen feci cinayetlerle, kanlı tahribatın yekûnları Türk ordusunda çok mühim bir icmal hanesi meydana getirmekte...

3 üncü tümen komutanı Refet Bey, seçkin bir bölüğün başında beni Gazze cephesinde, Tellişşeria ile Birrüseba arasında bulunan boşlukta bir oyalama mevzii almağa memur etmişti.

223 cesur erden teşkil edilmiş bölüğümle yeni mevziime hareket ettim. Ortalık karanlıktı. Bütün gece devam eden sıkı yürüyüşten sonra vazife aldığım bölgeye ulaştım. Bu hareket esnasında düşmana gözükmemek için en ufak bir tedbiri dahi ihmal etmeyerek ne lâzımsa yapmıştım. Fakat sabahleyin bir de ne göreyim!.. Bir İngiliz bölüğü ile karşı karşıyayız!..

Fon Kreys Paşa'nın karargâhının biraz ilerisine henüz yerleştirilen serî ateşli bir tayyare dâfi bataryamız da, numara erleri daha noksanlarını bile tamamlamadan şafakla beraber düşman topçusunun şiddetli ateşine hedef olmuştu... Buna benzer daha bir çok çeşitli hâdiseler birbirini kovalayıp gidiyordu. Öyle zamanlar geldi ki; cephe gerisindeki menzil noktalarımız, cephane kollarımız dahi bu esrarlı ve hiyanet dolu gözlerden gizlenememeğe başladı. En ufak ve mevzii hareketlerimize varıncaya kadar, düşmanın mâlumat elde etmiş olması, umumî vaziyetimizi cidden tehdit eder bir hale gelmişti.

ÜÇÜNCÜ GAZZE MEYDAN MUHAREBESİ

Sina Cephesi üçüncü defa yine Gazze ile Tellişşeria hattında baştan başa sarılmıştı. İngiliz ordusu hazırlığını ikmal etmiş olduğu halde sayıca üstün kuvvetlerle şiddetli bir taarruza geçti. Cephe vaziyetimizden o derece malûmatdar olarak ilerliyor ki... Nispeten

zayıf noktalarımız hemen keşfediliyor; derhal buralara çullanılıyor ve çevirmc hareketlerine teşebbüs ediliyordu.

Şafakla beraber başlayan ve gecenin geç saatlerine kadar devam eden çetin meydan muharebesi, fasılasız dalgalar ve korkunç fırtınalar şeklinde, mevzilerden mevzilere, göğüslerden göğüslere çarpa çarpa, kanlı bir boğuşmaya inkılâp etmişti. Topların gürleyişleri, “Arz-ı Mev’ud” un senelerdir istirahatc dalmış esrarlı sinesinde, asapları parça parça eden akisler yaratırken, piyade ve makineli tüfek ateşleri garip bir hisiltı halinde uzayıp gidiyordu. Çevik ve cesur Türk atlıları, fil gibi katanalara [atlara]binmiş düşman süvarilerini darmadağın etmişlerdi. Bu kanlı boğuşmanın sonu alındığı vakit zafer Türkler tarafında kaldı.

Bir mahşer yerini andıran Gazze ovalarında Mehmetçiğin iman dolu göğsü, şanlı bir bayrak şeklinde tekrar dalgalanmağa başladı.

İPUCU

Üçüncü Gazze meydan muharebesi esnasında geçen iki hâdisе hislerimi ve kafamı uzun uzun oyaladı. Bunlardan birincisi, “nankörlük ve hıyanet”, ikincisi de “insanlık ve kadirşinaslık” numunesidir.

Muharebenin arifesinde, makineli tüfeklerle takviye edilmiş kuvvetli bir müfrezenin başında sahilin gözetlemesine memur edilmiş bulunuyorum. Gözetleme bölgesi: Frncn incirleriyle çevrilmiş Sedut köyünden, Gazze’nin çimenli kıyılarına kadar uzanıyor. Ve aynı zamanda cephenin çekilme hattını teşkil ediyordu.

Muharebe başlar başlamaz muvakkaten emrine girdiğim komutan Tiller’den bir emir aldım, bu emirde: bulunduğum mıntıkeyi derhal terk ederek cepheye yetişip, sol kanatta açık kalan bir noktayı kapatmam bildiriliyordu. Gözetleme bölgemden süratle ayrılırken, evvelâ Arap köyü olan Sedut’tan ve sonra da mâmur Yahudi köylerinden geçtik.

Sedut'ta halk yolun iki tarafına dizilmiş, ellerindeki bakır bakaçlardan bize süt, yoğurt ikram ediyorlar yan çantalarımıza taze portakallar dolduruyorlar. Kadınlar arkamızdan şöyle bağıryorlardı:

"Zafer Allahındır... Nusret sizindir. Mertliğiniz şahidi Allah'tır... Bizi düşmana çiğnetmeyiniz!..."

Bu heyecanlı sözleri uzun çığlıklar ve lülülü..lülü..sesleri takip ediyordu. -

Ruhlarımızı doyuran erlerin şecaatini [yiğitliğini] kamçıl原因 bu samimî hitaplar, hepimize şevk ve gayret verdi. Âdeta çeliklenmiştik. Bunu müteakip Yahudi köylerinden geçtik. Arapların çamur yığını halindeki evleri, kıldan örölmüş çadırlarına mukabil Yahudi köyleri tıpkı İstanbul'un Erenköy'ü, İzmir'in Buca'sı gibi çiçekli bahçeler, nefis bademlikler içinde zarif köşklerle, muazzam binalarla süslenmiş birer mâmure[yerleşim] idi.

Filistin'in hayat fışkıran zengin bölgelerinde yıllardır himayemizde adalet, emniyet ve hürriyet içinde lâıyk olduklarından çok daha fazla bir refaha erişmiş bulunan Yahudiler, bize bugün niçin küskündü?...

Yakut renginde Türk kanıyla sulanmış bu topraklarda vatani uğrunda hiçbir fedakârlıkta bulunmayan cennet hayatı süren bu kavme acaba ne yapmıştı?!...

Bizler kan ter içinde cepheden cepheye koşarken, mağlubiyet ve perişanlığımızı bekler hissiyle en ufak bir yardım ve alâkadan kaçan bu sefil güruh karşısında ve böyle bir günde insanın elinden iğrenmekten başka ne gelebilir?..

İçim bu hislerle dolup boşalıırken, iki Yahudi getirdiler. İleri karakol ve keşif vazifesini gören takımımın erleri tarafından yakalanan bu iki hain, sahilde gizlenerek ellerindeki fenerlerle düşman kuvvetlerine bir takım işaretler vermekte imişler.

Onları derhal sorguya çektim. Oldukça cüretli tavırlar takınarak cevap vermeğe tenezzül etmiyorlardı. İngilizlerin muzafferiyetinden o

derece emin idiler ki... Nasıl olsa kısa bir zaman sonra kurtulacakları hissiyle sükût ve inatlarında mütemadiyen ısrar ediyorlardı.

Bilhassa bu iki küstahın, henüz başlamış olan üçüncü Gazze meydan muharebesinin neticesini görmelerini çok arzu ederdim doğrusu!...

Yolumuza devam ederek tam zamanında 16'ncı Rüştü Beyin tümeni ile 3 üncü tümen arasında, bize tahsis edilen mevzie girdik. Başlangıçta zayıf bir piyade ateşine maruz bulunan bu nokta, şiddeti gittikçe artan bir ateş baskısı karşısında kalmağa başladı. Güneş Akdeniz ufuklarına gömülmekte iken, mevcudu bizimkinden üç misli fazla olan bir düşman birliğinin taarruzuna uğradık. Bölüğüm, insan takatının çok üstünde bir sabır ve metanetle çarpışıyor ve sözle anlatılması mümkün olamayan büyük kahramanlıklar göstererek dayanıyordu.

Bu suretle iki kanadımızda bulunan iki tümenimizin arkasına sarkmak isteyen İngilizlerin bu tehlikeli teşebbüsü akim [sonuçsuz] bırakıldı. Fakat kırktan fazla yaralı ve otuz şehit vermiştik. Gaipirimizi ararken mevzilerimizin çok yakınında, bir dere içinde, yaralı bir İngiliz yüzbaşısı ele geçirdik.

Yukarıda “insanlık ve kadirşinaslık numunesi” diye kaydettiğim hâdise, işte bu İngiliz yüzbaşısına aittir.

Esir olarak sorguya çektiğim bu piyade yüzbaşısı, karşımda ayak ayaküstüne atmış, mağrur bir tavırla sigarasını içiyor ve sert sert konuşuyor... Adı Ceymis Puzi, Liveryol'lu hâlis kan bir İngiliz'di.

Ağzından işimize yarayacak en ufak bir sır almak mümkün değil... O, en müşkül ânı sayılan bu durumu karşısında bile hiçbir karakter zaafı göstermeden isim ve hüviyetinden başka soruların hiç birine cevap vermiyor... mert bir asker, münevver bir insan ciddiyetiyle işi kısa kesti:

-İngiltere'yi ve İngiliz ordusunu alâkadar eden hiçbir sır ifşa edilemez; ben esirim, hakkımdaki muameleye boyun eğmeğe mecburum!...

Sol kolundaki yarasının müthiş ısırap vermekte olduğunu görüyordum. Mertçe dövüşerek yara almış ve ancak bu suretle esir düşmüş bir insana, düşman da olsa işkence çekirtmeğe hakkım yok... Onun için fazla ısrar etmeden onu sargı merkezine gönderdim.

Ben de yara almıştım. Bir hafta sonra Vâdii Sarar'daki Kızılay hastanesinde esir yüzbaşı Ceymis Püzi ile yan yana yatıyorduk.

İsimlerini her zaman saygı ile andığım İstanbul'un nâzik ve meşhur doktorlarından Hafız Cemal Beyle, Tıp Fakültesi profesörlerinden Akif Şakir Bey, milliyet ve mezhep ayırmaksızın aynı ihtimam ve şefkatle bizi tedaviye uğraşıyorlardı. Daha bir hafta evvel, Gazze'nin isimsiz derelerinde birbirinin boğazına sarılan iki düşman subayı, şimdi de Kızılay'ın sıcak kucağında gayet sâkin dost olmuşlardı.

Yüzbaşı Ceymis Püzi, sessizliğini ve gururunu yavaş yavaş terk etti. Türklerden gördüğü insanlık, ona, düşmanı karşısında dahi asaletini kaybetmeyen bir milletle karşı karşıya bulunduğunu ihtar ediyordu.

Sağ kalçamdaki yaram dolayısıyla artan acılarım tahammül edilmez bir hal almıştı. Ceymis Püzi de benimle beraber üzülüyor, beni teselliye uğraşıyordu. Böylece samimiyetimiz bir hayli ilerledi. Bundan istifade ederek bir gün kendisine askerî kıymetimiz ve manevra kabiliyetimiz hakkındaki fikrini sordum:

-Çok mükemmel doğrusu, fevkalâde buluyorum. Hele bir Alman komutanının yetiştirdiği 10 uncu tümenin tahminlerin çok üstünde bir muvaffakiyete ulaşmıştır."

diye kıtalarımız arasında isabetli mukayeseler yapıyor. Bizden bile gizlenmesi icap etmiş bulunan birçok hareketlerin en ufak teferruatına kadar birer birer sayıyordu.

Esir İngiliz yüzbaşı 10 uncu tümenimizin bir Alman komutanı tarafından yetiştirildiği noktasına kadar, bütün bu malûmatı acaba nereden edinmişti?!

Hayretimi gizleyemedim ve öğrenmek istedim:

-Elde ettiğimiz esirlerden.”

dedi.

Bu cevap beni tatmin edemezdi. Kendi kendime:

“Allahım!... Bu ihaneti irtikâp edenlerin cezalarını bana göstermeden canımı alma!” diye, içim yana yana Tanrıya yalvardım.

Savaşın başladığı günden beri, olup biten bütün garip ihanet ve cinayetleri kendisine anlattım; bu suretle belki ağzından bir şeyler almak istiyordum:

-Bu hususlar, kıta subaylarından ziyade kurmaylıkların bileceği şeylerdir.”

diye, mevzuu değiştirerek, memleketinden ve ailesinden bahsetmeğe başladı.

Bir gün yine Kızılay çadırlarının önünde doktor Hafız Cemal ve Akif Şakir Beylerle dördümüz çay içiyorduk. Konuşmamız dönüp dolaşıp harbe intikal etti. Masamızda öyle bir samimiyet havası esmekteydi ki... Bundan istifade ettim:

-Mister Ceymis; malzeme, silâh ve insanca bizden çok üstün bir durumdasınız. Fakat, bunlardan daha mühim bir silâhınız da var sizin...”

dedim.

Zeki adam, benim ne demek istediğimi pek iyi sezmişti:

-Mesela ne gibi?”

dedi.

-Yoksa benim henüz duyamadığım ycnî bir silâh mı keşfedilmiş?

Yüzbaşı alaycı bir tavrıla dilinin ucuna kadar getirdiği cümleyi çıkarmakta biraz daha sabır gösteriyordu. Ben sözüme devam ettim:

-Meselâ buraları bizim ülkemiz. Bizim sayemizde mesut ve rahat yaşayan halk size çok daha yakın, bize de o nispette uzak... Hattâ, kuvvetli ve mert bir düşmandan daha tehlikeli...

diyc, izaha çalışırken, yüzbaşı beni fazla üzmeyerek meseleyi halletti. O, vatani uğrunda bir an bile canını düşünmeyen temiz ve mert insanların değerini çok iyi kavramış bir duygu ile kendinden geçerek ağzından şu sözleri kaçııverdi:

«Evet, mütalâanız doğrudur. Fakat bu kabahat da sizindir... Siz, koynunuzda zehirli yılanlar besliyorsunuz!... Onların, bile bile zehirli kalmasına siz müsaade ediyorsunuz... Şu halde bunların ilk fırsatta sizi zehirleyecekleri gayet tabiidir. Daha uyanık olunuz!...

Yüzbaşı konuşurken, hayretle onun yüzüne bakıyordum. O iradesine sahip ve sarfettiği sözlerden en ufak bir pişmanlık duymuyordu. Bilâkis asıl bir milletin kahraman ve temiz duygulu evlatlarının böyle kahpece arkadan vurularak öldürölmesine razı olmayan ve mertçe savaşıarak kazanılmamış bir zaferin, kıymetsizliğini idrâk eden bir hâleti ruhiye içinde azap duyuyordu.

CASUS PEŞİNDE

Vâdii Sarar'daki Kızılay hastanesinden Kudüs'te bulunan birinci Vatan cerrahî hastahanesine nakledildim.

Ordu karargâhı, bu tarihi şehrin, bir tarafı engin Lût denizi sahillerine ve bir cephesi de Jeruzalem'e [Kudüs] bakan meşhur Tur tepesinde inşa edilmiş bulunan Alman sarayında bulunuyordu.

Yüksek zekâ ve kabiliyetinin hayranı olduğum aziz arkadaşım Çobanoğlu Zeki Bey⁹, 4 üncü ordu ikinci şube müdürü idi. Benim hastahaneye yattığımı duyunca koşup geldi. Uzun uzun konuşup hasretimizi giderdikten sonra, benden cepheye dair malûmat istedi. Ordu kurmaylığının birçok kaynaklardan elde etmekte olduğu haberlere ben ne ilâve edebilirdim. Fakat ısrar etti. Yüksek zekâ ve fevkalâde iktidarıyla genç yaşında bütün ordunun sevgi ve itimadını rıyasız olarak kazanmış olan bu temiz ruhlu silah arkadaşına, kafamın

⁹ İzmir mevkii Müstahkem Kurmay Başkanı iken gece teftiş esnasında bir kaza kurşunuyla şhit olmuştur. Allah rahmet eylesin. (Müellifin notu)

erdiği şeyleri dilimin döndüğü kadar anlatmağa âmade olduğumu söyledim. O, maneviyatımızın sarsılıp sarsılmadığını öğrenmek istiyordu:.

-Cevat, cephenin durumunu nasıl görüyorsun? Askerimizin maneviyatı düzgün mü?

dedi.

Maneviyatımız mükemmel hamdolsun... Zaten şimdiye kadar ne zaman bozuldu ki... Var yok, aç tok, ölünceye kadar dövüşüyoruz. Yalnız ordunun bu yüksek feragat ve fedakârlığı yanında daha hassas bir iradeye ihtiyaç olduğu kanaatindeyim. Aksi takdirde bütün maddi ve manevi varlıklarımızı boş yere harcamış ve mahvetmiş oluruz

Çobanoğlu Zeki Bey bu karışık ifademden ne kastettiğimi anlamamakta haklı olduğu için hayretle sordu:

-İaşe ve cephe hususunda mümkün olan her tedbir alındığı için sıkıntı çekilmiyor. Karargâhlar da vazifelerini hakkiyle yaptıklarını zannederim.

dedi.

Hepsinin doğru olduğunu, hattâ yüksek komutanın enerjisinden memnuluk duyulduğunu ben de tasdik ettim. Ancak cephe gerilerinde mütemadiyen arkadan vurulmakta olduğumuza dair kanaatin gitgide fazlalaştığını ve bu yüzden de hiç de temenni edilmeyen bir bedbinlik [kötümserlik] doğabileceğini yarım yamalak anlatmağa çalıştığımı görünce, azap ve teessür duyarak hayret ediyordu:

-Cephe gerilerinde Gazze, Nablus, ve Halilirrahman köylerini bilirsin. Buralar halkının, Türkler kadar cesaret ve samimiyetle çalıştıkları malûmdur. Yahudi köylerine gelince: Bunlar da devletimizin yüksek himayesinde milletin misafirperverliğine nâil olmuş, hepsi de bir yurt sahibi olarak mesut ve rahat yaşıyorlar. İhanet etmelerine de hiçbir mâkul sebep yok... Yoksa bunlardan mı şüphe ediyorsun?"

Hakikatle gayet mantıkî olan asîlâne mütalâa, beni en aziz bir arkadaşıma karşı isyan ettirecek kadar âsabımı bozmuştu:

-Evet..

dedim.

- Bunlar Hazreti Musa'nın Hüt tepelerinden kendilerine tebşir ettiği [müjdelediği] "Arz-ı Mev'ud" rüyasının tahakkuk edeceğine inanarak bekliyörlar...

Bu sözlerimle ona, ordu istihbaratının bu cihete lâzım gelen ehemmiyeti vermediğini izah etmiş oldum.

O esnada bu iç acılarıma inzimam eden [katılan] kalçamdaki yaranın bana pek fazla ıstırap verdiğini hisseden, Çobanoğlu Zeki Bey, boynuma sarılarak gözlerimden öptü. Ve gidcrken:

-Konuşmandan çok istifade ettim. Vâziyeti aynen ordu komutanına arz edeceğim; müsterih ol Cevat..

diye yanımdan ayrıldı.

O otomobile binerken, bir Fransız hemşiresi pansuman için yaramı açıyordu.

Aliye'nin garbında bir Maroni manastırına ait şirin bir köşkteyim. Burada iki ay hava tebdili yapacağım. Dinlenmeğe o kadar ihtiyacım var ki... Cebellilübnan'ın mis gibi çam kokan tatlı havasında, uzaklardan Akdenizi seyrederek kendime gelmeğe çalışıyorum. Fakat talih!..burada da yetiştii. Geleli henüz bir hafta bile olmamıştı; bir sabah kapıda bir inzibat eri beni görmek için sabırsızlanıyordu; ne istediğini sordum. Bana:

-Üsteğmen Cevat Rıfat Bey siz misiniz?

dedi.

-Evet, benim

-Tümen karargahından acele sizi istiyorlar. Yarım saate kadar hazır olup, Şam'a hareket edecek olan trene yetişmenizi tebliğ etmemi emrettiler.

İnzibat erine fazla bir şey sormam doğru olmayacağını, hâтта lüzumsuz olduğunu düşünerek:

-Bu işte bir yanlışlık olsa gerek ..

dedim ve bir an evvel hazırlandım.

Tümen karargâhımda yedek teğmen Aşkî Naili Bey¹⁰, Şam'daki 8 inci kolordu karargâhına tâyin olduğumu ve yarım saat sonra hareket etmeliğim için ordudan emir aldığını bir kere daha tebliğ etti.

Hatırımdan geçiremeyeceğim böyle bir durum karşısında şaşırmıştım. Nihayet olsa olsa bu bana Çobanoğlu Zeki Beyin bir azizliği olacağı kanaatine vardım.

Sırtımda bir Avusturya askeri kaputu, ayaklarımda kalın pençeli postallarla Şam'da bulunan 8 inci kolordu karargâhına geldiğim zaman birinci şube müdürü Asaf Beyle karşılaştım. Sarıldık, öpüştük. İstanbul'a hava hizmeti emrine verildiğini ve kendi yerine benim tâyin olduğumu bildirdi. Beni alıp birinci şubeye götürdü:

-İşte arkadaşların... İşte makamın... Onlar sana her türlü izahatı verirler. Çok az vaktim kaldı, ben derhal kaçıyorum.

diyerek ayrıldı.

Böylece ufak ve âni bir merasimle cephenin emniyetini ve cephe gerisinin ağır mes'uliyetini taşıyan yeni vazifeye başladım. Burada göstereceğim küçük bir ihmal, binlerce silâh arkadaşımın mahvolmalarına sebebiyet verebilirdi. Ne yazık ki bu derece nazik ve mühim bir işde yapayalnız bulunuyordum. Karargâhta çokluğu Arap subayları teşkil ediyordu. Bunlarla bizim aramızda sebepsiz gibi görünen garip bir ayrılık havası estiği ve bir sevgi noksanlığı olduğu gözden kaçmıyordu.

¹⁰ Halen Ankara İller Bankası umum müdürüdür. (Mücllîfin notu)

MADMAZEL SİMON

Damaskus Palas Otelinin, Hâretîl Yahud muhitinin cısrar dolu kaynaşmasında âdetâ ondan başka bir şey konuşulmuyor. Herkes onun taziibesine tutulmuş, pervaneler gibi etrafında dönmekte...

Kolordu emir subayı Yâsin Bey, ilk geldiğim günden beri mütemadiyen 'ondan bahsediyor. Nihayet tanışmağa karar verdim. Yâsin Beyle birlikte Damaskus Palas'a akşam yemeğine gittik. Salona girdiğimiz zaman, kenarda bir masada teğmen Sırrı ile Kâmil Beyler yemek yiyorlardı. Çağırdılar, oturduk ve dört arkadaş güle eğlene karnımızı doyurmağa başladık.

Teğmen Sırrı, mühim rolü olan bir hecinsüvar [hafif süvari] kıtasına komuta ediyordu. Kâmil de tümen emir subayı idi. Etrafımızdaki masalarda Alman subayları vardı. Neşe içinde yediğimiz yemeği bitirmek üzere iken başların birdenbire kapıya doğru çevrildiğini gördüm. Ben de baktım. İçeriye yılan gibi kıvrılarak gayet nefis bir kadın süzüldü. Ağır ağır ilerliyordu. Vücudunun inhinaları, yüzünün keskin hatları, teni ve rengi ile en lâkayt erkeği dahi ilk bakışta miknatıslamağa kâfi gelen bu cazibeye ben de kendimi kaptırmış bulunuyordum. "Madmazel Simon" ismi ağızdan ağza dolaşarak salonda akisler yarattı. Bize doğru ilerliyordu; masamızın önüne geldi. Etrafı süzdü; lâkayt ve alışkın bir tavırla yanımıza oturuverdi. Beni takdim ettiler; elimi sıkarken bir elektrik cereyanının vücudumu sarstığını hissederek gibi titriyordum. Uzun ve kıvrık kirpiklerini yüzüme çevirdi; hafifçe güldü. Onu seyretmekten korkuyordum; çünkü hislerimle şuurum birbirine dolaşarak beynim uyuşmağa başladı. Hayatımda hiç bir güzellik bana bu derece sıcak, bu kadar heyecan verici gelmemişti.

Büyük bir ciddiyetle yemeğini yiyor, garsonu çağırıp eksiklerini ihtar ediyordu. Gûya bizimle hiç alâkadar bulunmadığı hissini vermek için kendini lüzumsuz yere zorluyordu. Bir aralık Yâsin Beyle Arapça konuştu ve arkasından bana:

-Arapça biliyor musunuz efendim?

diye sordu.

-Pek az bilirim.

dedim.

Vakit, biz farkına varmadan ilerlemiş ve önümüzdeki şarap şişçileri boşaltıvermişti. Genç kadın iskemlesinden yavaşça doğruldu:

-Canım biraz piyano çalmak istiyor.

diyerek piyanonun başına geçti. Bütün gözler onu takip ediyordu. Zarif ince parmakları bir çift beyaz güvercin gibi piyanonun tuşları üzerinde uçuşa başladı. Çaldı.. Çaldı, belki bir saatten fazla çaldı. Hepimiz kendimizden geçmiş, sanki nefes alamıyorduk.

O gece ayrılırken elime uzanan ellerini saniyelerce okşadım; tanışmamızdan pek büyük zevk duyduğunu ve ilk fırsatta evine beklediğini söyleyince, duyduğum sevinci göstermemek için kendimi zor tuttum.

Sabahleyin ilk işim, istihbarata memur edilmiş bulunan üsteğmen Şerif ile yedek teğmen Seyfeddin Beyleri şubeye çağırma oldu.

Madmazel Simon, Mahmudiye Babı Toma sokağında 53 numaralı evde oturuyordu. Onlara bu adresi not ettirdim:

-Şerif Bey, bu adres hakkında sizden hakikate dayanan müsbet bir tahkikat isterim. Bunun son derece gizli olmasına çok dikkat ediniz...

Seyfettin Beye de şu talimatı verdim:

-Sizde hemen, Babı Toma'da bir ev kiralayacaksınız, oradan Madmazel Simon'un evine girip çıkanları tespit edeceksiniz... Bu vazifemiz devam ettiği müddetçe karargâha hiç uğramayın. Bana vereceğiniz raporları her akşam saat (5) de Zühre gazinosunda gizlice verirsiniz.

Diyecek, onlara mühim bir casus şebekesiyle karşı karşıya bulunduğumuzu anlattım ve işin ehemmiyetini ihtar ettim.

Günlerden cumartesi...

Yasin Beyle birlikte Madmazel Simon'a davetliyiz. Genç kadın bizi şahane bir kıyafetle karşıladı: Kulağındaki küpelerden ayakkabısına kadar her noktasında ayrı bir zevk süzülüyordu.

İnsan dışısının her türlü vücut ve yüz güzelliği, onda bu gece birer birer sayılabilirdi. Giydiği açık bir tuvaletin belli ettiği göğüs ve kalça hareketleri bir erkeğin sinirlerini tutuşturmağa kâfi idi.

Rengârenk karanfillerle süslediği çay masasına oturduğumuz zaman, sihir ve füsün dolu gözlerinden dakikalarca sıyrılmadık. O, evini de müstesna bir ihtimamla süslemiş. Oturduğumuz odanın dekoru ve havası sanki sahibesinin güzelliğini över gibiydi; enfes pastalar, çörekler, Arap baklavaları, cins cins kuru meyvalarla donatılmış bir büfe. Sofrada mevzudan mevzua atlayarak konuşuyorduk. Ricamız üzerine biraz piyano çaldı. Arkasından güzel plâklar dinletti.

Kalkmağa hazırlanırken, gûya lâkırdımız bitmiş de, evinde biraz daha kalmamızı arzu eder gibi görünen nazik edâ ile Yâsin Beyden sordu:

-Karargâh Maan'a gidiyormuş, sizin de gideceğinizi duydum ve üzüldüm. Acaba hareketiniz ne zaman?

Yasin Bey, gayet sâkin olarak:

-Bundan haberim yok.

diye, cevap verdi ve kalktı.

Hakikaten karargâh cenuba hareket edecek; ben de şubemle birlikte Şam'da kalacağım. Kolordu komutanı yola çıkmadan evvel kurmay başkanına verdiğim fortrak'da [raporda] karargâhı götürecek trenin önünden bir emniyet katarının tahrik edilmesi lüzumunu bildirdim. Komutan derin bir tevekkül sahibiydi ve son derecede cesurdu. Kendi hayatı için, fazla endişe ve tedbire lüzum görmedi.

Askerî bandonun hazin havasını yırtan acı bir düdük sesi ile tren istasyondan uzaklaşırken, içimde bir sıkıntı başladı. Her an bir felaket haberi duyacakmışım gibi, saatleri dakikaları sayarak avunma çareleri arıyorum...

Telefon uzun uzun çalıyor. 4 üncü ordu santralinden beni arıyorlar. Kalbim duracakmış gibi oldu; koştum, Dera istasyonunu verdiler. Karşımda teğmen Niyazi konuşuyor:

-Kolordu treni 94 üncü kilometrede bir elektrikli bomba ile devrildi. Başyaver Hasan Bey ve bir er şehit oldu İstihkâm komutanı Muhlis Bey ve beş er yaralıdır. Süvari komutanı Fahri Bey bir imdat treniyle vak'a mahalline yetişmiştir. Komutan yoluna devam edecek. Şehitler için parlak bir merasim yapılmasını, yaralılara iyi bakılmasını ve istihbarat faaliyetinin arttırılmasını emir buyuruyorlar.

diyerek telefonu kapadı. Ben de donakalmıştım.

Komutanlık artık vaziyetin nezaket ve ehemmiyetini kavramış bulunuyor. Çok ciddi ve geniş ve bir teşkilâtla mücadeleye karar verilmiştir. Bu meyanda şubemin de kadrosu tevsî edildi [genişletildi]: Akâbe komutanlığında kendisini tanıtmış bulunan Ahmet Durmuş Beyin şubeme verilmesi beni son derece sevindirdi. O, Keban bölgesini çok iyi tanıyor ve mükemmel Arapça konuşuyordu.

İLK MUVAFFAKİYET

Basma kalıp, bir klişe gibi her gün tekrarlanıp gelen bir sahil gözetleme raporu:

Harbiye Nezaretine

Bir İngiliz kruvazörü bugün saat beş raddelerinde Yafa istikametinden gelerek Hayfa önlerinden geçmiş ve akşam karanlığında gözden kaybolmuştur.

8 inci Kolordu Komutanlığı

Bu raporu aldıkça huzurum kaçıyor; bir İngiliz harp gemisinin böyle her gün aynı saatte ve aynı yerde gözükmesine bir mâna vermeye çalışıyordum.

İskenderun'dan Gazze'ye kadar uzanan sahil bölgesinin, gözetleme vazifesi jandarma kıtaları tarafından yapılmakta: Cephenin geri hattında en tehlikeli bölge Hayfa ile Nasra. Ehemmiyetine binaen Nasra'ya birkaç istihbarat subayı göndrilmeğe karar verildi: Şerif, Sami, Arif, ve Ahmet Beyler, gûya erzak satın almak üzere birer müteahhit sıfatıyla tebdili kıyafet ederek Narsa'ya hareket ettiler. Narsa mıntaka komutanına da aşağıdaki şifre çekildi:

Narsa Mıntaka Komutanı Yunus Haydar Beyefendiye:

(Zata mahsustur.)

1 — Bir İngiliz harp gemisinin her gün mıntakanızı gözaltında bulundurması ve bu vazifesi muayyen bir program tahtında yeknesak [devamlı] ve muntazam yapması şayanı dikkatdir.

İngiliz kruvazörünün her gün aynı saat ve aynı mevkiller önünden geçmesi, bir keşif ve gözetleme ihtimalinden ziyade mıntakanız içinde bulunan Yahudilerle alâkadar bir münasebet görülmüştür. Ona göre lüzumlu tertibat alınmasını ve sahil gözetlemelerine fazlaca ehemmiyet verilerek işin meydana çıkarılmasını, kolordu zati âlinizin tecrübe ve iktidarınızdan beklemektedir.

2 — Şerif, Sami, Arif, ve Ahmet Beyler bu yolda çalışmak üzere emrinize verilmiş ve mıntakanıza gönderilmişlerdir. Hâsıl olacak neticelerin kolorduya bildirilmesini rica ederim.

8 inci Kolordu K.

Nasramıntaka komutanı Yunus Haydar Bey, cidden muktedir ve çalışkan bir komutandı. İki gün sonra şu şifreyi aldık:

Takım merkezine gitmekte olan bir jandarma eri, Zimmarin köyü sahili hizalarında dolaşan bir şahsın, gece karanlığında, kibritle bazı işaretler vermekte olduğunu görerek onu yakalamış.

Abraham Habon adındaki bu Yahudi komutanlığımıza getirilmiştir. Alınan ifadesinde hiç bir şeyden haberdar olmadığını ısrarla gizleyen bu şahsın, burada teşkil edilecek hususi bir divanıharpte mahkemesinin yapılmasına ve bu suretle suç ortaklarında elde etmemize yüksek emir ve müsaadelerinizi arz ederim.

Nasra Mıntıka K.

Kolordu komutanlığı bu şifreyi alınca Abraham Habon'un suç ortakları da ele geçirilerek kuvvetli bir muhafaza altında derhal Şam'a gönderilmesini bildirdi. Durumun gittikçe ehemmiyet kesbetmesi dolayısıyla kolordu kimyageri, Ali Rıza ve baş baytar muavini Tcvfik Beyler de Nasra'ya gönderildiler. Bu suretle Nasra'daki istihbarat teşkilâtımız iyice takviye edilmiş ve faaliyeti de meyvalarını vermeğe başlamış bulunuyordu.

ÇÖZÜLEMİYEN DÜĞÜM

Karargâh Maan'a nakledikten sonra Madmazel Simon ortalıkta pek seyrek görünmeğe başladı. O gece trenin hareket gününü sorduğu zaman fena halde canım sıkılmış, şeceresini ve künyesini esrar dolu Şam'ın karmakarışık kütüklerine kazdırmış bulunan emir subayı Yâsin Beyden de haklı olarak şüphelenmiş bulunuyordum.

Sevgi ve sempati perdesi altında âdeta beni iskandil edercesine [denercesine], önümde geçen muhavereden sonra, her ikisi ile de münasebetimin şeklini değıştirdim. Mamafih bu ihanet Yâsin Beye çok ağıra mal olmuştu. Çünkü son faciada şehit düşen başyaver Hasan

Bey, Yâsin'in ağabeysi idi. Onun bu şekilde ölümü Yâsin'i altüst etti. Akşam karargâhta yalnız kalmıştık. Biraz takılayım dedim; sendeledi. Yüreğindeki yara daha kabuklanmamıştı. İhaneti yüzünden ağabeyisini kurban veren bir mücrimin vicdan azabıyla kıvranıyor gibiydi.

• Kendisine şöyle bir teklifte bulundum :

-Yâsin Bey, haydi seninle bir gezinti yapalım.

-Gezmek bana haram oldu, azizim.

-Ne oldu kuzum, dünya mı yıkıldı böyle ?..

-Dağ gibi bir kardeşi feci şekilde kaybetmek insana dünyayı yıkılmış gibi göstermez mi?

-Mukadderat!.. Ona ne denilebilir ki... Hepimiz bu yolun yolcusuyuz. Değişen yalnız sebeptir. Bir gün evvel..beş gün sonra... İşte fark bu kadar...

Bu teselli onu biraz avuttu; neşeli bir sesle:

-Hakikaten bir yere gidelim. Sabahtan beri yazılardan pek bunaldım.

dedi. Sordum:

-Nereye gideceğiz ?

-Sinemaya...

Bu saatte sinemalar paydos olmak üzere. Haydi bu akşam madmazele gidelim, dertlerimizi bir an için unutturuz.

Yâsin Bey hayretle yüzüme bakarak :

-Hangi madmazele?!

dedi.

-Canım, kaç madmazel tanıyoruz ki ?..Madmazel Simon'a...

Bu isim Yâsin'in yüzünde acı birilâç tesiri yarattı; birdenbire:

-Sen çok özledinse haydi güle güle git... Ben gidip yatacağım, hem bugün çok yorgunum"

dedi.

O felâketli günden beri Yâsin Bey, Matmazel Simon'la münasebetini kesmiş ve artık beraber görünmez olmuşlardı. Yatmak üzere ayrılırken:

"*Seni şeytan seni.*" diye mırıldandı.

Madmazel Simon gece yarısı beni karşısında görünce hayretinden donakaldı:

-Bu saatte! Bu ne lûtuft!

gibi sözlerle heyecanını gizlemeğe çalışarak odaya girdik. Nadide iki siyah inci gibi yanan ateşli gözleriyle bana baktığı zaman, iliklerime kadar yayılan tatlı bir sıcaklığı duyuyordum. Böyle sıcak ve her köşesinden şehvet taştan bir iklimde bu derece güzel ve cazip bir kadın karşısında bir erkeğin iradesine hâkim olması ne kadar da zor..

-Özlettiniz kendinizi dostum.

diye söze başladı:

-Pek fazla meşgul olduğunuzu tahmin ederim, fakat hiç olmazsa haftada bir iki saatinizi dostluğumuzdan esirgemeniz bana çok acı geliyor.

-Kendimi affettirmeğe geldim madmazel...

Kalktı, dışarıya çıktı. Biraz sonra bir şarap şişesi ve iki kristal kadehle döndü. İçmeğe başladık. Konuşma arasında bir kaç defa sözü Yâsin Beye intikal ettirdi; ondan havadis istedi. Kaçamak cevaplar verdim. Endişesini neşe ile boğmağa uğraşırken bin bir cilve ve aşk oyunları ile kendisini bana arz etmeğe yelteniyordu. Geç vakte kadar, o şehvetiyle, ben de vazife hissimle silahlanmış olarak karşılıklı nükteler, târizler ve kelime oyunları ile birbirimizi iskandil ettikten sonra, ayrılmak için ayağa kalktım:

-Bu kadar çabuk mu?

dedi.

Gözlerinden dolup taşan aşk ve şehvet ifadesini bana ihtar etmek için, bakışlarını gözlerimden ayırmıyordu.

-Çok yorgunum, gidip yatmam lâzım.

dedim

-Burada kalmanızda bir mahzur yoksa her türlü istirahatınızı temin etmek benim için ayrıca bir zevk olacak.

-Bekâr bir subayın, sizin kadar güzel bir kadının evinde yatmasını teville uğraşmak, mevcut yorgunluğumu bir kat daha arttıracaktır; onun için gitmeliyim. Yarın akşam tekrar gelirim. Sizin için ayırdığım saatler kıymetlidir.

Bu sözlerin üzerine ayağa kalktı. Boynunu büktü. Yüzünü birdenbire bir hüznün kaplamıştı. Ellerimi tutarak yalvarırcasına ısrar etti:

-Bu güzel geceyi beraber geçirmemize müsaade ederseniz beni sevindirmiş olacaksınız.

Önünde nezaketle eğildim:

-Yarın gece geleceğim.

diyerek cevap vermesine vakit bırakamadan ayrıldım.

Sabahleyin teğmen Seyfeddinin raporlarını tekrar tetkik ettim. Madmazel Simon'un evine aynı sokakta oturan fotoğrafçı Kampeas adındaki adamdan başka hiç kimse girmiyor. Dükkânı Hamidiye çarşısında olan bu sinsi Yahudinin, elindeki fotoğraf makinesiyle girip çıkmadığı yer yok.

Arka arkaya üç gece Madmazel Simon'a uğradım. Bu kadında her şeyden evvel müthiş bir sevgi kabiliyeti olduğu muhakkak... Karşımda mum gibi eridiği hissini veriyor. Yüzüne tamamen bir aşk hüznü de çöktü. Şüpheleniyorum:

"Acaba.. lâkaydım karşısında bu kadın hakikaten bana âşık olmağımı başladı?"

diyorum.

Onu tam bir "teslim oluş", hâleti ruhiyesi içine düşürdükten sonra, açılmak zamanının geldiğine kani olarak sordum:

-Madmazel Simon, samimiyetime inanıyor musunuz?

-Bunu sormanız icap ediyor mu ?

-Size yardım edebilmek için, sizden öğrenmek istediğim bazı şeyler var da...

Soğukkanlılığını hiç bir zaman kaybetmemek inadına sahip bulunan bu genç kadın, tabii ve sâkin bir edâ ile:

-Sizi dinliyorum.
diye cevap verdi.

Tanışmamız çok yeni, bununla beraber karşılıklı sempatemizden şüphe edilmeyecek derecede sizi kendime yakın ve sıcak buluyorum. Vazife icabı uğraştığım işlerde, şu birkaç gündür isminiz geçmeğe başladı. Aldığım raporlarda, geniş bir casus teşkilatıyla alâkanız bulunduğu bildiriliyor. Şayet böyle ise önümüzde daha çok vaktimiz var. Sizin için yegâne çıkar yolu beraberce bulup seçmek istiyorum. Sizi kurtarabilmek, hattâ icap ederse her mes'uliyeti göze alacağım; kaçmanıza yardım etmek için, beni aydınlatmanız lâzım. Hakikati benden gizlemeyin; aksı taktirde geç kalmış olabiliriz. Emin olunuz ki, akıbetiniz sizden fazla beni mahvedecektir...

Genç kadın, sinirli sinirli güldü. Kendini kaybetmemek için iradesine dört elle sarıldığını hissediyordum:

-Bu sözünüz beni çok kırdı. Fakat cidden yanlış bir istikamette yürüdüğünüzü size ihtar etmek vazifemdir. Zaten ilk günden beri çekingen tavırlarınızla, hakkımdaki şüphelerinizi hissetmekte idim. Sevgimin önüne gerilen bu perdeyi parça parça etmek için, elimden ne geldiyse yaptım. Ben dost bir insanım. Hayatta yegâne gayem: sevmek ve sevişmektir. Size karşı duyduğum alâkayı ve alâkaman nihayet temiz bir aşka uzanışını ortada ciddi hiç bir sebep yokken bir istismar mevzuu sanmanız beni bedbaht etmektedir. Fakat şuna emin olunuz ki, size karşı duymakta olduğum sevgim, bütün bu şüphelerinizi yıkacak kadar sâf ve temizdir...

Üç gecedir bütün irade ve zekâmı kullanarak uğraştığım halde Madmazel Simon'ın ağzından ufak bir sır almak mümkün olmadı. Bu şaheser kadının korkunç bir casus şebekesinin ileri gelenlerden biri olduğunu bütün mevcudiyetimle hissetmekte idim. Fakat ne yazık ki, bu kadar üstünü düşmeme rağmen hâlâ esaslı bir ipucu elde edemiyordum.

İKİ ŞEF ELİMİZE DÜŞÜYOR

Nasra Mıntika Komutanı bizzat makine başına gelerek Hüğ telgrafıyla muhabereye başladı:

“Üsteğmen Şerif tarafından Samuel Anna adında bir casus daha yakalandı. Evvelce yakaladığımız Abraham Habon’la yüzleştirdik; düşman gemilerine malûmat vermekte olduklarını itiraf ettiler. Fakat bunun cephe vaziyetiyle alâkası olmadığı noktasında ısrar ediyorlar.

Hakikat şudur ki... bu adamlar geniş ve muntazam bir teşkilâta mensup olup her gün kıtalarımız hakkında aldıkları haberleri şişeler içinde denize atmakta ve bu şişeler düşman gemisinden sahilin boş bir noktasına indirilen bir sandalla alınmaktadır. Samuel Anna, affedileceği vaadine kani olarak bunları üsteğmen Şerif’e itiraf etmişse de, teşkil ettiğim heyet huzurunda inkâr yoluna sapmıştır. Mıntika Komutanlığı bu uğurda çalışmaktan ve hakikati meydana çıkarmak için her türlü fedakârlıktan çekinmeyecektir”

Kolordu komutanlığı, bu iki casusun kimse ile temas ettirilmeden kuvvetli bir muhafaza altında ve azami süratle Şam’a gönderilmesini emretti. Kısa bir zaman sonra Şam’a getirilen bu iki Yahudi şef, Kaymakam Fahri Beyin başkanlığında teşkil edilen divanı harpte dcrhal sorguları yapıldı. Ne yazık ki, tam bir adalet havası içinde cereyan eden mahkemede bir şey öğrenmek kabil olmuyor. Halbuki bütün şebckenin faaliyet ve elemanlarına dair en zengin malûmat, ancak bunlardan temin edebilecekti. Kolordu Komutanlığı, benim nezaretim altında Binbaşı Durmuş ve adli müşavir Halil Rıfat Beylerin de iştirak edeceği bir komisyonda bunların, ayrıca hususî şekilde sorguya çekilmelerini emretti.

Samuel Anna..orta boylu, mavi gözlü, sarı bir Yahudi. Küçücük gözleri, ürkek bakışlarıyla fırl fırl dönmekte. Son derece korkak olmasına rağmen sorguya çekilince lâstik gibi geriliyor; taş gibi katılaşıyordu.

-Adın nedir ?

-Samuel Anna.

-Nerede oturuyorsun ?

-Zimmarin'de

-Oraya nereden geldin ?

-Polonya'dan.

-Niçin geldin ?

-Muhaciriz.

-Evin, tarlan var mı ? Hayatından memnun musun ?

-Hepsi var. Karım, çocuklarım da var. Hayatımdan memnunum.

-Sizin bu iyi hayatınızı temin eden devletten de memnun musun

?..

-Evet... Bin yaşasın...

-Öyleyse niçin hainlik yapıyorsun ?

-Hayır!.. Ben yapmıyorum!.. ben masumum!..

-O Halde, seni suçüstü yakalayan subay mı yalan söylüyor ?..

.....

Sustu, kıpkırmızı kesildi. Bundan sonra suallerimiz hep cevapsız kaldı. Asabımız yay gibi gerilmişti. Bu kahpe mahlûklara anlayacakları dilden konuşmak lâzımdı:

Şimdi seni hapishaneye gönderiyoruz. Yarına kadar düşünürsün. Canını kurtarmak istiyorsan, hakikati olduğu gibi söylersin; yine inkâr ettiğin takdirde, harp mıntıkasında böyle bir suç işlemek, kurşuna dizilmeğe kâfidir. Hatta çoktur bile...

Bu son sözün, Samuel Anna'nın iliklerine kadar tesir ettiğine emindim. Yüzü sapsarı olmuş, eli ayağı titriyordu. Hemen dışarı çıkarttık.

Abraham Habon, kıvrıkcık sarı yağlı saçlı gözleri çipil çipil, pis suratından fenalık akan bir Yahudi. Bu da eski Polonya muhacirlerinden. Yaptığı fenalıkların altında eziliyor; zorla konuşuyor. Omuzları çökmüş, gözleri yere düşmüş yorgun bir halde. Her üçümüz dakikalarca uğraştık, fakat işe yarar bir malûmat almak

kabil değil. Aynı sözleri ona da tekrarlayarak Samuel Anna ile birlikte hapishaneye yolladık.

Ertesi gün Samuel Anna, suçunu ikrar etmeğe razı oldu. İnkârda ısrar ettiği takdirde öldürüleceğine o derece inanmış bulunuyor ki.. İlk sözü:

-Paşaya söyleyin, beni affederse her şeyi size olduğu gibi anlatacağım. -

dedi.

Samuel'in bu dileğini komutana bildirdik. Her şeyi tamam söylediği takdirde öldürülmeyeceği vaadini aldıktan sonra:

-Eğer bütün olup bitenler doğru ve açık anlatırsan, paşa seni ölümden affedeceğini vadediyor. Anlat bakalım...

-Bana inanınız; merhamet ediniz. Ne biliyorsam söyleyeceğim, Biz suçsuz olarak yanıyoruz. Allah da onları yaksın!...

-Onlar kim?

-Biz köylerimizde ikince derecede insanlarız; bizi kukla gibi oynatan şeytanlar var. Bütün bu belâlar onların başı altından çıkıyor. Biz onların emrinde köle hayatı yaşamaktayız. Eğer, bize verdikleri emirleri yapmazsak bizi yaşatmazlar.

-Demek bu insanlar hükûmetten de kuvvetli, öyle mi?

-Değil efendim, değil ama biz fakir insanları, ellerinin altına almışlar, istedikleri gibi sürüp götürüyorlar.

Bunları söyledikten sonra, çevik bir hareketle her birimizin eteğine ayrı ayrı sarılarak hüngür hüngür ağlamağa başladı. Binbaşı Durmuş Beyin, bu sırada sabrı artık tükenmiş olacak ki:

-Be adam, uzun etme kes ağlamayı da anlat... Anlat şu sizi yakanları... Bak padişahın senin için vaat de aldık...

diye bağırdı.

Samuel Anna biraz hafıflemiş gibi sustu. Bir iki dakika düşündü; gözleri büyüdü, şuurunu kaybedercesine haykırdı:

-Onlar bizi yaktılar!..Şimdi sıra bizde. Bizi idare eden, her istediklerini yaptıran, düşman gemisine şişeler içinde rapor yollatan iki şefimiz vardır: Jozef Tobin ve Naman Belkend!..

Nasra Mıntıka Komutanı makine başına çağrıldı ve şu emir verildi:

"Nasra'da bulunan piyade müfrezesi ve mıntıka komutanlığı jandarma kıtalarından mürekkep kuvvetli birlikle Zammarin kasabası abluka edilecektir. Kasabanın hariçle teması kesilecek ve bu hareket geceleyin kimseye sezdirilmeden süratle ve gizli olarak icra edilecektir.

Kasaba sakinlerinden Jozef Tobin ve Naman Belkend'in evleri basılarak, kendileri yakalanacak, işe yarayan bütün vesikalar müsadere olunacaktır. İlk sorgularını müteakip, başkaca yakalanacak şahıslar da varsa hep birlikte sıkı bir muhafaza altında vakit kaybetmeksizin Şam'a gönderilecektir"

Bu iki elebaşı casus, cvlclerinde yakalandıkları dakikadan itibaren Şam'a getirilinceye kadar, büyük bir soğukkanlılıkla mâsum rolü oynamışlar ve en ufak bir itirafta bulunmamışlardır. Şam'da ilk sorguya çekilen Jozef Tobin, orta boylu, elâ gözlü, kibar tavırlı bir Yahudi. Güzel jestleri var. Gayet sâkin; bize eski bir ahabap, bir arkadaş gibi bakıyor: <<Efendiler!..>> diye âmirane bir hitap edişi var ki.. Sanki karşımızda bir casus değil de, nutuk söyleyecek hakikî bir vatanperver varmış ve o konuşuyormuş sanırsınız:

-Adınız nedir ?

-Jozef Tobin.

-Hangi memleketten geldiniz?

-Muhacir olarak Rusya'dan

-Burada size bir yer, yurt temin edildi mi ?

-Evet.

-Servet sahibi olduğunuz ve refah içinde yaşadığınızı öğrendik, doğru mu ?

-Allah Padişaha ömür versin...

-Çok güzel... Siz de bu suale cevap verin: Ömür dilediğiniz padişaha ve onun emri altındaki ordusuna niçin hıyanet ettiniz?..

-Aldanıyorsunuz... Bizim bir günahımız yok ki...

-Hiç mi ?..

!!..

-Bu fotoğraf makineleri.. bu malzemeler nedir ?

-Harpten cvvel bir Avusturyalı tüccar bunları bize emanet olarak bırakmıştı.

-Bu tüccar kimdir ve nerededir ?

-Adı Her Patak'tır. Fakat şimdi nerede olduğunu bilmiyorum.

Şu muhakkak ki, bu isim ve hâdis, hakikatte aslı astarı olmayan basit bir yalandan ibaret; çünkü hiç lüzumu olmayan bu küçük Yahudi köyüne, otuz bin lira kıymetinde bir yığın makine ve malzemesini bırakacak akılsız bir adam tasavvur edilemezdi.

-Jozef Tobin, suçunuz çok büyüktür. Onu gizlemeğe boşuna gayret sarf ediyorsunuz. hakikati anlatınız.

-Hakikatte bir suçum yok ki.. ne anlatayım!..

-O halde size lâıyk olduğunuz ceza çektirilecek. Bunu da aklınızın kestliğini tahmin ederim.

-Adalet!..

Arkasını tamamlamasına tahammül edemiyorduk. Her türlü refah ve saadetini temin etmiş bulunan bir devlete ve onun fedakâr ordusuna bile bile ihanet eden sefil bir casusun adaletten bahsetmesi ne garip bir dilekti!.. Adalet tecelli edecekti fakat onun istediği adalete belki de taban tabana zıt olarak... Çünkü, kendi vatan evlâdı sayılan askerini, savaş meydanında düşmana bile bile arkadan vurdurtan ve milletin sinesinde kapanmaz yaralar açan alçaklara lâıyk oldukları cezaya çektirmek tam bir adalet olsa gerek.

Esasen bu kadar bütün vatan hainliklerini ve geniş ölçüdeki namertçe cinayet suçlularını cezasız bırakacak kadar ileri gitmiş bir devletin mevcudiyeti de düşünülemez. Fakat bütün bunlara rağmen biz, karşımızda bir heykel hissizliği ile susmuş duran ve aleyhindeki bütün müspet delillere rağmen "Biz masumuz. Adalet isteriz."

demekten ileri gitmeyen bu azılı casusu söyletmek için, hakikaten âdil ve insanî her çareye başvurduk. Vicdanî hareket ederek, âzamî derecede cebir ve tazyikten uzak kaldık. Hattâ bu durum karşısında kolordu başhekimi Nedim Bey, bunların Suggestion ve Hypnotisme yoluyla söyletmeğe çalışmamızı tavsiye etti. Bu fikri 4 üncü orduya bildirdik. Ordu Sıhhiye Reisi sayın profesör Neşet Ömer Bey¹¹ muvafakat etti. Hatta bu tecrübeyi ancak Beyrut Tıp Fakültesi hocalarından maruf psikolog doktor Abdi Muhtar Beyin yapabileceğini de işaret etti.

Bunun üzerine, Suriye Valisi Tahsin Bey¹², muhterem doktor Abdi Muhtar'ın bu iş için Şam' gelmesini temin etti.

Suggestion ve Hypnotismeyoliyle casus söyletmek usulü belki de ilk defa Şam'da 8inci kolordu karargâhında tecrübe edilecekti.

Naman Belkend. Bu da ayrı bir tip. Mütemadiyen hareket halinde bulunan göz kapaklarının altında isli deniz fenerleri gibi yanıp sönen, mavi çam rengindeki gözleriyle şaşkın şaşkın etrafına bakıyor. O kadar zayıf ki.. Üflersen yere serilecek. Bunun ağzından lâf almak mümkün değil.

Her ikisi de Abdi Muhtar Beyin tecrübesine terk edildiler. Tecrübesinde bir dereceye kadar muvaffak olan muhterem üstad Abdi Muhtar Bey, ilkönce Naman Belkend'in dile geldiğini bize müjdeledi. Alınan ifadesini aynen yazıyorum:

"Köyümde bulunan bir Yahudi kızını delicesine seviyordum. Onula evlenmek için birçok hazırlıklara bile başlamıştım. Bu sırada harp patladı, sevgilim başka bir Yahudi tarafından kaçırıldı. Ben bir çılgın gibi çırpınıyor ve köy köy dolaşarak sevgilimi arıyordum. Beni İngilizler yakaladılar; onlara maceramı anlattım. Eğer, Türk askerî

¹¹ Halen hayatta olup, Ordinaryüs Profesör Doktor Neşet Ömer Bey'dir. (m.n)

¹² Merhum Erzurum 3 üncü genel müfettişi Tahsin Özer'dir. (m.n)

hareketlerine ve cephe gerisine dair malûmat temin edebilirsem, bana yardım edip sevgilimi bulup teslim edeceklerine söz verdiler..."

diye kurnazca bir başlangıç ile işi kolay atlatmak istedi. Lâkin Jozef Tobin, bu kadarcık bir lûtuflârlıkta bile bulunup hiç bir şey söylemiyor. O, hiç bir meseleyle alâkası olmadığını ısrarla iddia ediyordu. Fakat ne çare ki, evi araştırıldığı zaman, hususî olarak yapılmış gizli bölmeli bir sandıktan çıkarılan çok mühim evrak ve vesikalar, onun bütün icraatını ve hüviyetini açık olarak meydana koymağa kâfi geldi. Bunlardan birinde şu malûmat bulunuyordu

"Harbiye Nazırı Envar Paşa Şam'a geldi. Oradan Beyrut'a ve Lübnan'a giderek askeri teftiş etti. Arap askerlerinin çok olduğu kıtaları beğenmedi. Enver Paşa, 4 üncü ordu komutanı büyük Cemal ve 8 inci kolordu komutanı küçük Cemal Paşalarla birlikte, Hicaz yoluyla Medine'ye gittiler. Bu seyahat Medinenin boşaltılmasıyla alâkalıdır. Fakat Medine muhafızı Fahreddin Paşa¹³, bu tahliye işine muhaliftir. Son nefer kalıncaya kadar Medine'yi müdafaa edeceğini söylemiştir. Verilen kararlara dair henüz malûmat alınamamıştır. Diğer komutanların, bu tahliyeyle taraftar oldukları zannedilmektedir. Şehirlerde memnunsuzluk artmakta, aç ve çıplakların sayısı çoğalmaktadır."

Ne tuhaf!.. Bu ve buna benzer birçok mahrem ve hayati vesikaların muhteviyatı; yalnız ordu ve kolordu kurmaylıklarında sureti katiyede gizli bulunduğu halde, bu Yahudi ajanları tarafından bu derece sıhhatle öğrenilip düşmana haber verilmesi hepimizde cidden hayret uyandırmıştı. Şu halc nazaran, kaleye kundak ne yazık ki, çoktan sokulmuş bulunuyordu.

İkinci bir vesikada da şu malûmat verilmişti:

¹³ Allah uzun ömürler versin, hâlen hayatta bulunan muhterem General Fahreddin Türkkân'dır. (Müellifin notu)

“Cebellübnan’da bulunan ve şimdiye kadar harbe girmemiş olan 137 nci piyade alayı, Şayda – Tabariye üzerinden Nasra’ya gelmiş. Burada bir müddet kaldıktan sonra Remle’ye hareket etmiştir. Gazze cephesine gideceği söyleniyor. Bu alayın birinci tabur komutanı Türk Binbaşısı Hüsnü, ikinci tabur komutanı Bağdatlı Arap Nafiz, ve üçüncü tabur komutanı da Şam’lı Arap Ziya Beylerdir. Askerin yüzde 65 i Araplardan müteşekkildir. Bu alayın kıymeti harbiyesi az olduğu kanaati hâkimdir. Firar çoktur, Lübnan’dan Nasra’ya kadar 200 den fazla askerin kaçtığı, develerle taşınan silâhlardan anlamak gayet basittir. Nasra muntakası sahil gözetleme yerlerinde hiç bir değişiklik yoktur.”

Eldc edilen bütün bu vesikalar tasnif edilip meydana çıkarılınca, Jozef Tobin ve Naman Belkend, artık inkârda bir fayda kalmadığını ve ölümle karşı karşıya bulunduklarını tamamen anladılar. Her ikisinde de bir hayat kaygısı başlamıştı. Yüzlerindeki renk uçmuş; evvelce bize lâkayt ve hâkim tavırlar takınarak, müstehzi [alaycı] bakan gözler, şimdi günahkâr birer vücudun yaşaması için merhamet dileniyorlardı.

Hazreti Musa’nın “Arz-ı Mcv’ud” beşaretini yerine getirmeğe uğraşan bu iki Yahudi kahramanı, adaletin pençesinde canlarını vermeğe razı olmaktansa, hıyaneti vataniye için işledikleri suçlarını anlatarak belki, ölümden olsun, kurtulmaları ümidiyle bizi tatmin etmeğe hazır bir hâleti ruhiye içine düşmüşlerdi. Soruyorduk:

-Jozef Tobin, bu vesikaları gördünüz, dinlediniz ve tanıyorsunuz. Artık inkâr etmekte bir fayda tasavvur etmiyorsunuz, değil mi ?

-Hükmü ilâhî ne ise olsun...

-Yani “yaptığımızın cezasına razıyız” demek istiyorsunuz?..

-Olmuş bir kere... Talihsizliğimize küselim...

-Teşkilâtınızda başka kimler vardır ?

-Hepimizin başı Aranson’dur.

-Nerede bu adam ?

-Şimdi İngiliz işgal bölgesinde bulunuyor.

-Onunla ne şekilde temas ediyorsunuz ?

-Her akşam sahilden geçen bir İngiliz kruvazörü, işaretimiz üzerinde denize bir sandal indiriyor ve şişeler içinde rapor ve vesikaları alıp vermek suretiyle...

Bizim tarafımızda teşkilâtınızı kim idare ediyor ?

??..

Susmayın, gizlemekte sizin için, artık hiçbir fayda kalmadı. Belki hakikatleri itiraf ettiğinize mükâfaten size bir ümit ışığı yanabilir...

Jozef Tobin ellerinin uyuşturuyor ve tereddüt içinde kıvranıyordu. Biraz daha sokuldu; merhamet dilenir gibi yavaş ve titrek bir sesle devam etti:

-Hayatımı bağışlarsanız, size her şeyi olduğu gibi söyleyeceğim. Senelerce beni hapse mahkûm ediniz; yalnız öldürmeyiniz...

-Komutana bu arzunuzu arz ederiz. Biliyorsunuz ki, bizim salâhiyetimiz o kadar geniş değil, fakat her şeyinizi anlatınız; olur da komutan hakikati söylediğiniz için belki de sizi bütün bütün affeder.

Benim bu teminatlı konuşmamı Ahmet Durmuş ve Halil Rıfat Beyler de tasdik ediyorlardı. Jozef Tobin, titriyor ve müthiş bir buhran geçiriyordu. Nihayet kendini topladı ve devam etti:

"Biz de birçok talihsiz vatandaşlar gibi, bu Aranson şeytanın teşkilâtına hizmet ediyorduk. Bu çalışmamızın bütün Yahudiler için en mukaddes ve milli bir gaye olduğunu bize telkin ederek şimdi hepimizi kandırmiş ve ateşe atmış bulunuyorlar. Bizi üzerimize kanadını gererek öz evlâdı sayan ve vatanımızda mesut ve rahat yaşayan bir devlete karşı fenalık etmeğe teşvik etkilerini ne yazık ki çok geç anlamış bulunuyoruz. Fakat ne yapalım ki, o zehirli propagandalar ruhlarımızı esir etmiş ve bizleri de Aranson gibi kuvvetli bir şefin eli altına düşürmüştü. İşte bu şiddetli baskı ve tesir altında, kendi iradelerimize sahip olmadan vatanımıza ve ordumuza hıyanet ediyorduk"

Bu kadar küstahça bir itiraf karşısında insanın âsabına hâkim olması ne kadar da güçtü... Dayanamadım:

-Jozef Tobin, unutma ki sen, iradesi başkası elinde olmaktan çok uzaksın. Bilâkis kuvvetli bir iradeye sahip olduğun içindir ki, meşhur şefiniz Aranson'un takdirini kazanmış ve onun mühim elemanları arasına geçmiş bulunuyorsun.

O, yine vaziyeti kurnazca idare etmek yoluna saparak, esastan mümkün mertebe uzaklaştı. Fakat ne çare ki, işi pek ciddi tuttuğumuzu iyi biliyordu. Azametli idealinden feragat etmeden evvel, bizi bir kere daha tecrübe etmek istedi:

-Hayatımı bağışlayınız. Bu insani yardımınıza mukabil sizlere bütün servetimi vereceğim. Ayrıca binlerce İngiliz altını emrinize amadedir.

diye bu alçakça teklifi yapmaktan kendini alamadı. Bu teklif hepimizi müteessir etti. Bu kavmin en temiz idcalisti dahi, hâlâ her şeyin para ile satın alınabileceğine kani!.. Bunlar için şerefli bir istiklâl ne beyhude bir istek !..

-Devam ediniz. Fakat servet ve altın işini bir tarafa bırakın da öyle konuşunuz.

-Ben ve Naman Belkent, sık sık İngilizlerin tarafına geçerek, oradan aldığımız emir ve talimatı Aranson'un bu taraftaki vekiline getiriyorduk. Üçüncü ve dördüncü dercedeki ajanlarımızın topladığı malûmatı da bildiğiniz şekilde şişeler içinde İngilizlere yetiştiriyorduk.

-Bu taraftaki Aranson'un vekili kim ?

-Hayatımı bağışlayacaksınız değil mi ?

-Fedâkarlık karşılıklı olur. Siz bir kere söylemeye başlayın da, biz de elimizden geleni yapalım.

-Burada Aranson'un vekili "Madam Sara" dır.

-Bu kadın nerede bulunuyor ?

-Zimmarin kasabasında.

Bütün arkadaşlar birbirimize baktık. Bu Zimmarin denilen kasaba artık başlı başına bir muamma olmuştu. En azılı vatan haini casuslar bu yerde toplanmışlardı. Demek ki Türk ordusunun çarpışacağı cephelerinden birini de hiç haberimiz olmadan Zimmarin

teşkil ediyordu. Bu cephede her ne kadar barut ve ateş âfeti bulunmuyorsa da, onlardan çok daha tehlikeli bir durum arz ediyordu.

Jozcf Tobin konuşmasına devam etti:

-Her şeyi Madam Sara'dan sorunuz. Anahtar onun clinde. Onu getiriniz ve söyletiniz. İçimiz dışımızı o size teferruatıyla söyleyecektir. İşte en mukaddes sırrı size ifşa etmiş oluyorum.

MADAM SARA

Madam Sara, karanlık bir geccede Zimmarin kasabasındaki evinde tatlı tatlı uyurken ele geçirildi.

Türk subayları, yaşı biraz ilerlemiş olmasına rağmen hala güzelliğini kaybetmemiş bulunan bu Yahudi dilberinin odasına girdikleri zaman, onun beyaz gerdanına, zarif bir altın zincire bağlanmış Siyonizm'in sembolü olan bir madalyonla uyuduğunu görmüşler. Sükunetle uyanmış ve tam bir soğukkanlılık ve nezaketle:

-Safa geldiniz beyler.

diyerek konyak ve likör ikram etmek istemiş. Yavaş yavaş giyinmiş; o kadar ki, hiçbir süsünü ihmal etmeden en ince teferruatına kadar makyajını tamamladıktan sonra:

-Emirlerinize amadeyim

demiş.

Nasra komutanlığından, Madam Sara hakkında ilk raporu alınca çok sevindik. Komutanlık iki subay nezaretinde Madam Sara'nın hemen ilk trenle Şam' a gönderilmesi için emir verdi.

Evin en gizli köşelerine kadar arandığı halde hiçbir vesikaya tesadüf edilmedi. Yalnız aile albümünde bulunan Madmazel Simon'un iki sene evvel Kudüs'te çektiirdiği bir fotoğraf bizim için pek şayanı dikkatti.

Madam Sara'yı sabırsızlıkla beklemeğe başladık. Onu bir düğüm olarak telakki ediyorduk. Çözebilirsek işimiz epeyce kolaylaşacaktı.

Trende Yüzbaşı Necmeddin ve Teğmen Muzaffer Beylerin arasında seyahat eden bu baş casus, Vadii Şahap'tan geçerken, defî hacet edeceğinden bahisle yalnız kalmak istiyor. Subaylar bir iki dakika için yandaki kompartımana geçiyorlar. İşte tam bu fırsattan istifade ederek kendisini yalnız Şahap Vadisine bırakıveriyor. Yükseklerden sivri kayalar üzerine yuvarlanan Madam Sara, paramparça oluyor. O, bu suretle, taşıdığı bin bir sırâ beraber yokluğa ve karanlığa gömülüyor.

ŞAM'DA KAYNAŞMA

Mıntaka Komutanlığı mütemadiyen yeni muvaffakiyetler elde etmekte. Hayfa'dan Benjamcn ve Rotenberg adında iki; Canna köyünden Alher, İzak ve Jül adında üç casus daha yakalanarak Şam'a gönderildi.

Divanıharp, Jozef Tobin ve Naman Belkent ile birlikte, yeni gelen bu beş casusu adamakıllı sıkıştırıyordu.

Taberiye'den İnsul ve Keferkenna'dan Vayinberg adında iki kişi daha ele geçirildi. Bunları müteakip çorap sökücü gibi ardı arkası gelmeyen bir akın başladı. Şam hapishaneleri hınca hınç dolmuştu. Hatta bazı küçük cami ve mescitleri bile hapishane olarak kullanmağa mecbur kaldık.

Suriye Valisi Tahsin Bey, hapishanelerdeki izdihamdan ve her gün Şam'a gönderilmekte olan casusların muhafazasından endişe duymağa başladığını kolorduya bildirmek zaruretinde kalmıştı. Bu yüzden Şam şehri gittikçe kaynaşıyordu.

Yakalanan Yahudi idealistlerini kurtarmak için, alttan alttan her türlü faaliyet sarf edilmekte ve her çeşit fedakârlığa amade bulunan şüpheli şahsiyetler türemekteydi. Komutanlıklar merkezi olan bu mühim şehirdeki çalışmamız gün geçtikçe artıyor ve çetinleşiyor. Hatta günlerimiz değil, haftalarımız hemen hemen uykusuz geçiyordu.

Bu akşam, bir müddetten beri kasten aramadığım Madmazel Simon'a gitmek için hazırlandım. Onu evinde süslenmiş bulunca, cvvela bir yerc davetli olduğunu zannettim. Beni neşe ile karşıladı. Elimi avuçlarının içine aldı ve uzun uzun okşarken:

-Bu akşam geleceğinizi o kadar kuvvetle ümit ediyordum ki, odamı topladım, kendi elimle mezeler yaptım ve hoşuna gidecek şekilde giyinerek sizi beklemeye başladım.

-Peki, muhakkak geleceğimi nereden biliyorsunuz?

-Seven kadın, sevdiğini hemen her akşam benim gibi bekler de ondan...

diye, cevap verdi. Gülüşerek odaya girdik. Meşguliyetimden, yemek yemeğe hatta uyumağa bile vakit bulamadığımdan bahsettim.

-Kabul ediyorum. Vazife!.. Hem de sizin vazifeniz!

Madmazel Simon, bu akşam odasını her zamankinden fazla bir itina ile süslemişti. Öyle ki, bu gece sanki genç ve güzel bir kız bu odada gelin olacaktı. Etrafa insanı mest eden bayıltıcı bir esans kokusu sinmişti. Taze koparılmış çiçekler henüz renklerinin ateşini muhafaza etmekteydiler. Masaların üzerine kar gibi beyaz ve kolalı örtüler serilmişti. Bir müddet birbirimizi seyrettik:

-Sizi ve havanızı çok özlemişim Cevat Bey!

dedi. Ben etrafı tetkik etmekle meşgul görünüyordum. Cevap alamayınca:

-Erkeklerin sevildiklerini anlamamaları kadar bizi üzen ve mahveden bir şey tasavvur edemiyorum.

diye, sitemde bulunuyordu.

-Sofrada bu akşam ne bol şarap var.

diye kasten mevzuu değiştiriyordum.

-Zevkinizin, neşenizin ve sevginizin tahammülü kadar içersiniz.

Kadehler dolup boşalmağa başladı. Fakat garip şey, bu akşam bana ne olmuştu. Daha ilk kadehte adeta sarhoş oluverdim. Acaba şarapta bir ilaç mı vardı? Fakat imkanı yok, çünkü ikimiz de aynı

şaraptan içiyoruz ve kadchim de tertemiz. O halde yorgun ve sinirlerim bozuktı.

Simon'un uzattığı kadehi reddedince, üzgün olarak piyanonun başına oturdu. Bu satırları yazdığım şu dakikaya kadar hiçbir yerde bu derece müstesna bir musiki dinleyemedim. O çalıyor, benim ruhum inliyordu. Bilmiyorum ne kadar zaman böyle bir vecde boğulmuş olarak kaldım. Gözlerimi açtığım zaman Simon'un ağlamakta olduğunu gördüm. Kristal kadehe doldurduğu şarabı sunmak için bana yaklaştı. Vücudunun inhinaları [kıvrımları] ve tenasübü [orantısı] beni hayran ve hareketsiz bırakmıştı. Kucağıma yıkılıverdi. Elinden kadehi aldım ve boşalttım:

-Bu gece bize ne oldu böyle Simon?

-Sizi bilemem. Fakat ben...

Bu kadar nadide bir kadının insanı çileden çıkartan bu yaklaşışı karşısında iradem yay gibi gerildi. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Onu belinden tuttum ve yavaşça yanımdaki kanepeye oturttum. Yüzü sapsarıydı. Sayıklar gibi konuşmağa başladı:

-Bu gece size kim olduğumu anlatacağım. Bütün sırlarımı önünüze sereceğim. Belki bu suretle hiç olmazsa merhametinizin kucağında bir lahze dinlenebilirim. Ben Rabinoviç adında bir kadın tarafından büyütüldüm. Piçler ekseriya analarını tanırlar. Ben anasını dahi tanımayan o bedbaht piçlerdenim. Gerçi Rabinoviç bana mükemmel bir terbiye ve hayat verdi; gözlerimi refah içinde açtım. Bugüne kadar da maddi hiçbir sıkıntı çekmedim. Fakat içimde öyle uçurumlar var ki, eğer kendimi avutmak çarelerine başvurmasam, şimdiye kadar çoktan hayata veda etmiş olurdum. İlk sevgim Rabinoviç'in yeğeni Bornştayn'da filizlendi. İkimizde birbirimizi çılgın gibi seviyorduk. Fakat çok geçmeden harp patladı. Zavallı çocuk Avrupa'ya kaçmak mecburiyetinde kaldı. İşte o günden beri Rabinoviç'in merhametsiz ve insafsız pençesinde kıvrandım kaldım.

Öyle bir inkisarı hayale [hayal kırıklığına] uğraşmıştım ki, 'demek bana gösterilen ihtimam ve kıymet bir gün beni haince harcamak içinmiş!'. Türk ve Alman subaylarına peşkeş çekiliyor ve onların

ağzından malumat almağa memur edilmiş bulunuyordum. İstediklerini yapmazsam, vücudumu bir anda ortadan kaldıracakını ihsas etmişti. Hayatta ilk defa Allahtan korkmayan bir mahlûk karşısında kaldım. Bir şeytanın dahi tasavvur edemeyeceği fenalıkları yapmağa muktedir bu korkunç kadın, gün geçtikçe üzerime biraz daha yükleniyordu. Size bütün mukaddesatım üzcrine yemin ediyorum ki, bu alçak kadının işine yarayacak en ufak bir malumat edinmeden, her fırsatta onu atlatmağa muvaffak oldum. Tanıştığım subaylar arasında o derece temiz insanlar vardı ki, bunlar ve bunlar gibi binlerce günahsız ve mert kimselerin kanlarına girmek için hiçbir makul sebep bulamıyordum. Hatta bu subaylardan bir tanesini sevdim bile. Böyle bir iklimde benim gibi bir kızın sevişmekten başka ne gayesi olabilir.

Simon bunları söyledikten sonra sustu. Bir müddet dalgın dalgın düşündü; yüzünde müthiş bir yorgunluk vardı. Derin bir nefes aldı:

-Biraz şarap.

diye yalvardı. Kadehi doldurup uzattım. İçti ve konuşmasına devam etti:

-Hani şu elinde fotoğraf makinesiyle girip çıkmadığı delik kalmayan Kampeas yok mu? Her gün bir kabus gibi beni ve evimi yoklayan bu adam, Rabinoviç'in Şam'da sağ koludur. Hayatımdan korkuyorum ve size sığınıyorum.

Bunları anlatırken yürekleri parçalayacak şekilde hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Onu teselliye uğraştım. Fakat bu akşam, ben de onu adamakıllı söyletmek, bütün bildiklerini anlattırmak ateşiyle yanıyordum. Şarap verdim. İçti ağladı, ağladı anlattı:

-Yasin Bey, sizi bana takdim ettiği için, kendisine minnettar kalıp teşekkür edince fena halde bozulmuştu. Onunla Kudüs'te, Fast otelinde tanışmış bulunuyorduk. İlk günlerde hoşuma gidiyordu; fakat gittikçe sırnaşmağa başladı. Sabah akşam peşimde geziyordu. Şam'a gelince, Kudüs'teki tanışmamızdan istifade ederek münasebetini arttırmak istedi. Halbuki size yaklaştıkça ona karşı nefret duymağa başladım. Yasin Bey biliyorsunuz ki Arap'tı. Türkleri katiyen sevmez,

belki bunun farkındasınız. Onun insani olmayan garip duyguları beni sinirlendiriyordu.

Sırası geldiği için hemen sordum:

-O akşam, karargahın Maan'a hareketini Yasin Beyden niçin öğrenmek istemiştiniz?

-Damaskus Palasta duydum. Sizin de gidip gitmeyeceğinizi merak ediyordum. Yalnız bu sebeple alakadar olmuştum: biliyorsunuz ki bu seyahatte Yasin Beyin ağabeyi de ölmüştü.

İkimiz de sustuk. Bu gece, sanki bütün hislerimiz ve zekamız karşılıklı çarpıyor gibiydi. Bircr kadeh daha şarap içtik. Lakayt bir ifade ile:

-Madam Rabinoviç nereli?

diye sordum. O da aynı şekilde ehemmiyetsizce cevap verdi:

-Lehistan'dan gelmiş...

-Ne ile geçiniyordu?

-Arazisi ve evleri vardı. Ayrıca, Kudüs'te büyük bir gazino ve otel işletiyordu.

-Peki, asıl maksadı neydi?

-Onun içyüzünü öğrenmek kabil değildir. Yalnız benim bildiğim. Siyonizm uğrunda, her zaman ve her yerde her şeyini fedaya hazır bir ruh taşıyor.

-O halde, İngilizlere niçin bizim aleyhimizde yardım ediyor?..

-Bu ahmakların hepsi zannediyorlar ki, İngilizler harbi kazanırsa, Kudüs topraklarında müstakil bir Yahudi devleti tesis edilecek. Ve bunun kurulmasında bilhassa İngilizlerin geniş ölçüde yardımları olacak. İşte hepsi bu hülya peşinde türlü hıyanet ve cinayetler irtikâp ediyorlar.

-Peki, böyle mukaddes bir gaye size niçin cazip gelmiyor?

-İşte bu noktayı. Sizden başka anlatabileceğim kimsem yok. Ben Yahudi olup olmadığımı dahi bilmiyorum. Hayatta da yapayalnızım. Benim için, vatan millet kaygısından ziyade gönül, aşk kaygısı var.

Dünyada aşktan gayri bir düşüncem olmadığına sizi inandırabilsem, bana o kadar acıyacak. Beni o kadar seveceksiniz ki... Ne çare ki, münascbetsiz bir şüphenin her an saadetimi kemirmekte olduğunu hissediyorum.

- Bütün bunları söyledikten sonra, müdafaasını muvaffakiyetle yapmış bir suçlu gibi gözlerime baktı. Bende hasıl olan intibai tahlile çalışıyordu. Güzel Simon'un böyle cepheden taarruzu beni altüst etmişti. O derece bir kararsızlık içine düştüm ki, beni gittikçe büyüleyen bu korkunç cazibeden kendimi bir an evvel kurtarmağa çalışmaktan başka çarem kalmamıştı.

Ertesi sabah, fotoğrafçı Kampeas hemen yakalanarak divanı harbe sevk edildi. Madam Rabinoviç hakkında yapılacak hiçbir şey kalmamıştı; çünkü o gece Kudüs elimizden çıkmış bulunuyordu.

ABRAHAM BLUM

Şam'dan 15, Beyrut'tan 9, Sayda'dan 3, Aka'dan 4, Hayfa'dan 37 elebaşı ve hemen bütün Yahudi köylerinden de bunların elemanları bulunan bir sürü vatan haini casuslar yakalanmış idi. Divanıharp azaları ardı kesilmeksizin, Şam'a sevk edilmekte olan, yüzlerce alçağın sorgularını yapa yapa artık sinirleri gerilmiş ve tamamıyla yorgun düşmüşlerdi. Sıkıştırdıkça yeni bir isim ve her ismin altından bir hiyanet sırtıyordu. Bugün de, İzidor Eron ile Abraham Blum yüzleştiriliyor. İzidor Eron, irin yüzlü, sefil kıyafetli korkak bir Yahudi.

-‘Bana kıymayınız, bütün bildiklerimi söyleyeceğim.

diye söze başladı:

-Cahillik yüzünden işlediğim hatayı, size her şeyi anlatarak ödeyeceğim. Ben şu gördüğünüz Abraham Blum'un adamıyım. Onun emrinden dışarı çıkılmaz. İnsanı evvela aç bırakır; eğer daha ileri gidip karşı koyarsanız, hiç acımadan vücudunuzu yok eder. Benim vazifem, bana verdiği şişeleri muayyen zamanlarda denize bırakmaktır.

-Başka adamı yok mu?

-Vardır. Adı Şalom'dur. Onu birkaç defa gördüm, insan kılığına bürünmüş bir şeytan!Allah, onu yeryüzüne insan kandırsın diye yollamış!. Köy köy dolaşır. Propaganda yapar, Beyrut'a da gidip gelir.

-Şimdi nerede dolaştığını biliyor musun?

-Son günlerde Batron taraflarına gittiğini duymuştum. Size bütün bildiklerimi söyledim. Bağışlayın benim canımı!..

-Eğer söylediklerin doğruysa mahkeme sonunda paşaya söyleyeceğiz.

Abraham Blum, Trablusşam'da zengin bir tuhafîye mağazası sahibi. Bu mağazayı Umumi Harpten evvel açmış. Pehlivan gibi iri yarı bir adam. Öyle de şık giyinmiş ki... Ablak yüzünde, yuvasından fırlamış, kin dolu gözleriyle insana kudurmuş bir canavar gibi bakıyor. Parmaklarında iri taşlı yüzükler, bileğinde zarif bir altın zincirle süslenmiş kıymetli bir saat var. Ölüm, bir emrivaki şeklinde karşısına çıkınca, cüretini arttırmağa ve idealini müdafaa etmeğe karar vermiş gibi dik dik konuşuyor:

-Trablusşam'a nereden geldiniz?

-Varsova'dan...

-Ne maksatla geldiniz?

-Ticaret yapmak için.

-Niçin burasını tercih ettiniz?

-İstediğimiz yerde, istediğimiz işi yapmak bizim hakkımızdır...

-Doğru Rusya'dan mı geldiniz?

-Bir müddet Yafa'da kaldım.

-Yafa'yı niçin terk ettiniz?

-Canım öyle istedi de ondan...

-Siyasi bir maksadınız yok muydu?

Dudağımı büktü ve omuz silkti.

-Karşınızda duran bu İzidor Eron denilen adamı tanıyor musunuz?

-Mağazama gelip gider. Alış veriş dolayısıyla tanırım.

Bunu söylerken o derece küstah ve lakayt ki, asabımıza güçlkle hakim olabiliyorduk.

-İnkâr etmekte hala ısrar ediyorsunuz. Halbuki doğruyu söylemeniz sizin menfaatiniz icabındandır.

-Ne gibi bir menfaatim olabilir?

-Mesela, belki canınızı kurtarabilecek bir tarafınız görünebilir...

-Kuvvet ve hakimiyet sizde.

-Biz kuvvet ve hakimiyetimizi yerinde kullanabilmek için hiyanetinizin derecesini tesbit etmek istiyoruz.

-Ben hiyanet etmedim ki... Vazifemi yaptım.

-Bize karşı olan vazifenizi mi?.. Yani size kucağını açmış ve hiçbir karşılık beklemeden, sizi hürriyet ve refah içinde yaşatan bir milletin kahraman evlatlarını, en müşkül anlarında arkadan vurarak, düşman kuvvetlerine kazandıracağınız zaferden hürriyet ve istiklal dilenmeğe kalkışmak vazifenizi mi yaptınız?

-Buraları bize Allah tarafından vadedilmiş topraklardır... Kimsenin ekmeğini yemiyoruz. Kendi ekmeğimizin, kendi servetimizin sayesinde yaşıyoruz. Mağdur ve perişan milletimizi, mukaddes Filistin topraklarında hür yaşatmak için çalışıyoruz.

-O halde bizim size bol bol ihsan ettiğimiz nimetleri niçin düşmanımızdan dilenmeğe uğraşıyorsunuz? Buna ne sebep gösterebilirsiniz?..

Müdafaasının hiçbir haklı esasa dayanmadan çürük temelleri üzerinde çöküp yıkıldığını bizzat kendisi de hissediyordu. Susuyor ve hiçbir sebep gösteremiyor. Yalnız:

-Şans ve tesadüf.

diye mırıldandı.

-Hayır!.. Şans ve tesadüf değil; siz esareti özlemişsiniz. Her yerde buna layık olduğunuzu ispat ediyorsunuz.

Karşımızda gururla Siyonizm'in müdafaasını yapan ve faaliyetine ait en ufak bir sırrı bile ifşa etmemekte inat gösteren bu dev cüsseli casusu söyletmek için her çareye başvuruldu. Evinde yapılan mütcaddit aramalarda bir helyosta muhaberc makinesinden başka bir şey elde edilememişti. Anlaşılan, topladığı malumatı her gece düşman gemilerine bu makine ile bildiriyor ve kâğıtları yakıyordu. Abraham Blum aleyhinde topladığımız delilleri katiben inkâr etmiyor. Fakat idare ettiği teşkilata ait ağzından bir laf almak mümkün olamıyordu. Ölümle karşı karşıya geldiği anda bile hiç tereddüt göstermeden inadına ısrar etti

Sahil jandarmaları, Lübnan'dan gönderilen bir taburla ve Trablusşam mutasarraflığının bütün kuvvetleriyle birleşerek on beş gün müddetle Şalom'u aradılar. Nihayet Cebellübnan'da Amyon kasabası merkezinde sıkıştırıp ele geçirdiler. Bir hafta sonra Şam'a getirildi. Ve trenden iner inmez derhal sorgusu yapıldı. Hiç soluk aldirmeden sabah doğru karşımıza çıkarılınca maneviyatı altüst olmuştu.

Şalom, orta boylu tıknaz, tuluat kumpanyalarında komik rollerine çıkan palyaçolar gibi jestler yaparak konuşuyor. Vidası yerinden oynamış oyunculara benziyen başını durmadan sağa sola çeviriyor. Hilc ve riya ifade eden farklı yeşil gözleri tecessüs [meraklı] dolu...

-Nerelisin?

-Allaha şükür Osmanlıyım efendim.

-Buraya hangi memleketten geldiğini soruyoruz.

-Rusya'dan geldim.

-Abraham Blum'a ne suretle hizmet ediyordun?

-Ben masumum, dokunmayın bana efendim!..

-Arkadaşların da evvel hep masum olduklarından bahsettiler. Fakat sonunda hıyanetlerini anlatmağa razı oldular. Hem kendini ve hem de bizi yormamak için sen de bildiklerini ve yaptıklarını söyle de bu iş bitsin.

Kabahatli gözlerini hepimiz üzerinde ayrı ayrı merhamet dilenerek gezdirdi. Dizlerinin bağı kesilmişti. Tır tır titriyordu. Şimdiye kadar sorguya çektiklerimizin en korkağı muhakkak ki, Şalom'du.

Amyon kazası kaymakamı Tevfik Bey, Beyrut Valisi Azmi Beye şu telgrafi çekmiş bulunuyordu:

“Şalom adındaki Yahudi, Büşeyri ve Ehdin bölgelerinde hoşnutsuzluk propagandası yaparak isyan hareketleri hazırlamıştır. Hükümetimize sadakatiyle maruf Asafessuki adında bir Maroni beyine, Türk ordusunun Kudüs'te bozulduğunu, pek yakında Şam ve diğer Suriye şehirlerinin de boşaltılacağını, askerlerin mütemadiyen firar etmekte olduklarını ve bunların çokluğundan ceza verilmediğini, hatta umumi af ilan edilmesinin düşünüldüğünü, söyleyerek propaganda yapıyor. Bu zat da keyfiyeti kaymakamlığa ihbar edince derhal tertibat alındı ve ertesi günü Şalom'u yakaladık.”

Bu telgraf okununca Şalom, şaşkınlığından ve kabahatli küçük çocukların dayaktan kurtulmaları için yalvardıkları gibi sağa sola yalvarmağa başladı:

-Siz her şeyi öğrenmişsiniz!.. Hepsini biliyorsunuz!.. Fakat ben günahsızım, bırakın beni...

diye, hezeyan ediyordu.

-Bildiklerimiz idamın için kafi. Ancak Lübnan ve Trablusşam bölgesinde dönen fırladıkları tafsilatıyla anlatırsan, belki seni kurtarabiliriz.

Ecel terleri döküyordu. Söz söyleyecek vaziyette değildi. Su verdik dışarıya çıkardık. Odaya tekrar aldığımız zaman, biraz daha yumuşamış olarak bulduk. Sorguya devam ediyordu:

-Peki, ne isterseniz söyleyeyim?..

-Köylerden topladığın malumatı kime getiriyordun?

-Abraham Blum'a, efendim.

-O bunları ne yapıyordu?

-Arvat adasındaki Fıransızlara gönderiyordu.

-Kiminle?..

-İzidor Eron ile.

-Ne gibi malumat topluyordun?

-Lübnan köylerinde mal satmak için dolaşırken ckscriya kahvelerde, ortaya dedikodu kabilinden, mesela 'Cebellübnanda açlık başladı; eşkıyalık gittikçe çoğalmakta, ortalık asker kaçaklarıyla dolu...' gibi havadisler atıyor ve onların fikir ve mütalaalarını gelip Abraham Blum'a anlatıyordum. O da bunları Arvat adasına bildiriyordu.

-Daha başka ne gibi malumat topluyordun? Mesela komutanların karar ve planlarına dair malumatı nasıl elde ediyorsun?..

-Aman efendim!.. Bu vazife bize düşmez. Biz ancak böyle ayak takımı işeri görmeğe memurduk.

-Arvat adasında bulunan şef kimdir?

-Bir Fransız yüzbaşı. Mösyö Formen'dir. Bütün malumat ona gider efendim.

-Muhaberc yalnız denize bırakılan şişelerle mi yapıyordu?

-Hayır. Abraham Blum'da lambalı bir makine var. Fırsat bulunca onunla da konuşuyor. Bazen da İzidor Eron kayıkla gidip haber veriyor.

-Abraham Blum'un, senden ve İzidor Eron'dan başka adamı yok mu?..

-Size yalan söylemek doğru olmaz efendim. Evet, var. Fakat bu bölgede yok. Cübcyil'de lokantacı Armando ve Cünye'de otelci Nissen var. Bunlar Aliye'de bulunan askerlerin ve Beyrut'taki birliklerin vaziyetlerini ve Cumhuriyet taraflarında yapılan istihkâmların haritalarını Abraham Blum'a getiriyorlar. O da bunları Arvat'a bildiriyor.

Cebellübnan'ın Dikfayya köyünden Emir Yusuf Bellema adında bir Dürzi beyinin bizzat Şam'a gelerek yaptığı ihbar üzerine Nissen iki gündür adaletin pençesinde bulunuyordu.

Armando'yu ele geçirmek mümkün olamadı. Bu korkak Yahudi, hayatını tehlikede görünce düşman tarafına kaçmıştı.

MADAM REBEKA SÜRŞON

Bütün harp boyunca Beyrut ve Lübnan Müslümanlarından en ufak bir fenalık görmedik. Bilâkis sadakat ve mertliklerini bizden esirgemediler. Buna mukabil bu bölgenin Hristiyanları ellerinden gelen her türlü hıyaneti yapmaktan hiç bir zaman çekinmemişlerdi. Beyrut'ta hususî olarak kurduğumuz istihbarat teşkilâtının başına, yüzbaşı Şerif Beyi göndermiştik. Bu kıymetli arkadaşı, büyük hizmetlerde bulunuyor ve her gün yeni bir başarı ile hıyanet yuvalarına nüfuz edip en azılı Yahudi casusları ile pençeleşiyordu. Son defa da Şam'a sevk ettiği casuslar meyanında Madam Rebeka Sürşon adında tehlikeli bir kadın vardı. Madam R. Sürşon otuz beş yaşını geçmiş olmasına rağmen 18 yaşındaki genç bir kızdan daha taze ve daha dinç görünüyor. Pembe bir kadifeyi andıran parlak yüzünde zevk ve safa ile geçmiş bir hayatın izleri var. Uzun kirpikleri içinde pırıldayan iri gözleri, bir erkeğin sinirlerini tutuşturmaya kâfi gelir.

Yazık ki, bu güzel mahlûk kendini böyle alçakça işlerde kullanıyor. Mamafih kendisine lâyık olduğundan çok daha fazla insanî muamele yapmamıza rağmen inkârda müthiş bir inat gösteriyordu. Bu yüzden Beramke kışlasının rutubetli dehlizlerinde yumuşatılmağa mecbur kalındı. Son bir defa daha sorgusuna müracaat için karargâha getirdiğimiz zaman, onu oldukça bozulmuş bulduk. Rengi uçmuş, yüzünde müthiş bir çöküntü peyda olmuştu. Hepimize tatlı tatlı baktı ve iltifatlarda bulundu. Acaba Beramke kışlasının ölüm kokan ıslak bodrumlarında geçen ıstıraplı saatlerden sonra insafa mı gelmişti?

-Madam Rebeka, sizden ricamız, mensup olduğunuz şebke hakkında bizi aydınlatmanızdır. Fazla üzülmemek isterseniz, bu arzumuzu çabuk yerine getirin; biz de size elimizden gelen insanî yardımı yapmağa uğraşalım.

-İnanınız bana, hiç bir şebeke ilc alâkam yok.

-Armando ve Nissen adında iki Yahudi casusun faaliyetleriyle olan alâkanız tamamen tespit edilmiş bulunmaktadır. Bu vaziyet karşısında inkâr etmekte ne gibi bir fayda umabilirsiniz?

Bu sözlerimiz üzerine koyu kahve renkli robunun eteklerini biraz daha yukarı çekti. Müstesna vücudunu taşıyan fevkalâde zarif bacaklarıyla o an, şehvetimizi tahrik edip bizi avlamağa teşebbüs ediyordu.

-Emin olunuz ki, bütün bildiklerim, şimdi sizden duyduğlarımdan ibarettir. Ne Armando'yu ve ne de Nissen'i tanırım. Kocam Rusya'da csir düştükten sonra yapayalnız kaldım. Kendi kimsesizliğim ve çaresizliğim içinde kıvranıp duruyorum. Bana merhamet ediniz! Ve boşu boşuna azap çekirtmeyiniz. Yalvarırım! Islak kışla bodrumlarında günlerdir perişan oldum. Kurtarınız beni!..

Nefis endamı ve yakıcı gözleri şeffaf hissini lekesiz vücuduyla, ciddiyet ve vazife havasını dağıtıp işi hissiyata dökmeğe uğraşiyor. Bütün ısrarlarımıza rağmen ağzından cn ufak bir sır almağa imkân yok.

Suçu ne derece büyük olursa olsun bir kadını tazyik edip işkence yapmak salâhiyetine vicdanen mâlik değildik. Vaziyetin inkişafına ve hakkında Beyrut'tan daha mufassal malûmat gelmesini beklemek üzere onu tekrar kışladaki hücreesine iade ettik. Odadan çıkarken, onun büyüleyici bakışları tekrar tekrar yüzlerimizde dolaştı. Kıvrak belinin çizdiği tahrikkâr münhanilcri [kıvrımları] ne yazık ki, artık hiçbir fayda temin edememişti. Böylece ılık bir rüzgar gibi esip gitti.

Üç gün sonra Beyrut'tan yüzbaşı Şerif Beyden aldığımız telgrafta Madam Rebeka Sürşonhakkında şu malûmat yazılı idi:

“Madam Rebeka Sürşon Avusturyalıdır. Beyrut’ta Amerikan darülfünunu civarında oturmakta iken son zamanlarda İtalyan kulübüne taşınmıştı. Beyrut’ta Janet barının hissedarlarındanır. Madam Blanş ve Madam Jorget adında iki kadın tarafından idare edilen iki umumhane ile sıkı alâkası vardır. Madam Blanş, Cebellübnan’da Sukelgarp köyünde bulunan jandarma yüzbaşısı Urfalı Hüseyinle münasebet tesis edip bazı günlerini bu subay yanında geçirmekte ve orada birçok aşırı masraflar yaptığı görülmektedir. Lübnan’dan döndüğü günlerde de ilk işi Madam Rebeka Sürşon’u ziyaret etmek olduğu tespit edilmiştir. Madam R. Sürşon, Janet barına devam eden subaylarla tanışmak ve konuşmak hususunda pek fazla ileri gitmiştir. Kendisinin ve sıkı temasta olduğu dostlarının evleri, her ne kadar dikkatli bir şekilde aranmışsa da işe yarar bir vesika elde edilememiştir”

LAVRENS

Muazzam ve korkunç teşkilâtı içinde “Arz-ı Mev’ud” hülyasıyla büyülediği binlerce Yahudiyi cephe gerilerinde, çöllerde ve Hicaz hattında faaliyete geçirerek, bu suretle bize küçümsememize imkân olmayan büyük kayıplar verdiren meşhur İngiliz casusu Lavrens, birdenbire neye uğranıldığı anlaşılamayacak kadar çabuk ve şiddetli tedbirlerle pusuya düşürülen en azılı elemanlarının bu şekilde birer birer yakalandığını görünce, her ne pahasına olursa olsun, onları kurtarmak çarelerini aramağa başlamıştı.

İşte şimdi, Şam şehrinin umumî ve askerî hapishanelerinde, mescitlerinde ve Beramke kışlasının küflü bodrumlarında yatan yüzlerce vatan haini, Lavrens’in gelip kendilerini kurtarmasını beklemekteler... Bu ümide o derece sıkı sarılmışlar ki!.. Haklarında yapılmakta olan tahkikatları uzatarak vakit kazanmak maksadıyla zekâlarının başvurmadığı çare ve plân kalmadı. Hakikaten bir müddet sonra, Lavrens’in İngiliz altınlarıyla kandırdığı bir sürü Fellâhı, Emir (A) kumandasında teçhiz ederek Kalatül-ezrak’ın kumlu arazisini

çığnemekte olduğu duyuldu. Bu teşebbüs son derece tehlikeli görünüyordu. Eğer harekete getirmeğe muvaffak olduğu kuvvetlerle Havran sancağını da ayaklandırabilirse, o zaman mesele yalnızca Yahudi casus sürülerinin kurtarılabilmesi ile kalmayacak ve belki de ordunun, memleketin umumî durumu hakiki bir felakete mâruz bulunacaktı. Çünkü Havran sancağı, strateji bakımından son derece mühim bir bölge idi. Fakat Havran isyan etmedi. Orada, Hâcim Muhiddin [Çarıklı] isminde öz kan bir Türk mutasarrıfı bulunuyordu. Halkçı, âdil ve mert bir insan olduğu için, Havranlılar kendisini taparcasına seviyorlardı.

Kolordu bu mühim bölgeyi mânevi bakımdan da ayrıca tahkim etmiş bulunuyordu. Bunun için, yapmağa mecbur kaldığı propaganda da şu şekildeydi:

-Lavrens'in bir İngiliz subayı değil de, kurmay Nevres Bey olduğu ve Havran'da karışıklıklar çıkarmak istediğini, Dürziler arasında yayılıp duyulmasını temin etti.

Çünkü Nevres Bey, denilen zat meşrutiyetten sonra Sami Paşa kumandasında Havran'a gelip çok şiddetli askeri harekâta bulunmuş, bu suretle Havran'lıların ebedi kin ve nefretini kazanmıştı. İşte bu sebebin tesiriyle de Lavrens çok çetin bir mukabele karşısında bulunuyordu. Böylece meşhur İngiliz casusunun, sonsuz gayretlerine rağmen, ümidi suya düştü. İsyân kuvvet ve hareketleri, Kal'atül-ezrak'ın aşılmaz sarp duvarlarına çarpa çarpa eriyip gittiler.

SON PERDE

Bu uzun gürültülü devirden sonra Şam şehrine, mânalı ve korkulu bir sessizlik çöktü. Divanîharpler, geceli gündüzlü çalışmalarıyla işlerini bitirmiş, dosyalarını kapamışlardı. Eğer her Günahkârı yakalamak icap etseydi, bütün Filistin köylerini ateşe vermek lâzım geliyordu. Bu sebeple ancak bunlardan en azılı elebaşların cezalandırılması yoluna gidildi. En şayanı takdir cihet, bunlar

hakkında dahi tâyin olunan cezaların büyük bir adalet üstünlüğü ile tespit edilip son derece titiz davranılması idi.

Benliğimize hiçbir gün hakiki saygı göstermemiş, ve en müşkül anlarımızda alçakça hıyanette bulunmuş bu iğrenç insanlar karşısında içimiz yalnız adalet hissiyle dolup boşalırken, mensup olduğum milletin asaleti gözümden sıcak yaşlar akıttı.

Bu mülévves [pis] işin tasfiyesinde Madmazel Simon bir tarafa bırakılmış kalmıştı. Onun hakkında da lâzım gelen malûmat toplanmış ve itirafları tesbit edilmiş bulunuyordu. Sabahleyin fecirle beraber bütün suçluların cezaları infaz olunacaktı.

O gece kolordu otomobili ile Madmazel Simon'u karargâha getirttim. Siyah bir mantoya bürünmüş olarak odaya girdiği zaman onu heyecandan mosmor kesilmiş gördüm.

-Bu saatte rahatsız edildiğinizden dolayı özür dilerim. Fakat sizi muhakkak görmem icap ediyor

dedim. Karşımda bir koltuğa oturdu. Yakıcı gözleri ürkek nazarlarla etrafımı tarıyordu.

-Bu gece hiç itiraz etmeden beni dinleyeceksiniz. Ve dediklerimi de harfiyen yerine getireceksiniz. Tahmin ettiğiniz şekilde, Kampeas ifadelerinde, sizi tamamıyla temize çıkaracak tek bir kelime dahi söylemedi. Bilâkis her fırsatta sizinle sıkı sıkıya temasta olduğunu söyledi. Onun gibi azılı bir casusla daimi münasebette bulunmanın ne müthiş bir suç teşkil ettiğini izah etmeyi lüzumsuz görürüm. Bundan başka Madam Rabinoviç gibi, korkunç bir casus tarafından bu işler için yetiştirilmiş olmanız ve Kudüs'te ve Şam'da Türk subaylarıyla düşüp kalkmanız gözden kaçmamıştır. Fakat bütün bunlara rağmen, hakikaten aleyhimize çalışarak ihanette bulunduğunuza dair, sizi idama mahkûm edecek derecede mühim deliller elde edilememiştir. Divanı-harp, hakkınızda sürgün cezası verdi. Yarın sabah erkenden Konya'ya hareket edeceksiniz. Bu gece sizi son bir defa daha görebilmek ve vedalaşmak üzere buraya çağırılmış bulunuyorum. Hakkınızdaki hükmü sükûnetle karşılamınızı ve yarın sabah için hazırlanmanızı rica ediyorum.

Fazla dinlenmeğe takati kalmadığını belli eden bir tavırla yerinden kalktı ve ellerime sarılarak hıçkırmağa başladı. Bilmiyorum, dizlerimde ne kadar müddetle ağladı. İçim parça parça olmuştu. Onu teselli edebilmek için bütün mantık ve talâkatımı [açık sözlülük] kullandım. Boynu bükük, gözlerinde inci gibi yaşlarla beni dinliyor ve yavaş yavaş sükûnet buluyordu. Ona Konya Valisi Samih Rifat Beyin ağabeyim olduğunu ve oradaki hayatının oldukça rahat geçebileceğini de anlattım. Ruhunun sevinçle teessür arasında, kafese konmuş bir kuş gibi çırpındığını hissediyordum. İçini çekerek konuşmağa başladı:

-Demek talihsizliğim hâlâ bitmedi! Şimdi de diyar diyar dolaştırılarak sürüneceğim!.. Bütün sevdiklerim bir türlü çözemediğim sebeplerle beni kendilerinden uzaklaştırdılar!.. Bugün de siz... Tertemiz aşkıma aynı suretle mukabeleden çekinmiyorsunuz!..

Bu sözleri söyledikten sonra sustu ne yapacağını şaşırmış bir halde gözlerini benden ayıramıyordu.

Garip değil mi?.. Hâlâ hislerim ona inanıyor. Onu seviyor. Fakat aklım ve mantığım şüpheden bir türlü uzaklaşmıyor!..

Gece oldukça ikna edici kelimeleri sarf ettim. Veda ederken kelimeler boğazıma dizildi. Ellerimi gözyaşlarıyla ıslatarak, içimden kopan bir parça gibi ayrılıp gitti.

Fecirle beraber Merce meydanında sehpalara sallandırılan vatan hainlerini, sabahleyin Şam şehri nefret ve ibretle karşıladı. 43 üncü piyade tümenine mensup seri ateşli bir topçu bataryası, son fesat yuvası olarak kalmış bulunan Avrat adasına ateş yağdırırken, Madmezel Simon ve Madam R. Sürşon Konya'ya müteveccihen uzaklaşıyorlardı.

Arkalarından bakarak derin bir düşünceye daldım:

Madam Sara, Abraham Blum, Madmazel Simon ve Madam Rebeka Sürşon'un hayalleri odama dolmuştu. Bunların ruhlarını tutuşturan alevin kıvılcımını acıyarak seyrettim. Çünkü, bu alevin mukaddes kıvılcımı, bu zavallı ruhlara, binlerce senedir Türk'ün yüreğinde yanan, hürriyet ve istiklâl ateşinden sıçramıştı. Türkler

bayrakları altına toplanmakta hiçbir zaman çekinmedikleri bir sürü kavimle asırlarca uğraşmışlar ve onları medeniyet ve insaniyet yolunda tahayyül dahi edemeyecekleri mertebelere yükseltmişlerdi. Fakat ne yazık ki, ebetten ezele kadar, hakiki hürriyet ve istiklal aşkından mahrum kalmağa mahkûm olarak yaratılmış bu kavimler zaman zaman esarete susamakta ve asıllarına rücu etmek için, ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Nitekim, o zaman da çok kuvvetli bir düşman casusunun yaldızlı vaatlerle yem dolu tuzağına düşerek, sahte bir istiklâl uğruna hakiki istiklâllerini ve hürriyetlerini kendi elleriyle satan bu kavmin feci halini atalarımız mezarlarından kalkıp da seyredebilseler; onları sürünmekten kurtarmak için, sarf ettikleri emeklere lânet ederek müteessir olacaklar:

“Eyvah!.. Biz bunlara bu refahı, bu hürriyeti, sonunda bir düşman casusunun emellerine âlet olarak rezil etmek için mi bahsettik.

diye hazin bir inkisarı hayale uğrayacaklar... Bu inkisar beşeriyet için ne büyük bir ders!.. Asil Türk Milleti için ne acı bir gurur vesilesi!..

Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in Milli Mücadele Hatıraları

Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Celil BOZKURT

Cevat Rifat Bey (Atilhan)

Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadeleye katıldı. I. Balkan Savaşı'nda Edirne müdafaasında gösterdiği kahramanlık ve cesaret Bulgarlar tarafından bile takdir edildi ve esir tutulduğu Sofya'da kendisine "Bulgar İmtiyaz Madalyası" takdim edildi. I. Dünya Savaşı'nda Filistin-Suriye Cephesi'nde bulundu ve Mersinli Cemal Paşa'nın yaverliğini yaptı. Birinci ve İkinci Gazze savaşlarına katıldı. İkinci Gazze Meydan Savaşı'nda üç yüz elli kişilik müstakil bir müfreze ile İngiliz ordusuna yaptığı taarruzla savaşın Türkler lehine gelişmesinde büyük rol oynadı. 1916'da Yahudiler tarafından kurulan ve Filistin Cephesi'nde İngilizlere istihbarat sağlayan NİLİ adlı casusluk teşkilatını deşifre ederek çökertilmesini sağladı. Mütareke döneminde Mersinli Cemal Paşa tarafından Konya'da gerçekleştirilen Milli Mücadele faaliyetlerine katıldı. Mersinli Cemal Paşa'nın Ali Rıza Paşa hükümetinde Harbiye nazırı olmasıyla birlikte kendisinin yaverliğini üstlendi. Milli Mücadele'de Mustafa Kemal Paşa'nın tensibiyle Bartın ve Havalisi Komutanlığı'na getirildi ve Fransızlara karşı mücadele etti. Büyük Millet Meclisi'nin 5 Nisan 1925 tarihli 1. celsesinde alınan kararla kendisine 1510 Numaralı takdimname ile 11 Mart 1928 tarihli ve S17142 numaralı İstiklal Madalyası verildi. 17 Ekim 1925 tarihli dilekçesiyle ordudan yüzbaşı rütbesiyle emekli oldu.

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE DİZİSİ

Laikliğe Çağrı	Prof. Dr. Muammer Aksoy . .
Atatürk ve Tam Bağımsızlık	Prof. Dr. Muammer Aksoy . .
Atatürk ve Sosyal Demokrasi	Prof. Dr. Muammer Aksoy . .
Atatürk ve Eğitim	Prof. Dr. Mahmut Tezcan. . .
Halkevleri	Prof. Dr. Anıl Çeçen
Kültür ve Politika	Prof. Dr. Anıl Çeçen
Köy Enstitüleri	Nazif Evren
Atatürk'ün Not Defterleri	A.Mithat İnan
Kemalizm Üzerine	M. Güner Demiray
Misak-ı Milli	Komisyon
Atatürk ve Yeni Türkiye	Joseph C.Grew
Atatürk'le Yeniden Bakmak	Haz.Eren Gündoğan

AB ve TÜRKİYE DİZİSİ

Karen Fogg Dosyası	Eren Gündoğan
AB'de Siyasal Bütünleşme	Dr.İrfan Kaya Ülger
KIBRIS (Dünden Bugüne).	Erol Manisalı
AB ve KIBRIS	Eren Gündoğan
Temel Kon.İşğin.Annan Belgesi . .	Dr.Ertan Efegil
BM'nin Kıbrıs'ta Son Diplomatik .	Dr.Ertan Efegil

FELSEFE DİZİSİ

Bilim Tarihi /Hayatta En Hakiki Mürşit.	Ord.Prof.Dr.Aydın Sayılı
Anlam kavramı	Prof. Dr. Teo Grünbeg.
Anlama Belirsizlik Çok Anlamlılık .	Prof. Dr. Teo Grünbeg.
Mantık Sözlüğü	Prof. Dr. Teo Grünbeg.

Çağlar Boyu Kölelik	Prof. Dr. H. Malay.
Türk Düşüncesinde Çağdaşlaşma..	Prof. Dr. A. Kaygı
Tanrıbilim ve Fel. Konuşmaları . .	Prof Dr. Erhan Işıklar
İdealar Kuramı	Prof Dr.Ahmet Cevizci
Plotinos'un Aşk Kuramı	Dr. Zerrin Kurtoğlu
Menon	Platon.
Phaidon	Platon.
İlkçağ Felsefesi Tarihi.	W.K.C. Guthrie
Nietzsche Wagner'e Karşı	Friedrich Nietzsche
İyinin ve Kötünün Ötesinde	Friedrich Nietzsche
Ahlakın Soykütüğü Üstüne	Friedrich Nietzsche
Sokrates ve İnsan Sevgisi	L. Versenyı
Platon'un Bilgi Kuramı	F.M. Cornford
Felsefeye Giriş.	K. Adjukiewicz.
Materyalizm Tarihi.	F. Alber Lange
Yeniçağ Biliminin Doğuşu	A.Koyre
Bir Filozof Bir Alman Heidegger...	P.Hühnerfeld.
Heidegger Üzerine İki Yazı.	Pöggeler/Allemann
Bilim Kuramına Giriş	E. Ströker
Tarih Tasarımı	Colingwood.
Tarihselcilik Sorunu	E.Rothacker
Antik Bilim Modern Uygarlık	G. Sarton
Kültürlerarası Felse. Açısı. Hegel .	Heinz Kimmerle

PSİKOLOJİ / DİN DİZİSİ

Eşya ve İnsan	Prof. Dr. N. Bilgin
Hitler İsteseydi	Prof. Dr .A. Dönmez
İstatistik	J.L.B., B.L.Kintz
Çağımızın Özgürlük Sorunu	E. Fromm

Çocuk ve Toplum	F. Elkin.
İslam Dini ve Tarihi	Prof. Dr. Neşet Çağatay.
İslam Peygamberi ve Kur'an.	John Davenport

SOŞYOLOJİ / SİYASET / TARİH DİZİSİ

Adalet Kavramı	Prof. Dr. Anıl Çeçen
İnsan Hakları	Prof. Dr. Anıl Çeçen
Osmanlı hukuku-makaleler	Prof. Dr. Fethi gedikli.
Körfez Krizi ve Türk Dış Politikası	Prof. Dr. Ertan Efegil
Orta Asya. sosyo kültürel sorunları	Prof. Dr. Ertan Efegil
Yakın dönem güç mücadeleleri ışığında	
Orta Asya Gerçeği.	Prof. Dr. Ertan Efegil
Afganistan'dan Keşmir'e: ABD Lider. Terörizme Karşı	
Savaş-Hindistan-Pakistan Çatışma. Ishtiaq AHMAD.	
Devrimci Öğretmenin Kıymı	Muammer Aksoy..(2 Cilt)
Kültür ve Eğitim	Prof. Dr. Bozkurt Güvenç.
Kültür ve Demokrasi	Prof. Dr. Bozkurt Güvenç.
Sosyal ve Kültürel Değişme	Prof. Dr. Bozkurt Güvenç.
Düşünceler (Atilla İlhan'la)	Prof. Dr. Erol Manisalı
Sermaye Birikimi ve Toplumsal Değ.	Prof. Dr. Sencer Ayata
CHP	Prof. Dr. A. Güneş Ayata.
Güneydoğu'da CHP Algısı	Doç. Dr. Devrim ERTÜRK.
Gençlik Sosy. Yazıları	Prof. Dr. Mahmut Tezcan.
Körfez Bunalımı	Prof. Dr. Doğu Ergil.
Siyasal Elitler	Prof. Dr. Mehmet Turhan.
Siyaset ve Anayasa	Prof. Dr. Mehmet Turhan.
Devlet ve Hukuk	Prof. Dr. Mehmet Turhan.
Anayasal Devlet	Prof. Dr. Mehmet Turhan
Hükümet Sistemleri	Prof. Dr. Mehmet Turhan.

Tek Parti Yön. Siy. Katılım	Prof Dr. Esat Öz
Ordu ve Politika	Prof Dr. O. Metin Öztürk . . .
Türkiye ve Ortadoğu	Prof Dr. O. Metin Öztürk . . .
Türk İşadamları ve İşletmesi	Prof. Dr. Oğuz Aktan
Terör ve Toplum	Prof. Dr. Zafer Cihrioğlu . .
Meslekler ve Sosyoloji	Prof Dr. Zafer Cihrioğlu . .
Türkiye’de Hukuk Mesleği	Prof Dr. Zafer Cihrioğlu . .
Modern-dışlaşan Türkiye	Prof. Dr. İbrahim Kaya
Sosyal Değişme	Doç. Dr. Aydın Yaka
Türkiyede Siy. ve Devlet	Dr. İhsan Keser
İkinci Meşrutî.Dön.Öğrenci Olay. .	Dr. Yücel Aktar
Parti İçi Demokrasi ve Türkiye . .	Dr. Suavi Tuncay
Modernleşme ve Milliyetçilik	Dr. Suavi Aydın
Seçim ve Demokrasi	Saim Sezen
Sosyaldemokraside Ayrışma Yıl.1	Teoman Ergül
Sosyaldemokraside Bölüşme Yıl.2.	Teoman Ergül
Körfez Krizi Türk Dış Politikası . .	Dr.Ertan Efeğil
Kültürel Haklar	Pulat Tacar
Toplumsal Çözüm	M. Coşturoğlu
Kobilere yeni yaklaşımlar - mikro işletmeler (kuruluş yönetim teşvikler)	Osman SİRKECİ
Kıbrısta Çözüm Arayışları- (1964’den 2104’e Kadar)	Ayşe Mine OLCAY
Serbest Düşüş	Prof. Dr. Joseph E. Stiglitz . .
Seçkinler ve Toplum	T.B. Bottomore
Çağdaş Sosyoloji Kuramları	M. Poloma
Modern sosyoloji kuramları	Malcolm Waters
Toplumsal Değişme Anlayışı	A. D. Smith
Osmanlı İmp.İktisadi Tarihi	M. Belin

Sınırlı Devlet	Carl J. Friedrich
Türkiye'nin Payı. İçin 100 Proje . .	Trandafir G. Djuvara
Aydınlar	Louis Bodin.
Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar. .	Bottomore/Marshall.
Feminist Düşünce	R.Putham Tong.
Yeni Sosyolojiye Giriş	P. Worsley
Kent Sosyolojisi.	Raymond Ledrut
Gelibolu	Jonh Masefield
Plevne müdafaası	F. William Von Herbert
Analysis Of The "New" Turkish Foreign Policy.	Doç. Dr. C. Uğur ÖZGÖKER
Historical Peninsula of Istanbul – Fener – Balat Culture, Faith and Religion-based Tourism. Dr. Rıfat BAROKAS	
Kur'an ve Modern İlim	Maurice Bucaille

EDEBİYAT DİZİSİ

Edebiyat Yazıları 1,2,3.	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Çağdaş Türk Romanları	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Yeni Alman Edebiyatı Tarihi.	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Çağdaş Alman Edebiyatı Tarihi. . .	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Max Frisch'in Gezi Yazıları	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Romancı Yönüyle H. Böll	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Denemeler Seçkisi	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Öykü Seçkisi	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Mektup Seçkisi	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Gezi Notları Seçkisi	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi . . .	Prof. Dr. Gürsel Aytaç
Başlangıcından bugüne fransızcadan türkçeye yapılmış çeviriler ile fransız düşünürler, yazarlar,	

sanatçılar üzerine türkçe yayınları içeren

bir kaynakça denemesi.	Prof. Dr. Hasan ANAMUR. .
Modern İngiliz Roman M. Bakhtin	Prof. Dr. Cumhur MADRAN
Türk Lehç. ve Edebiyatları	Prof. Dr. Kemal Aytaç
Alman Kültür. Türk İmgesi 1,2,3 .	Prof. Dr. Onur B. Kula.
Demok. Sür. & Eleş. Kültür	Prof. Dr. Onur B. Kula.
Edebiyat Üzerine	Prof. Dr. Nuran Özyer
Dil ve Toplum	Prof. Dr. Kamile İmer
İçsavaş Son. İspanyol Rom.	Prof. Dr.Yıldız Canpolat
Okumak Anlamak Yorumlamak . .	Prof. Dr. Yılmaz Özbek
Kurmaca Bir Dünyadan	Prof. Dr. Yıldız Ecevit
Ortaçağ İngiliz Edebiyatı Bib. . . .	Prof. Dr. Burçin Erol
Zenci Romancılar.	Prof. Dr. Lâle Demirtürk
Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleş. . . .	Prof. Dr. Aysu Erden
Batı Edeb. Sevgi ve Hoşgörü	Doç. Dr. A.Osman Öztürk . .
Türkçe'de Batı Şiiri	Doç. Dr.Ali İhsan Kolcu
Tercüme Şiirler Antolojisi.	Doç. Dr. Ali İhsan Kolcu
Alphonse De Lamartine Ter.	Doç. Dr. Ali İhsan Kolcu
Alfred de Musset Tercüm ve Tesiri.	Doç. Dr. Ali İhsan Kolcu
Güneşte Gölgenin Yokoluşu	B. Frischmuth
Konularım.	F. Dürrenmatt
Babil Kulesi.	F. Dürrenmatt
Klara'nın İzinde	Elisabeth Hauer
Günce	Max Frisch
Montauk.	Max Frisch
Genç W'nin Yeni Acıları.	U. Plenzdorf
Canterbury Hikayeleri	Geoffrey Chaucer
Göksel Mutluluk	C. F. Ramuz
Dağdaki Büyük Korku	C. F. Ramuz

İmparatoru Ararken	R. Pazzi
Modern Arap Edebiyatı Tarihi . . .	M. Landau
Sahteci Thomas	Jean Cocteau
Şarkılar	G. Leopardi
Elem Çiçekleri	Charles Baudelaire
Baykuş	Leonardo Sciascia
Doktorlar,Kediler Kırangıç.ve. . . .	Karel Capek
Tek Bildiğim Baba. Ellerinin Büyük	Francesco Micielli

İLETİŞİM DİZİSİ

Oyundan Düşünceye	Prof. Dr. Sevda Şener
Yapısalcılık	Prof. Dr.Ayşegül Yüksel
Televizyonu Anlamak	Prof. Dr. Erol Mutlu
Niçin Tiyatro	Tamer Levent
Tiyatronun Sorunları	F. Dürrenmatt
Sayın Bakanım	Leonardo Sciascia

OSMANLI KLASİKLERİ DİZİSİ

Takvîmü'l-Edvâr (Takvimler)	Ahmet Cevdet Paşa
Medeniyyet-i İslâmiyye	Şemseddin Sâmî
Kadınlar	Şemseddin Sâmî
Avrupa Risâlesi	Mustafa Sâmî Efendi
Avrupalılaştırmak	Tüccarzâde İbrahim Hilmi
Osmanlı Müellifleri (Bilginler)	Bursalı Mehmet Tâhir Bey
İslâmın Yayılış Tarihine Giriş	Şemseddin Sami
Lisân	Şemseddin Sâmî
İbn Rüşd	Rızaeddin İbn Fahreddin
Terbiye ve İman	İsmail Hakkı Baltacıoğlu
Yeni Ahlak	Baha Tevfik

Satı Bey Seçkisi. Satı Bey

GENÇLİK VE ÇOCUK KİTAPLARI DİZİSİ

Ortaça'dan Gelen Balon. Dr. Musa Yaşar Sağlam
Beyaz Çöl. Nihal Özüm.
Anadoludan Masallar M. Güner Demiray.
Meşhur Matematikçiler. F. B. Stonaker.
Küçük Cadı. O. Preusser.
Dostluk Hikayeleri Monika Sperr

SAM YAYINLARI

22 Temmuz Bir Dönemin Baş.. . Prof. Dr. Yusuf Devran
Lamba Işıklarını Yutan Karanlıklar Ali Akkurt.
Can Suyu Ali Akkurt
Harp ve Kadın Ali Akkurt
IMF Kıskaçında Telekom,THY . . . M. Cemal Arpacı
Şöhret /Bir Zamanlar Türkiye . . . Şemsi Sılkım
Veliaht Mahir Adıbeş.
Eşşekler Kasabası Mahir Adıbeş.
Eylülde Soldu bu Çiçekler. Mahir Adıbeş.
Gecede Sır Oldu Mahir Adıbeş.
Merhamet Gölgeleleri. Mahir Adıbeş.
O mektubu ben yazmadım Mahir Adıbeş.
Türk sağı kronolojisi Hüdavendigar Onur
Kanser Bana da Yakışmadı Tülay Sağlam
Medyanın Göz. Çeteler ve Susurluk Önder Aytaç.....
Apoletli Demokrasi Fıkraları Önder Aytaç
Devlet Güv. İstihbarat ve Terör. . . Bekir Çınar
Haber Kritik/Siyasi Gündem Haluk Görgün

Çeçenler (İnceleme)	Şamil Mansur
Çeçen Sorunu (İnceleme)	Argun Terek
Çeçen Savaşı (İnceleme)	Cevher Sunçkale
Anadolu Kültür Mozayığı(İnceleme) Halkevleri	
2. Cumhuriyete Hayır!	T.D.K.
Gümrük Birliğine Hayır!	T.D.K.
Güneydoğu Gerçeği	T.D.K.
Osmanlı-Macar İlişkileri	Hicran Yusufoglu
İkinci Dil Edinimi ve Yabancı Dil	Aslıhan Tokdemir
Türkiye'nin Ateşten Gömlekleri	Hikmet Yılmaz
İnsan Sevgi Anadolu (İnceleme)	Zeki Büyüktanır
Mutlu Köyün Mutsuz Kadını	M. Gülüseven
Cennetten Çıkışın Öyküsü	M. Gülüseven
Türkiye Dönüştürülürken	Serdar Kuru
Aşk Sanatı	Odiavus
Güneş Atları (Şiir)	M.G. Demiray
Sonsuz Yaşamak(Şiir)	M.G. Demiray
Güneşe Doğru (Şiir)	Recep Bulut
Bir Gecelik Koca	M. Nihal Özüm
Ayşe Abla(Öykü)	M. Nihal Özüm
Ölümsüz Çağrı	Yazıcı-Tanyolaç
Zindan Gülü	Atila Er
Geçmişe Bakış	Ilse Tielch
Kanıtlamak Zor	Ilse Tielch
Bildiklerimi Yaptıklarına Söyl.	Hakan Türköz
Kadın	M.Kasım Köyoğlu
Bir gönülden Bir Gönüle	Hüseyin Hızarcı
Onlar Dedi ki 2	Gül Karaağaç

*"Tanzimat'ın umumi gayesi, uzun zaman ayrı yaşamış olan
İslam içtimai heyetini Hristiyan topluluğuna yaklaştırmaktır"*

Engelhard

Cevat Rifat (Atılhan);

Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadeleye katıldı. I. Balkan Savaşı'nda Edirne müdafaasında gösterdiği kahramanlık ve cesaret Bulgarlar tarafından bile takdir edildi. Edirne'nin düşmesiyle birlikte sekiz aylık bir esaret için Sofya'ya götürüldü. Burada kendisine Bulgar Kralı tarafından "Bulgar İmtiyaz Madalyası" takdim edildi. I. Dünya Savaşı'nda Filistin-Suriye Cephesi'nde bulundu ve Mersinli Cemal Paşa'nın yaverliğini yaptı. Birinci ve İkinci Gazze savaşlarına katıldı. İkinci Gazze Meydan Savaşı'nda üç yüz elli kişilik müstakil bir müfreze ile İngiliz ordusuna yaptığı taarruzla savaşın Türkler lehine gelişmesinde büyük rol oynadı. 1916'da Yahudiler tarafından kurulan ve Filistin Cephesi'nde İngilizlere istihbarat sağlayan NİLİ adlı casusluk teşkilatını deşifre ederek çökertilmesini sağladı. Mütareke döneminde Mersinli Cemal Paşa tarafından Konya'da gerçekleştirilen Milli Mücadele faaliyetlerine katıldı. Mersinli Cemal Paşa'nın Ali Rıza Paşa hükümetinde Harbiye nazırı olmasıyla birlikte kendisinin yaverliğini üstlendi. Milli Mücadele'de Mustafa Kemal Paşa'nın tensibiyle Bartın ve Havalisi Komutanlığı'na getirildi ve Fransızlara karşı mücadele etti. Büyük Millet Meclisi'nin 5 Nisan 1925 tarihli 1. celsesinde alınan kararla kendisine 1510 Numaralı takdirname ile 11 Mart 1928 tarihli ve S17142 numaralı İstiklal Madalyası verildi. 17 Ekim 1925 tarihli dilekçesiyle ordudan yüzbaşı rütbesiyle emekli oldu.

ISBN 978-975-520-321-8

